

	Romana Fekonja	
	Uvodnik	3
STROKA	Renata Zamida	
	BIBLOS, slovenski servis za oddaljeno izposajo e-knjig / BIBLOS, Slovenian e-Book-Lending Platform	5
	Urška Repinc	
	Informacijska pismenost v luči stalnih sprememb ali (ponovni) razmislek o informacijski pismenosti / Information Literacy in Light of Constant Changes or (Re)considering Information Literacy	13
	Tanja Marčič	
	Bibliografija – primer bibliografije za svetovalne delavce na osnovni šoli / Bibliography – Example of a Bibliography for Counsellors in Primary Schools	19
	Romana Fekonja	
	Spremembe Zakona o knjižničarstvu in šolske knjižnice / Amendments to the Librarianship Act and School Libraries	23
STROKA IN PRAKSA	Katarina Jesih Šterbenc	
	Timsko delo knjižničarja na dveh delovnih mestih in izgorelost / Team Work of a Librarian Working Two Jobs and Burnout	33
	Mojca Purg, Silva Hajšek	
	Uporaba bralno-učnih strategij pri pouku slovenskega jezika v 4. razredu v sodelovanju s knjižničarko / Use of Reading Strategies in Slovenian Language Lessons in the 4th Grade, in Cooperation with a Librarian	40
	Gregor Škrlič	
	Mednarodni projekt eTwinning na Osnovni šoli Prule z naslovom Who are you? / International eTwinning Project at Prule Primary School, Entitled Who Are You?	45
	Nina Kranjec	
	Pravljični zaključek bralne značke v 1. razredu / Fairytale Conclusion of the Reading Badge Project in the 1st Grade	48
	Nataša Markič	
	Kako učencem, ki obiskujejo osnovnošolski program z nižjim izobrazbenim standardom, predstaviti pisatelja Franceta Bevka in jim približati njegova dela / How to Present the Writer France Bevk to Students Attending a Primary School Programme with a Lower Educational Standard, and Get Them to Relate to His Works	54
	Gregor Škrlič	
	Uporaba SSKJ pri pouku v osnovnošolski knjižnici / Use of the Dictionary of Standard Slovenian in Lessons in a Primary School Library	59
	Urša Bajda	
	Izziv: debatni klub za participacijo v današnji civilizaciji / Challenge: Debate Club for Participation in Today's Civilisation	63
	Gregor Škrlič	
	Decembrski čas v šolski knjižnici Osnovne šole Prule / December in the School Library of Prule Primary School	72
	Martina Kozorog Kenda, Zorka Paulina, Denise Šuler Rutar, Slavica Della Bianca	
	Branje – čudovito doživetje! / Reading – A Wonderful Experience!	76
MALI IN VELIKI ODMEV	Gregor Škrlič	
	Drugačna Bibliopedagoška šola 2015	84

Urša Bajda	
27. Poletna šola šolskih knjižničarjev Republike Hrvaške	85
Marija Andrejčič	
Andersenov večer v Osnovni šoli Dolenjske Toplice	87
Romana Fekonja	
Strokovna ekskurzija po Mariboru	88
Jelka Kosi	
Knjižnični klub Dotik knjige	90
Metka Kostanjevec	
• Opera quae extant omnia. Dragocena izdaja Platonovih del v knjižnici Prve gimnazije Maribor	92
• Z branjem v koraku s časom. Okrogla miza šolskih knjižničarjev o (obveznem) branju književnosti v šolah ..	93
• 10 let Bralnega kluba profesorjev Prve gimnazije Maribor	94
Gregor Škrlič	
• Bibliopedagoška šola 2016	95
• Kulturni bazar 2016	96
Marija Andrejčič	
Rastoča knjiga Dolenjske Toplice	97
Božena Kolman Finžgar	
Noč z Andersenom 2016	100
Gregor Škrlič	
Likovna delavnica v okviru projekta Naša mala knjižnica	102
Marija Andrejčič	
• Prva Topliška bralna noč	103
• Nadgradnja državne in novomeške rastoče knjige	104
Tadeja Česen Šink	
Sončnica na rami	105
Romana Fekonja	
• Sodoben pouk (književnosti) in razlike med učenci	108
• Zgodovina knjige skozi knjige	109
Tadeja Česen Šink	
Strategije motiviranja za branje	110
Magda Stražišar	
Priročnik Animirajmol!	112

S KNJIŽNIH POLIC

ISSN 0353-8958
ŠOLSKA KNJIŽNICA
25. letnik
številka 1-2 (88/89) 2016

uredništvo: Romana Fekonja (odgovorna urednica), Zavod RS za šolstvo; Špela Bergoč, Zavod RS za šolstvo; Tadeja Česen Šink, Osnovna šola Frana Albrehta Kamnik; Mateja Drnovšek, Osnovna šola Ljubljana - Polje; Metka Kostanjevec, Prva gimnazija Maribor; Biserka Lep, Zavod RS za šolstvo; mag. Nada Nedeljko; Zavod RS za šolstvo; Andreja Urbanec, Osnovna šola Orehek, Kranj;
urednica založbe: Simona Vozelj; **lektura:** Valentin Logar s.p.;
prevod izvečkov v angleščino: Ensitra prevajanje, Brigita Vogrinec s.p.; **oblikovanje:** Studio Aleja d.o.o.; **priprava in tisk:** Design Demšar d.o.o., Present d.o.o., Ljubljana; **naklada:** 590 izvodov; **letna naročnina:** 32,97 € za šole in ustanove, 27,96 € za posameznike, 26,29 € za dijake, študente in upokojence, 39,12 € za tujino; cena dvojne številke revije v prosti prodaji je 17,52 €;
ustanovitelj in izdajatelj: Zavod Republike Slovenije za šolstvo;

predstavniki: dr. Vinko Logaj; **naslov uredništva:** Romana Fekonja, Zavod RS za šolstvo, OE Maribor, Trg revolucije 7, 2000 Maribor, tel. 02/320 80 65, e-pošta: revija.solskaknjiznica@zrss.si;
naročila: Zavod RS za šolstvo - Založba, Poljanska cesta 28, 1000 Ljubljana; faks: 01/300 51 99; zalozba@zrss.si.
Revija je vpisana v razvid medijev, ki ga vodi Ministrstvo za kulturo, pod zaporedno številko 575.
© Zavod Republike Slovenije za šolstvo, 2016
Pošttnina plačana pri pošti 1102 Ljubljana.
Vse pravice pridržane. Brez založnikovega pisnega dovoljenja ni dovoljeno nobenega dela te revije kakorkoli reproducirati, kopirati ali kako drugače razširjati. Ta prepoved se nanaša tako na mehanske oblike reprodukcije (fotokopiranje) kot na elektronske (snemanje ali prepisovanje na kakršenkoli pomnilniški medij).

UVODNIK

ROMANA FEKONJA, odgovorna urednica

Spoštovani bralci, spoštovane bralke,

končno je med nami zajetna dvojna številka 25. letnika (2016). Resnično upam, da ste jo pogrešali. Našo in vašo revijo Šolska knjižnica. Po 24 letih izhajanja so se na Zavodu RS za šolstvo in v Založbi ZRSŠ zgodile spremembe. Vse spremembe pa zahtevajo svoj čas in še sami ustvarjalci revije kar ne moremo verjeti, da je zaradi raznih razlogov minilo več kot eno leto od izida prejšnje številke naše revije. Zato najprej na tem mestu opravičilo vsem zvestim bralcem, hkrati pa tudi spodbuda vsem, da s svojimi prispevki postanete soustvarjalci revije.

Za to številko je svoje delo opravil na novo-imenovani uredniški odbor revije. Članice smo: Biserka Lep, Špela Bergoč, mag. Nada Nedeljko, Romana Fekonja, vse prihajamo z Zavoda RS za šolstvo, Andreja Urbanec z OŠ Orehek Kranj, Tadeja Česen Šink z OŠ Frana Albrehta Kamnik, Mateja Drnovšek z OŠ Polje, Ljubljana in Metka Kostanjevec s Prve gimnazije Maribor.

Ena od sprememb, ki jih prinaša ta številka, je tudi sama podoba naše revije. Ob 25-letnici izhajanja smo bile članice uredniškega odbora enotnega mnenja, da je čas za prenovljeno likovno podobo revije. Tako je revija dobila novo naslovnico in nov prelom. Lahko rečemo, da je podoba osvežena in posodobljena.

Za naslovnico smo izbrali podobo drevesa oz. police v obliki drevesa, ki so bogato založene z raznobarnim (raznovrstnim) gradivom. Drevo ima že od nekdaj simbolni pomen, prepričana sem, da se vam je utrnilo kar nekaj idej. Naj bo v ospredju naslednja: drevo kot simbolna podoba nenehne rasti in neneh-

nega razvoja naše stroke, ki stremi više in više k novim ciljem, in to na temelju že pridobljenega in usvojenega znanja, ki je zbrano v knjigah in drugih virih po knjižnicah. Naj to drevo ostane mogočno in trdno.

Vsebinsko se revija ne spreminja. Še vedno je namenjena šolskim knjižničarjem, ki organizirajo in izvajajo knjižnično dejavnost v vzgoji in izobraževanju, namenjena pa je tudi širši strokovni javnosti. S posebnim poudarkom na šolskem knjižničarstvu spremlja novosti na bibliotekarskem in pedagoškem področju ter s tem prispeva k razvoju stroke.

Enake ostajajo tudi naše rubrike: Stroka prinaša prispevek Renate Zamida o slovenskem servisu za oddaljeno izposojlo knjig, Biblosu. Urška Repinc nam ponuja nov ali ponovni razmislek o informacijski pismenosti. Ta se s spremembami v svetu prav tako spreminja. Tanja Marčič predstavlja nekatera pravila za sestavljanje bibliografij; kot primer je izdelala bibliografijo za svetovalne delavce na šoli. Decembra 2015 sprejete spremembe in dopolnitve Zakona o knjižničarstvu so pred šolske knjižničarje postavile zahteven strokovni izziv. O tem, kakšen je in kaj se je dogajalo v času priprave zakonodaje, govori prispevek z naslovom Spremembe Zakona o knjižničarstvu in šolske knjižnice.

Sledi s prispevki bogata rubrika Stroka in praksa, ki tudi tokrat prinaša številne opise primerov izvajanja ur KIZ-a in drugih dejavnosti za spodbujanje branja in delo šolskega knjižničarja.

V rubriki Mali in veliki odmev smo skrbno zbrali vse zapise o dogodkih, ki so se odvijali

v času, ko se je revija pripravljala na izid. Zagotovo niso zajeti vsi, le nekateri odmevnejši in tisti, za katere so avtorji zbrali vtise in jih zapisali.

V rubriki S knjižnih polic vam tokrat predstavljamo strokovno monografijo, ki s svojimi deli služi kot priročnik za sodoben pouk, in to ne samo književnosti, saj so opisane metode in oblike dela v razredu zlahka prenosljive tudi na delo knjižničarja. V strokovni javnosti

vedno bolj poudarjamo razlike med učenci in da jih je treba upoštevati ter temu ustrezno tudi načrtovati pouk. Obsežen vir za gradiva je tudi knjiga Zgodovina knjige skozi knjige, predstavljena knjiga Strategije motiviranja za branje pa prinaša veliko novih idej za spodbujanje branja. Naj bo tale zapis spodbuda za branje prispevkov v reviji z željo, da kar največ vsebin uspešno prenesete v svoje delo in lastno prakso. ●

BIBLOS, slovenski servis za oddaljeno izposajo e-knjig

BIBLOS, Slovenian e-Book-Lending Platform

Renata Zamida

Izvelek

E-knjige pri nas ni več treba posebej predstavljati, četrtnina anketirancev v zadnji nacionalni raziskavi o bralnih in nakupovalnih navadah se je izrekla (tudi) za e-bralce. Ta trend se kaže tudi v slovenskih knjižnicah, kjer so postale e-knjige s pomočjo servisa za oddaljeno izposajo Biblos del redne ponudbe vseh splošnih knjižnic, povpraševanje po njih pa glede na statistične podatke narašča; v letu 2015 je bilo prek Biblosa opravljenih 30.000 izposoj e-knjig, kar je 40 % več kot leto poprej, trend prvih treh mesecev letošnjega leta pa že nakazuje podobno rast izposoj tudi v letu 2016. Pri izposoji e-knjige v knjižnici s stališča uporabnika poteka nekakšna kopija postopkov v analognem svetu, le da ni več potreben sprehod do knjižnice, temveč je storitev prek internetnega vmesnika mogoče uporabiti kjerkoli in kadarkoli ter je za člane knjižnic brezplačna.

Ključne besede

Biblos, e-knjiga, e-knjižnica, knjižnica, elektronska izposoja gradiva, branje, bralne navade

UDK 655.41:004.738.5
025.6:027.8
025.6:027

Abstract

E-books do not need a special introduction in Slovenia; one fourth of the respondents in the latest national survey on reading and shopping habits stated that they were (also) readers of e-books. This trend is also present in Slovenian libraries, where, thanks to the Biblos e-book-lending platform, e-books have become a part of the regular offer of general libraries, and, according to statistical data, the demand for them is growing; in 2015, 30,000 e-books were lent through Biblos, which is 40% more than the year before. The trend in the first three months of this year already indicates a similar growth in lending in 2016 as well. Users view the lending of e-books in libraries as some sort of copy of the procedures in the analogue world, only that they no longer have to walk to the library, since the service can be used anywhere and any time via an Internet interface, and is free of charge for library members.

Key words

Biblos, e-book, e-library, library, e-lending of books, reading, reading habits

Možnost izposoje e-knjig predstavlja mejnik v ponudbi storitev slovenskih knjižnic in izboljšano uporabniško izkušnjo za njihove člane.

UVOD

Slovenske (splošne) knjižnice se zadnja tri leta soočajo z vse obsežnejšim povpraševanjem svojih članov po e-knjigah in dolgo njihovih želja niso mogle ustrezno zadovoljiti, predvsem na področju ponudbe najširšemu krogu uporabnikov. Mreža knjižnic ima v slovenskem kulturnem prostoru tradicionalno izjemno pomembno vlogo, slednja pa se s pojavom novih oblik knjižnih vsebin in novih načinov distribucije spreminja. Prav tako izkušnje iz tujine¹ pa tudi obstoječe izkušnje doma (na primer Mestna knjižnica Ljubljana) kažejo, da je izobraževanje bralcev v javnih knjižnicah zelo uspešen način zblíževanja bralcev z novimi načini branja. Možnost izposoje e-knjig predstavlja mejnik v ponudbi storitev slovenskih knjižnic in izboljšano uporabniško izkušnjo za njihove člane. Ta možnost je bila tudi na pobudo knjižnic uresničena v obliki servisa Biblos (www.biblos.si) in prav velik interes slovenskih knjižnic je pri skrbniku servisa pretehtal pri odločitvi, ali izposoje e-knjig ponuditi v tržni obliki neposredno uporabnikom, v okviru komercialnega modela izposoje in mimo knjižnic, npr. s posebno članarino (po vzoru sistema, kot je npr. Scoobe.de), ali ustvariti javni knjižnični servis in oskrbovati obstoječo knjižnično mrežo (po vzoru sistema, kot je npr. onleihe.net). Od leta 2015 so v uporabo servisa Biblos vključene vse slovenske splošne knjižnice ter peščica univerzitetnih, šolskih in specializiranih knjižnic. Splošnim knjižnicam Ministrstvo za kulturo namenja tudi javna sredstva za nakup e-knjig.

NASTANEK IN DELOVANJE SERVISA BIBLOS

Ideja za platformo Biblos je na založniškem zavodu Beletrina zorela že vsaj od leta 2011. Leta 2012 smo začeli razmišljati o možnostih realizacije, k čemur so največ pripomogli znanje, ki smo ga usvojili, vztrajno padanje cen

potrebne tehnologije oz. programske opreme in prigravarjanje knjižnic ter negodovanje tehnološko naprednih bralcev, pa tudi odzivi na vedno pogosteje organizirana izobraževanja na temo e-založništva in morebitne enotne skupne prodajne platforme za e-knjigo.

S servisom, ki smo ga začeli graditi, smo se zgledovali po pozitivnih tujih izkušnjah in si želeli, da bi Biblos omogočal čim bolj naravno, intuitivno izkušnjo tako založnikom (pri nalaganju gradiva) in knjižničarjem (pri nabavi in administriranju) kot tudi končnemu uporabniku. Prav tako smo želeli ustvariti sistem, ki bi deloval avtomatizirano – tako da knjižnica znotraj sistema sama določi dostopnost gradiva (je avtonomna pri nabavi), uporabnik pa se s svojim že obstoječim geslom »Moja knjižnica«, ki ga je prejel ob včlanitvi v knjižnico, prijavi v sistem (to omogoča poenotenje s COBISS-om), izbira med knjigami, si jih (kjerkoli in kadarkoli) pretoči na svoj bralnik, tablico, osebni računalnik ali pametni telefon, po 14 dneh pa se knjiga zaklene in je spet na voljo za naslednjega uporabnika.

V prvi polovici leta 2013 smo deloma z najeto, v veliki meri pa z lastno programsko opremo in z izključno lastnim finančnim vložkom za testno obdobje lansirali servis Biblos. Testno obdobje je potekalo šest mesecev in od sprva načrtovanih šestih testnih splošnih knjižnic se je predvsem zaradi velikega povpraševanja po sodelovanju ta številka razširila na deset, vključno z NUK-om in vsemi območnimi knjižnicami. V testnem obdobju je potekalo intenzivno druženje s predstavniki testnih knjižnic, ki so bili imenovani v delovno skupino Biblos, največji izziv in usklajevanje pa je zahtevala implementacija Biblosa z nacionalnim informacijskim knjižničnim sistemom za vzajemno katalogizacijo, COBISS-om. Nič manj intenzivne razprave niso potekale o poslovnem modelu Biblosa, saj se pogledi na vzdržnost tovrstnega poslovnega modela med knjižnicami in založniki precej razlikujejo. Kot se je izkazalo v praksi tujih tovrstnih modelov, smo tudi našega nekajkrat transformirali, preden smo prišli do (trenutno) zadovoljivega statusa za vse (poslovni model opisujemo v nadaljevanju). Dejstvo pa je, da je pridobivanje gradiva drugih založnikov v sistem do konca

¹ Napotujem na primer na intervju z direktorico mestne knjižnice v Helsinkih Tuulo Haavisto, ki ga je novinarka Mojca Pišek opravila za časopis Dnevnik: <http://www.dnevnik.si/kultura/knjiga/knjiznica-krepi-drzavljana-19.11.2014>, in na članek Renate Zamida, objavljen v časniku Delo: <http://www.delo.si/sobotna/v-e-knjiznico-med-dopustom-ali-sredi-noci.html> (14. 8. 2015).

Biblos je prva slovenska spletna platforma za distribucijo e-knjig, ki uporabnikom na enem mestu omogoča izposojanje in nakup elektronskih knjig.

leta 2013 potekalo počasneje kot načrtovano prav zaradi poslovnega sistema, ki je bil pisan preveč na kožo knjižnic in za založnike ni bil vzdržen (npr. vztrajanje knjižnic pri enotnem dostopu do vsega gradiva v sistemu ali pri trajni lasti e-knjig).

Biblos je v šestih mesecih testiranj pozitivno preстал vse stresne teste in julija 2013 smo ga lansirali v javnost z naslednjimi besedami:

Biblos je prva slovenska spletna platforma za distribucijo e-knjig, ki uporabnikom na enem mestu omogoča izposojanje in nakup elektronskih knjig. V času testnega obdobja smo članom 10 slovenskih knjižnic ponujali zgolj možnost izposoje e-knjig, s 1. 7. 2013 pa bo sistem Biblos pričel z rednim delovanjem in bo obsegal možnost nakupa bogatega nabora e-knjig slovenskih založnikov ter izposoje e-knjig, s katerimi razpolagajo v knjižnicah. Bralcem doma in po svetu bo Biblos ponudil sodoben in preprost dostop do e-knjig slovenskih založnikov in jim omogočil izposojanje ali (in) nakup na enem mestu ter s tem bistveno obogatil njihovo uporabniško izkušnjo. Biblos z zagonom celotnega sistema prevzema mesto nacionalne platforme za distribucijo e-knjig ter postaja enoten, nediskriminatoren posredniški sistem med založniki in ponudniki e-knjig v slovenskem prostoru na eni strani in knjižnicami ter končnimi uporabniki na drugi.

V servis Biblos za izposojanje e-knjig se je takoj z začetkom delovanja vključilo 48 knjižnic,² izstopov po enem letu članstva ni bilo. Število vključenih knjižnic smo dopolnili še s testnimi šolskimi knjižnicami (od maja do konca avgusta 2014 smo Biblos testirali na treh gimnazijah (Bežigrad, Ptuj in II. gimnazija Maribor), od jeseni 2014 je možno redno vključevanje srednješolskih knjižnic. V tem trenutku so vse slovenske splošne knjižnice (58) včlanjene v servis Biblos.

2 Pedagoška fakulteta UL, *Območne knjižnice*: Koper, Nova Gorica, Kranj, Ljubljana, Novo mesto, Celje, Ravne na Koroškem, Maribor, Ptuj, Murska Sobota. *Splošne knjižnice*: Trbovlje, Velenje, Žalec, Brežice, Črnomelj, Kočevje, Krško, Trebnje, Jesenice, Radovljica, Škofja Loka, Tržič, Ajdovščina, Idrija, Tolmin, Ilirska Bistrica, Izola, Postojna, Sežana, Cerknica, Domžale, Grosuplje, Kamnik, Litija, Logatec, Medvode, Vrhnika, Lenart, Slovenska Bistrica, Hrastnik, Rogaška Slatina, Metlika, Ribnica, Sevnica, Piran, Ljutomer.

Interes za uporabo servisa Biblos v veliki meri izkazujejo tudi šolske knjižnice

IMPLEMENTACIJA SISTEMOV BIBLOS IN COBISS

Skupni jezik s podjetjem Izum, snovalcem in upravljavcem COBISS-a, ter večkrat izražena nujnost tovrstne integracije so pripeljali do uspešne in skoraj popolne implementacije s sistemom COBISS. Izjemno pomemben prispevek h COBISS-u pa je tudi baza meta-podatkov o e-knjigah, ki jih z večanjem svojega nabora v skupno bazo prispeva Biblos.

Kar se programske opreme tiče, imata Biblos in COBISS tudi več skupnih arhitekturnih značilnosti, med drugimi grafične uporabniške vmesnike, prilagodljivost pri implementaciji zunaj Slovenije in čim manjšo odvisnost od strojne opreme in operacijskih sistemov.

Biblos je prek API-vmesnikov povezan s sistemom COBISS. Izmenjava informacij poteka na naslednjih področjih:

- preverjanje ustreznosti anonimiziranih uporabniških podatkov (za potrebe vstopanja v sistem),
- preverjanje statusa uporabnika (zapadle terjatve, potek članstva ...),
- sporočanje podatkov o prometu (izposoji) posameznih naslovov za potrebe statistike izposoje knjižnic,
- preverjanje obstoječih bibliografskih podatkov za potrebe vnosa in urejanja metapodatkov e-knjig.

Naknadno (poleti 2014) smo vzpostavili tudi vmesnik, ki prikazuje aktualno stanje zaloga prek storitve »Moja knjižnica«, in z implementacijo te storitve lahko vsi uporabniki prek portala COBISS vidijo, katere knjige so trenutno na voljo v posamezni knjižnici. Leta 2015 smo uporabo servisa nadgradili z možnostjo predčasne vrnitve gradiva, kar pred tem ni bilo mogoče.

V tem trenutku kaže, da bo glede na dosedANJI razvoj v Sloveniji med knjižničnimi modeli oddaljene izposoje prevladal prav Biblos in verjetno ostal tudi brez konkurence.

Interes za uporabo servisa Biblos v veliki meri izkazujejo tudi šolske knjižnice (od leta 2014 vključujemo srednje šole) in z enotnim prehodom osnovnošolskih knjižnic na bazo COBISS z obstoječe WinKnj bi bila uporaba

Biblosa mogoča tudi v njih. Sistem za rabo svojih učnih e-gradiv potrebujejo tudi visokošolski zavodi in Biblos jim lahko omogoči ne le vključitev njihove knjižnice, temveč tudi personaliziran ekosistem za semestrsko izposajo izpitnih gradiv, po čemer povprašujejo številne slovenske fakultete, pa tudi manjše, zasebne knjižnice in tuje fakultete.

S servisom knjižnične izposoje Biblos Slovenija predstavlja vzor marsikateri drugi evropski državi, kjer tak servis šele snujejo ali izvajajo pilotne projekte (npr. Velika Britanija, Finska, Norveška),³ ne nazadnje to potrjujejo odzivi iz tujine ter sodelovanje in vabila na mednarodnih srečanjih na to temo.

BIBLOS – SERVIS ZA RANLJIVE DRUŽBENE SKUPINE (SLABOVIDNI, STAROSTNIKI, SLOVENCİ PO SVETU)

Ob splošnem javnem interesu so izjemno pomembne tudi specializirane storitve, ki jih nudi oddaljena izposoja e-knjig, v tem primeru Biblos. Zato je razlog za spodbudo izposoje elektronskih knjig v okviru javnih knjižnic zagotovo (tudi v Nacionalnem programu za kulturo⁴) izražen javni interes za večjo dostopnost specializiranih storitev knjižnične javne službe.

Aktualni NPK navaja vključitev *Knjižnice slepih in slabovidnih* v mrežo javnih knjižnic z letom 2015 in tedaj se je Knjižnica Minke Skaberne tudi vključila v servis Biblos. Za ranljive skupine slabovidnih in tistih z motnjami branja namreč e-knjiga (poleg zvočne knjige) predstavlja tako rekoč edini način osebnega in intimnega srečanja s knjigo. V primerjavi s količino (in visoko ceno) produkcije tiskanih knjig, prilagojenih tej ranljivi skupini, pa bi njihova izkušnja branja dosegla tudi izjemen kvantitativen (in kvalitativen) preskok, zato na tem mestu ne moremo niti mimo vloge in inte-

resa Zveze slepih in slabovidnih, pod okriljem katere deluje prej omenjena knjižnica, da bi obstajal tovrstni javni servis izposoje e-knjig.

Izkušnje uporabe servisa Biblos iz preteklega leta kažejo tudi na rastočo priljubljenost e-branja na bralnikih med starostniki. Po podatkih Mestne knjižnice Ljubljana si namreč prav ta skupina povprašuje po izposoji e-bralnika na dom, saj jim omogoča neomejeno povečevanje velikosti črk, ne da bi se pri tem podrla struktura strani knjige, ki jo berejo. E-bralniki so postali priljubljeno orodje za branje tudi v domovih za starostnike in servis Biblos je vedno bolj dostopen tudi njim (junija 2015 smo izvedli posebno promocijsko akcijo za starostnike). V zadnjem letu smo v okviru različnih tečajev računalniškega opismenjanja starostnikov uspešno izvajali tudi predstavitve uporabe Biblosa.

Osvetliti je treba tudi pozitiven vpliv na (stalno ali začasno) bivačo zunaj Slovenije, saj Biblos z oddaljenim dostopom omogoča stik s slovensko knjigo in slovenskim jezikom tudi vsem zunaj meja Slovenije živečim⁵ ter s tem predstavlja dragoceno povezavo Slovencev po svetu z matično državo in aktualno knjižno produkcijo. Po dostopnih podatkih je izobraženih mladih, ki so v zadnjih desetih letih zaradi zaposlitve zapustili Slovenijo, okoli 20.000, in to so zagotovo potencialni e-bralci del v slovenščini. Prav zaradi povpraševanj v tujini živčih Slovencev je Mestna knjižnica Ljubljana prva omogočila oddaljen vpis članov in s tem uporabo storitev servisa Biblos uporabnikom v tujini, to omogoča tudi knjižnica Škofja Loka, trenutno pa je v pripravi posodobitev, ki bo oddaljen vpis omogočala na podlagi COBISS-a (kar bo omogočal COBISS 3). To pomeni, da si bo ob oddaljenem vpisu bodoči član lahko sam izbral, v katero splošno knjižnico se bo vpisal (ob predhodnem pregledu, katera gradiva knjižnica ponuja svojemu članstvu in v kolikšnem obsegu).

PO E-KNJIGO NA DOPUSTU

Nezanemarljiva prednost oddaljene izposoje e-knjig je torej tudi ta, da je izposoja neodvisna

Ob splošnem javnem interesu so izjemno pomembne tudi specializirane storitve, ki jih nudi oddaljena izposoja e-knjig, v tem primeru Biblos.

³ Težave evropskih držav, ki so razvile sisteme javne e-knjižnične izposoje, temeljijo v glavnem na neugodnih dogovorih z založniki. Napotujem na svoj članek v časniku Delo: <http://www.delo.si/sobotna/v-e-knjiznico-med-dopustom-ali-sredi-noci.html> (14. 8. 2015).

⁴ NPK 2014-2017 je dostopen na spodnjem linku; na e-knjigo se navezuje na straneh 14 in 88: <http://www.mk.gov.si/file-admin/mk.gov.si/pageuploads/Ministrstvo/Drugo/novice/NET.NPK.pdf>.

⁵ 25 % uporabnikov je v letih 2013 in 2014 servis Biblos uporabljalo iz tujine, leta 2015 10 %.

Nabava gradiva je v domeni posamezne knjižnice, ki avtonomno odloča o naslovih, ki so zanjo zanimivi in bi jih rada ponudila svojim bralcem.

od delovnega časa knjižnice in lokacije člana, kar pomeni, da si lahko uporabnik posamezno e-knjigo izposodi tudi sredi noči ali na dopustu. Ravno dostop s počitnic je po statističnih podatkih Biblosa najpogostejši dostop do e-knjig na Biblosu iz tujine, kar dokazuje podatek, da je bilo med 1. junijem in 31. avgustom 2015, torej v osrednjem počitniškem času, kar 8 % vseh izposoj izvedenih iz Hrvaške. V omenjenih treh mesecih je bilo prek Biblosa skupno izposojenih skoraj 8500 e-knjig, to pomeni, da so si člani slovenskih splošnih knjižnic med bivanjem na Hrvaškem v treh poletnih mesecih izposodili več kot 600 e-knjig. Pri tem tudi vrst ozorima knjižni naslovi kažejo na to, da je šlo za »dopustniško branje«, najbolj izposojani naslovi so bile namreč e-knjige Joja Nesbøja, in sicer *Odrešenik*, *Snežak*, *Brezskrbno*, *Pentagram* in *Leopard*, poleg teh pa še *Angel varuh* Julie Garwood in *Cavazza* Vesne Milek.

POSLOVNI ODNOS SERVISIA BIBLOS S SPLOŠNIMI KNJIŽNICAMI

Primeren poslovni model, ki omogoča ustrezno kompenzacijo vseh v transakcije vključenih deležnikov ter trajno sodelovanje med njimi, predstavlja temeljni pogoj za obstoj in vzdržan razvoj servisa Biblos.

Obstoječi poslovni model portala Biblos je bil oblikovan ob koncu leta 2013 v nizu pogovorov s slovenskimi splošnimi knjižnicami in do edine spremembe za knjižnice je prišlo leta 2015 – 30-odstotna podražitev letne članarine za servis Biblos. Cilj poslovnega modela je:

- stimulirati pritok gradiva v Biblos;
- pod sprejemljivimi finančnimi pogoji knjižnicam omogočiti fleksibilnost pri nabavi gradiv;
- zagotoviti transparentnost pri načrtovanju prihodkov založnikov.

V skladu s poslovnim modelom vsaka knjižnica, ki se odloči svojim bralcem ponuditi vsebine prek spletnega portala Biblos, prispeva letno uporabnino,⁶ s katero pridobi možnost

⁶ Z letno članarino skrbnik servisa krije materialne stroške in stroške podpore knjižnicam, ne pa tudi drugih stroškov dela, investicij v tehnične nadgradnje, izboljšave in promocijo.

uporabe ter upravljanja sistema za neomejeno število zaposlenih v knjižnici, možnost distribucije gradiva svojim članom ter omejen nabor brezplačnih e-vsebin, ki služijo kot osnova za knjižnični e-katalog, ki ga knjižnica nato nadgrajuje s postopnim pridobivanjem gradiva.

Nabava gradiva je v domeni posamezne knjižnice, ki avtonomno odloča o naslovih, ki so zanjo zanimivi in bi jih rada ponudila svojim bralcem. E-knjige je mogoče nabaviti v obliki licenc, ki so brez časovnih omejitev, a so omejene na skupno število 52 izposoj (kar je v primerjavi s tujimi modeli izposoje zelo veliko, saj se povprečno število izposoj giblje okoli 20). Pri zdajšnji omejitvi roka izposoje na štirinajst dni to dejansko pomeni, da je e-knjiga pred iztekom licence lahko dve leti neprestano izposojena, zaposleni v knjižnici pa imajo možnost, da nastavijo večje število hkratnih izposoj, če ocenijo, da je povpraševanje po e-knjigi večje. Pri oceni zanimanja za posamezni naslov jim pomagajo statistični podatki o številu ogledov posamezne e-knjige ter o številu klikov na gumb za izposajo, s čimer se zagotovi optimalno alokacijo virov za nabavo e-vsebin.

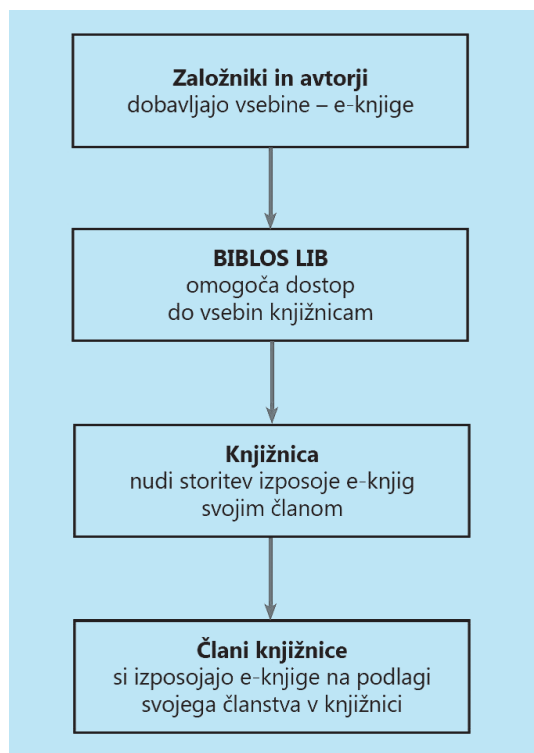
Cena posamezne e-knjige na servisu za izposajo Biblos je enaka maloprodajni ceni knjige v spletni knjigarni Biblos. Izključno pravico določanja cene posamezne e-knjige ima založnik na podlagi cenovnih razredov, ki so določeni vnaprej in se gibajo v razponu od 1,99 € do 99,99 €. ⁷ Vse e-knjige, ki jih založniki ponudijo brezplačno, samodejno postanejo del osnovnega nabora gradiv, ki so vključena v plačilo uporabnine sistema.

Vse vsebine, ki so na voljo na portalu Biblos.lib, so zaščitene pred nedovoljenim kopiranjem in razmnoževanjem s tehnologijo podjetja ADOBE. Vsaka izposoja e-knjige je povezana s transakcijskim stroškom v višini 0,15 €, ki ga krije knjižnica, katere član si je e-knjigo izposodil, vendar se obračun opravi le takrat, ko se izposoja dejansko realizira in ni že predhodno všteta v ceno licence, kar pomeni, da ne prihaja do nepotrebnih vnaprejšnjih finančnih obremenitev knjižnic, ki sodelujejo pri izposoji e-knjig prek servisa Biblos.

⁷ Večina založnikov se drži nepisanega pravila, da e-knjigi postavljajo med 20 in 30 % nižjo ceno kot tiskani knjigi.

V nadaljevanju so poslovni model in razmerja med posameznimi deležniki razloženi še v grafični obliki, ki pripomore k razumljivosti delovanja portala.

RAZMERJA ZNOTRAJ SERVISIA BIBLOS

UPORABNIKI IN STATISTIKE

Dokaz, da je Biblos servis, ki so ga uporabniki čakali že dlje časa, je bil že obisk portala v testnem obdobju, ko ga je obiskalo skoraj 10.000 radovednih uporabnikov.

Javnomnenjska raziskava o uporabi splošnih knjižnic iz leta 2011⁸ je nakazala, da so potencialni uporabniki storitev izposoje e-knjig zahtevnejši člani knjižnic, večina uporabnikov pa se je izrekla, da je izposoja e-knjig manj pomembna knjižnična dejavnost. Zanimalo nas je, ali skoraj štiri leta kasneje to še zmeraj drži, zato smo v drugi polovici 2014 izvedli anketo med uporabniki servisa Biblos, rezultate katere deloma prikazujemo v nadaljevanju, podobno anketo pa bomo ponovno izvedli v drugi polovici leta 2016, saj sta v vmesnem času močno

narasla tako število uporabnikov kot ponudba gradiva (blizu 2000 naslovov e-knjig).

Danes lahko rečemo, da je aktivnih uporabnikov servisa Biblos okoli 8000 (leta 2014, v času ankete, jih je bilo 6500), da prihajajo iz 20 držav, 74 % uporabnikov pa je iz Slovenije. Povprečen čas obiska portala znaša 5 minut. Našo spletno anketo na temo e-knjig in uporabe servisa Biblos je v desetih dneh izpolnilo 250 uporabnikov,⁹ vseh odgovorov pa zaradi prostorske omejitve ne prikazujemo grafično.

Na podlagi odgovorov lahko opišemo povprečnega uporabnika servisa Biblos:

Povprečni uporabnik servisa Biblos je ženskega spola, torej je uporabnica. Za Biblos je izvedela v knjižnici. Stara je med 30 in 50 let, z zaključeno visoko izobrazbo. E-knjigo si izposodi na svojem stacionarnem (oseb-nem) računalniku in jo nato bere na mobilni napravi, ki je bodisi e-bralnik ali tablica. Izposodi si 1–5 knjig na mesec. E-knjige je poznala in uporabljala že pred izkušnjo z Biblosom, in sicer je največkrat obiskala Amazonov prodajni portal. Slovenske e-knjige še ni kupila. Meni, da bi morale biti e-knjige cenejše od tiskanih in da so slovenske e-knjige drage. Zato si jih toliko raje izposoja. Pri njeni odločitvi o nakupu/izposoji je bistvena možnost predhodnega vpogleda v vsebino, sledita cena in mnenja/ocene drugih. Biblos spremlja na Facebooku in njegovo uporabniško izkušnjo ocenjuje z dobro, 3, predvsem zaradi premalo privlačnih naslovov v naboru. Biblos bo v okviru svoje knjižnice uporabljala še naprej, a višje knjižnične članarine za to storitev trenutno ne bi bila pripravljena plačati.

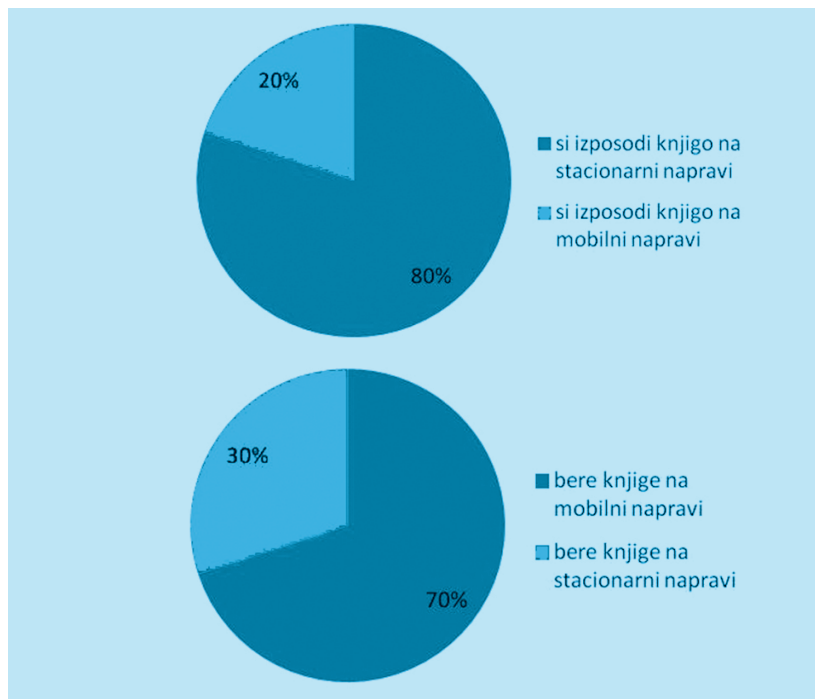
Iz splošne statistike portala lahko razberemo tudi, od kod so uporabniki prišli na stran www.biblos.si, torej kdo so napotitelji. Pri tem se je izkazalo, da jih skoraj polovica vtipka omenjeni URL-naslov neposredno, 22 % jih napoti Google, nadaljnjih 11 % Cobiss, preostali pa Biblos najdejo skozi socialna omrežja in druge kanale.

Danes je okoli 8000 aktivnih uporabnikov servisa Biblos.

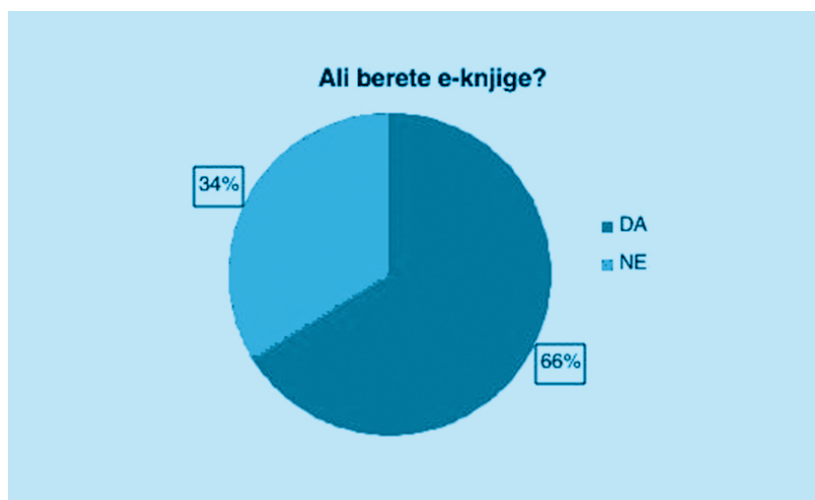
⁸ Interstat, 2011, naročnik: Združenje splošnih knjižnic.

⁹ 67 % sodelujočih v anketi je bilo žensk, starih med 26 in 45 let, 74 % sodelujočih je imelo dokončano višjo ali visoko izobrazbo.

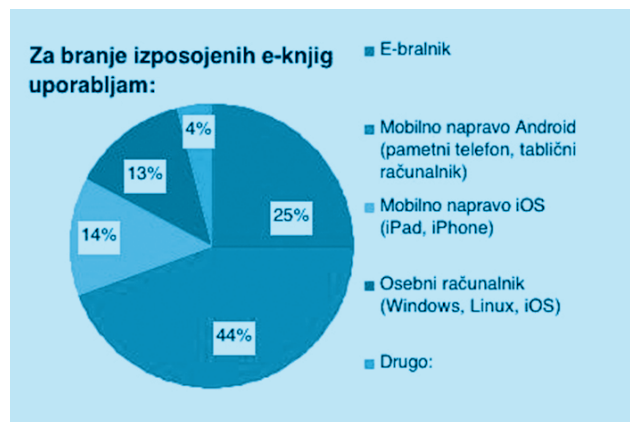
Nadalje podatki kažejo, da si večina uporabnikov e-knjigo izposodi na stacionarnem računalniku (kar je logično, saj aplikacija Biblos za zdaj še ne nudi možnosti za izposajo, temveč je le bralna aplikacija), za branje pa uporablja mobilno napravo (bralnik, tablico, pametni telefon). To slednje je dokaz, kako hitro se stvari na tem področju spreminjajo in kako dovzetni smo pri sprejemanju tehničnih novosti, kajti v testnem obdobju je bil podatek ravno obrnjen v prid branju na stacionarnih napravah.

Od vseh vprašanih je 66 % potrdilo, da bere e-knjige, in polovica od teh si je e-knjigo že vsaj enkrat izposodila prek servisa Biblos_lib, med temi pa prevladujejo tisti, ki si izposodijo 1–5 knjig (teh je 82 %).

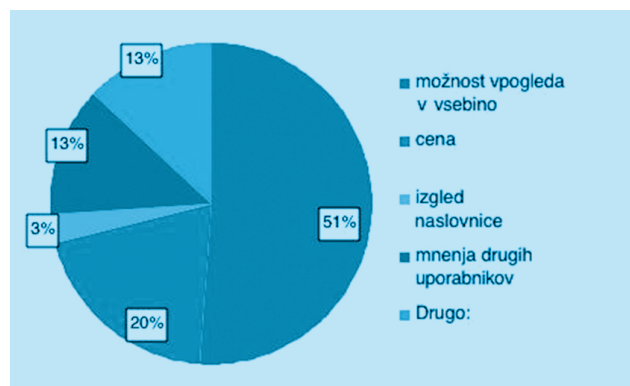

Na vprašanje, katero napravo uporabljajo za branje izposojenih e-knjig, nas je presenetil visok odstotek uporabe e-bralnika (uvrstil se je na drugo mesto za mobilnimi napravami odprtokodnih sistemov), kar dokazuje, da je bila odločitev knjižnic, da v svojo ponudbo vnesejo tudi določeno število e-bralnikov in jih svojim članom izposojajo na dom, dobra.

Na vprašanje, ali so e-knjige brali že pred predstavitvijo servisa Biblos_lib, je 84 % uporabnikov odgovorilo z da, in od teh si je 26 % uporabnikov knjige kupovalo ali si izposojalo na Amazonu.

Na vprašanje, kaj najbolj vpliva na odločitev o nakupu ali izposoji e-knjige, je bila v veliki prednosti možnost vpogleda v vsebino oz. v del vsebine, kar kaže na obravnavo e-knjige kot knjige, ko gre za to, kaj si bo bralec izbral izmed množice ponujenega. Najraje bi torej pobrskal po notranjosti, kot to lahko stori med knjigarniški ali knjižničnimi policami. Na e-knjižno razvitejših trgih v odgovorih na taka vprašanja izrazito prednjači možnost mnenj/ocen/recenzij drugih. Da je cena še zmeraj pomemben dejavnik tudi pri nakupu e-knjige, pa kažejo tudi svetovni trendi.

Biblos trenutno ponuja blizu 2000 enot gradiva, pri čemer je zbirka (obveznega) domačega branja ena večjih pridobitev zadnjih dveh let.

Za potrebe priprave pričujočega članka smo preverili tudi statistiko nabave in izposoje pri vključenih knjižnicah, zaradi obsežnih in zanimivih podatkov pa menimo, da ta zahteva poseben prispevek. Zato naj na tem mestu navedemo le, da so v Biblos vključene knjižnice doslej kupile več kot 10.000 licenc za e-knjige in zabeležile skupno že več kot 50.000 izposoj e-knjig prek Biblosa. Trenutno imajo največ kupljenih licenc (blizu 800) na voljo naslednje tri splošne knjižnice: Osrednja knjižnica Srečka Vilharja Koper, Knjižnica Domžale in Mestna knjižnica Ljubljana, za petami sta jim kranjska in novogoriška knjižnica s skoraj 600 e-naslovi. V Biblos pa je vključenih tudi deset takih splošnih knjižnic, ki doslej niso kupile niti ene licence; njihovim uporabnikom je na voljo le približno 200 brezplačnih naslovov (Dravograd, Radlje ob Dravi, Slovenj Gradec, Lendava, Ljutomer, Ormož, Mozirje, Slovenske Konjice, Šmarje pri Jelšah in Zagorje ob Savi).

Biblos trenutno ponuja blizu 2000 enot gradiva, pri čemer menimo, da sta bili največji pridobitvi zadnjih dveh let zbirka (obveznega) domačega branja, to je zbirka Klasje, iz katere smo na Biblosu objavili več kot 35 naslovov (vključno s spremnimi besedami) in prisotnost naše največje založbe, Mladinske knjige. Z Biblosom trenutno sodeluje 94 slovenskih založb in samozaložnikov,¹⁰ do konca leta 2016 pa bo na voljo tudi prvih 100 knjig v hrvaščini in tudi nekaj naslovov v angleščini oziroma nemščini.

SKLEP

Svetovni trendi kažejo, da bo izposoja e-knjig dolgoročno predstavljala 50 % trga z e-knjigami in v Sloveniji bo ta odstotek verjetno še višji. Pričakovati je, da bodo slovenski založ-

niki s prodajo e-licenc knjižnicam zaslužili vsaj toliko, kot jim prinaša knjižnična prodaja tiskanih knjig, zato izposoje e-knjig v knjižnicah v veliki meri že sprejemajo.¹¹ Kot je bilo za pričakovati, je v Sloveniji zaživelo tudi nekaj komercialnih portalov za izposoje e-knjig (časovno omejen dostop ob neposrednem plačilu uporabnika). Vsekakor pa še nobenemu od teh komercialnih modelov izposoje e-knjig ni uspelo zagotoviti dovolj privlačnega nabora naslovov, zato je knjižnični model izposoje, ki je v javnem interesu in za končnega uporabnika brezplačen (Biblos), še zmeraj najbolj priljubljen.

Izposoja e-knjig v knjižnicah se je kot vsaka inovacija začela na mikroravni (čeprav je že v prvem letu dosegla višje rezultate, kot je bilo pričakovano), v zadnjem letu in pol pa smo lahko spremljali znatno povišanje števila izposoj: leta 2014 je bilo opravljenih 12.500 izposoj e-knjig prek servisa Biblos, leta 2015 že 30.000 in v prvih treh mesecih leta 2016 skoraj 9000 izposoj. Največje število izposoj seveda beležijo tiste knjižnice, ki imajo na voljo najbolj pester nabor e-naslovov, in na prvem mestu po številu izposoj je Mestna knjižnica Ljubljana. E-knjige postajajo za splošno javnost del vsakdanjika, in prav to postajajo tudi za uporabnike knjižnic. To nam je jasno že vsaj od leta 2014, ko se je v nacionalni raziskavi o bralnih in nakupovalnih navadah kar četrtnina anketirancev izrekla (tudi) za e-bralce. Tudi zato je prav, da Slovenija nadaljuje po poti, ki jo tlakuje aktualni NPK, in na institucionalni ravni sprejme in izvaja strategijo, ki bi e-knjige čim hitreje in čim številčneje prinesla v slovenske knjižnice, ob tem pa k čim hitreje rastoči ponudbi e-knjig spodbujala tudi založnike. ●

¹⁰ Če naštejemo najvidnejše med njimi: Mladinska knjiga, Cankarjeva založba, Sanje, Umco, Uradni list, Goga, Litera, Beletrina, DZS, Didakta, Sophia, Založba ZRC, Miš, Mladika, Družina ...

¹¹ To ne nazadnje dokazuje tudi vedno večje število prijav slovenskih založb na razpis Javne agencije za knjigo Republike Slovenije za pretvorbo gradiv v e-knjižni format epub.

RENATA ZAMIDA, univ. dipl. nov. in fil., je od leta 2006 zaposlena pri Beletrini. Naslov: Beletrina, Zavod za založniško dejavnost, Borštnikov trg 2, 1000 Ljubljana
E-naslov: renata@zalozba.org

Informacijska pismenost v luči stalnih sprememb ali (ponovni) razmislek o informacijski pismenosti

Information Literacy in Light of Constant Changes or (Re)considering Information Literacy

Urška Repinc

Izvleček

Pomembna pedagoška naloga šolskega knjižničarja je prispevati k zviševanju informacijske pismenosti, kar dosega v sodelovanju z drugimi strokovnimi delavci na šoli. Novosti v pedagoškem procesu vedno znova terjajo premisleke o konceptu informacijske pismenosti, predvsem o implementaciji le-te v šolsko delo. Pedagoško delo, ki vsebuje vodeno poizvedovanje, prispeva k temu, da se učenci učijo učiti se in povečevati vpliv svojega učenja.

Ključne besede

informacijska pismenost, sodelovanje, holistični pristop, vodeno poizvedovanje, trajnostni razvoj

UDK

027.8:37.011.3

Abstract

An important pedagogical task of the school librarian is to contribute to an increase in information literacy, which he/she achieves in cooperation with other professional staff at the school. Innovation in the pedagogical process requires continuous reflection on the concept of information literacy, especially on its incorporation into school work. Pedagogical work that includes guided inquiry contributes to the students learning how to learn and how to increase the effect of their learning.

Key words

information literacy, cooperation, holistic approach, guided inquiry, sustainable development

UVOD

Spremembe so stalnica v pedagoškem procesu. Skladno z novimi izsledki, povezanimi z vzgojo in izobraževanjem, se jim prilagajajo tudi koncepti vpeljevanja informacijske pismenosti. Kako se spremembam prilagajamo šolski knjižničarji? S tem vprašanjem se soočamo prav vsi, ki opravljamo to delo. Naša vloga je posebna tudi zato, ker v posamezni šoli po navadi dela

le en sam knjižničar. In tako nimamo tiste moči, ki jo prinaša številčnost, kot je to primer pri učiteljih. Pa vendar tak položaj prinaša tudi prednosti. Sodelovanje z vsemi oddelčnimi skupnostmi pri skupnih urah pouka ter skupaj preživetih kulturnih, naravoslovnih, tehničnih in podobnih dnevih nudi šolskemu knjižničarju celovitejši pogled na celoten proces dela, kot ga ima lahko katerikoli učitelj. Šolski knjižni-

Informacijska pismenost ni le nabor veščin, ki učencu pomagajo pri delu, vedno bolj jo razumemo kot temeljno vrednoto za razvijanje kritičnega mišljenja.

čar se lahko odziva na pobude kolegov učiteljev in ima hkrati možnost, da pobude daje tudi sam. Praksa kaže, da je dobrodošlo prepletanje obojega, ker če se »samo odzivamo« na pobude drugih, je naša vloga hitro videti le kot »servilna«, ko pa poskušamo uveljaviti tudi svoje pobude, se počutimo bolj kreativni in tvorni pri procesu učenja.

INFORMACIJSKA PISMENOST

Informacijska pismenost predstavlja velik del knjižničarske in informacijske znanosti. Šolskim knjižničarjem predstavlja doseganje le-te bistvo njihovega delovanja – poleg bralne pismenosti, ki pa je tako ali drugače povezana tudi z drugimi pismenostmi. V primerjavi z drugimi pismenostmi (računalniška, digitalna, medijska ...) je informacijska pismenost najbolj obsežna, po mnenju nekaterih celo obsega vse druge (Steinbuch, 2009). Še vedno je opazen razkorak med raziskovalnimi dosežki knjižničarske in informacijske znanosti ter stanjem v praksi. Eden od razlogov je premajhen pretok znanja oziroma premalo povezovanja med raziskovalci in praktiki (Ponti, 2012).

Obstaja veliko definicij informacijske pismenosti. Prav tako v literaturi in vsakdanji praksi najdemo dosti primerov, kako informacijsko pismenost čim uspešneje vključevati v šolsko delo. Pa vendar spremembe, ki smo jim priča tako na tehnološkem kot pedagoškem področju, terjajo vedno nove razmisleke o tem, kako pri učencih dvigovati raven informacijske pismenosti. Izvajalci so velikokrat seznanjeni z raziskovalnimi dosežki in primeri dobre prakse, vendar se zdi, da se običajno pri vsakdanjem delu raje zanašajo na svoje izkušnje in strokovno presojo.

Informacijsko pismenost vedno bolj dojemamo kot pogoj za učinkovito vključevanje v današnjo družbo, kar je ena od osnovnih človekovih pravic (Walton, Hepworth, 2014). To je več kot le nabor veščin, ki omogočajo iskanje in uporabo najdenih informacij. Kako ovrednotiti najdene informacije, je izziv, ki se ga knjižničarji skupaj z drugimi pedagoškimi delavci lotevamo različno. To je razumljivo, saj lahko veščine informacijske pismenosti

privzgamemo oziroma priučimo v različnih kontekstih – ob različnih učnih priložnostih. Vedno bolj je jasno, da je učinkoviteje učiti se teh veščin, če so integrirane v pouk ali druge dejavnosti ob pouku. Preprosto za informacijsko pismenega štejemo tistega, ki se je naučil učiti se.

Povedano še drugače: informacijska pismenost ni le nabor veščin, ki učencu pomagajo pri delu (npr. pripravljanju referata, seminarske ali podobne naloge), vedno bolj jo razumemo kot temeljno vrednoto za razvijanje kritičnega mišljenja. Skladno z razvijajočimi se konteksti, v katerih učenci postajajo vse bolj informacijsko pismeni, se spreminja njena definicija. Ena od novejših definicij, ki poskuša zaobjeti kompleksnost razumevanja sodobnega časa, pravi, da je »celovit nabor zmožnosti, ki omogočajo posamezniku, da znajo videti smisel v znanju in se kritično vključevati v učno okolje, da se znajdejo v bogastvu informacij in k temu bogastvu tudi prispevati (Hepworth, Walton, 2009). Informacijska pismenost je jedro vseživljenjskega učenja, saj ljudem omogoča učinkovito iskanje, vrednotenje, uporabo in ustvarjanje informacij, da bi dosegali svoje cilje na osebnem, družbenem, poklicnem in vzgojnem področju (Aleksandrijska ..., 2005). V današnjem digitalnem svetu je postala osnovna človekova pravica, ki spodbuja socialno vključenost vseh narodov. Informacijska pismenost tako:

- obsega sposobnost prepoznavanja potreb po informacijah, iskanje, vrednotenje in ustvarjanje informacij v kulturnem in družbenem okolju;
- je ključnega pomena za konkurenčno prednost posameznika, podjetij, regij in držav;
- zagotavlja učinkovit dostop, uporabo in ustvarjanje vsebin v podporo izobraževanju, gospodarstvu, zdravstvu in drugim vidikom sodobne družbe;
- presega okvir modernih tehnologij, saj vključuje sposobnosti učenja, kritičnega razmišljanja in razlaganja prek posameznikovih strokovnih meja ter daje veljavo in moč posameznikom in skupnostim.

Z vprašanjem informacijske pismenosti se torej ne soočamo samo v šolah, pač pa vidi-

Bistveni premik v vsebini je premik od pasivne rabe informacij k aktivni – kar pomeni tudi tvorjenje novega znanja.

mo, da je to dobrina celotne družbe in temelj vseživljenjskega učenja. Zelo širok kontekst za opredelitev informacijske pismenosti upošteva tudi Ameriško združenje šolskih knjižničarjev. Definicija, ki je del Standardov za učenca 21. stoletja (Standardi ..., 2011), pravi, da vključuje še mnoge druge pismenosti vključno z digitalno, vizualno, besedilno in tehnološko. Bistveni premik v vsebini pa je premik od pasivne rabe informacij k aktivni – kar pomeni tudi tvorjenje novega znanja.

Iskanje in najdenje virov je lažji del informacijskega procesa. Večji izziv predstavlja tisti del, ko imamo informacije že zbrane do oblikovanja znanja. Manj pozornosti je usmerjeno v del procesa, ki vsebuje nadaljnje pregledovanje informacij, predelavo le-teh in oblikovanje nekega novega izdelka na temelju na novo pridobljenega znanja. Kako učence usmerjati, spodbujati, spremljati skozi ta del procesa?

Pomembni veščini, vsebovani v (novejšem) razumevanju informacijske pismenosti, sta sintetiziranje – zmožnost združevanja novo pridobljenih informacij in dejstev z že obstoječim znanjem – in v nadaljevanju zmožnost ustreznega predstavljanja novega znanja (CILIP, 2012). Različne situacije »zahtevajo« različne komunikacije (prikaze, predstavitve) novega znanja. Informacijska pismenost torej vsebuje razumevanje naslednjih veščin:

- potreba po informacijah; spoznanje, da je informacija potrebna, zakaj je potrebna, ugotovitev, da je informacija na voljo v različnih oblikah. Zmožnost oblikovati vprašanje in tako tudi razvijati bistvo raziskovanja, je pomembna veščina;
- razumevanje dostopnosti do informacij; različne situacije pogojujejo različne strategije (npr. otroci bodo iskali drugače in drugje kot odrasli ...);
- razumevanje o tem, kako najti informacije in kaj z njimi storiti; kako se odzovemo na najdene informacije, npr. v primeru, ko jih je preveč;
- razumevanje potrebe po oceni informacij: avtentičnost, točnost, vrednost; predvsem tudi v smislu skladnosti z »notranjim« občutkom vrednosti posamezne informacije;

- razumevanje tega, kako delovati s pridobljenimi informacijami; kako razviti novo znanje in razumevanje;
- razumevanje etičnosti in odgovornosti rabe informacij; spoštovanje dela drugih;
- razumevanje tega, kako deliti, ustrezno predstavljati rezultate, kar je več kot analiza in sinteza rezultatov. Pomeni oziroma vključuje lahko npr. še naravo sodelovalnega dela: priprava skupinskega poročila, upoštevanje narave različnih komunikacijskih poti.

V tujem tisku obstaja več pregledov razvoja konceptov informacijske pismenosti. Novejši je iz leta 2014 (Inskip) in utemeljuje pomen informacijske pismenosti v kontekstu vseživljenjskega učenja, ne samo formalnega izobraževanja. Ena od novejših definicij pravi, da informacijska pismenost vključuje nabor veščin, izkušenj, ki se osredotočajo na širjenje razumevanja informacijskega »ekosistema« z obvladovanjem iskanja, rabe in analiziranja informacij, da bi našli odgovore na vprašanja, razvili nova vprašanja in pridobili znanje ob upoštevanju etičnih standardov v okviru učečih se družb (Saračević, 2014). Predstavlja način, interpretacijo, pogled na nekaj, brez česar učenje ne more napredovati.

Tudi v Sloveniji najdemo dosti zapisov, ki se neposredno ali posredno dotikajo informacijske pismenosti. Rada bi spomnila na nekatere; tiste, za nas zelo pomembne, ki so v našem prostoru vpeljali ta koncept in se v skladu z razvojem na različnih področjih (informacijsko-komunikacijska tehnologija, razvoj psihološke in pedagoške znanosti ...) nanj odzivali.

Zakon o knjižničarstvu (2001) knjižnicam nalaga sodelovanje v informacijskem opismenjevanju. O informacijski pismenosti pri nas je poglobljeno pisala Silva Novljan. V svojem prispevku (2002) nazorno obdela različne vidike informacijske pismenosti: poda definicijo, opredeli informacijski proces, program informacijskega opismenjevanja ter spregovori o vlogi knjižnice in knjižničarja. Pri oblikovanju programa knjižnica preveri potrebe, interese, želje ter možnosti svojih potencialnih uporabnikov, nivoje njihove informacijske pismenosti, pri čemer je še posebej pozorna na raven bralne pismenosti, ki je (še vedno) naj-

Področje trajnostnega razvoja ni preprosto in enoznačno ter je predmet nenehnega raziskovanja in izziv za povezovanje raziskovalnega in praktičnega delovanja.

pomembnejša sestavina informacijske pismenosti. S programom povečevanja informacijske pismenosti v drugih državah nas je seznanjala Milena Bon (2000), takrat šolska knjižničarka na Gimnaziji Poljane; o lastnih izkušnjah pa je med drugim pisala tudi v knjigi (2002). O velikem pomenu informacijske pismenosti pri tvorjenju posameznikovega znanja govori v zborniku Pismenost, participacija in družba znanja (2000) Darja Piciga. V istem zborniku razglablja o trajnosti in uporabnosti v šoli pridobljenega znanja Barica Marentič Požarnik.

Na tem mestu jo omenjam tudi kot avtorico, ki se med drugim zavzema za raziskovanje lastne prakse in v tovrstnem raziskovanju vidi veliko vlogo pri izboljševanju le-te.

Pridobivanje informacijske pismenosti lahko vzporejamo s pridobivanjem t. i. »mehkih veščin«. Te se nanašajo na posameznikove lastnosti, navade ter odnose, ki povečujejo njegove interakcije, delovno (učno) uspešnost in poklicne možnosti. Predstavlja način razmišljanja, interpretiranja, razumevanja, brez katerega učenec ne more napredovati. Značilnosti, ki jih lahko izpeljemo iz predstavljenih konceptov informacijske pismenosti (učenja z upoštevanjem le-te), so (Saračević, 2014):

- prenosljivost znanja (med predmeti, različnimi situacijami);
- večja verjetnost trajnejšega znanja (manj možnosti za hitro pozabljanje);
- imajo več možnosti za celovito razumevanje (ugotavljanje prej skritih povezav);
- težavnost; taki koncepti se pri vpeljevanju izkažejo za »težavne« (terjajo vztrajnost, potrpežljivost, sodelovanje).

Prav ta »težavnost« je verjetno tudi razlog, da so koncepti vpeljevanja informacijske pismenosti poleg pohval deležni tudi kritike, predvsem zaradi nejasnosti in že omenjene »težavnosti« pri vpeljevanju koncepta v šolsko prakso.

Informacijska pismenost je, tako kot povzema in ugotavlja tudi Tanja Bezić (Bezić, 2014), integrirana v mnoge dejavnosti, kar posledično prispeva k pestrosti oblik delovanja na posameznih šolah.

INFORMACIJSKO OPISMENJEVANJE TER VZGOJA IN IZOBRAŽEVANJE ZA TRAJNOSTNI RAZVOJ (VITR)

Okoljska vzgoja, ki je zaradi svoje kompleksnosti dobila tudi drugačno poimenovanje, in sicer vzgoja in izobraževanje za trajnostni razvoj, je za našo prihodnost nujna, saj se strinjamo, da je treba izboljševati kakovost življenja za to in prihodnje generacije.

Trajnost postaja pomemben del življenja in potreba po tovrstnem znanju je danes večja kot kadarkoli prej. Področje trajnostnega razvoja ni preprosto in enoznačno ter je predmet nenehnega raziskovanja in izziv za povezovanje raziskovalnega in praktičnega delovanja.

Takšno izobraževanje in vzgoja sta večplastna in zajemata povezovanje naravoslovnih in družboslovnih področij (Marentič Požarnik, 2014). VITR sloni na pojmovanju interdisciplinarnega (medpredmetno povezanega) učenja in pridobivanja dinamičnih učnih lastnosti pri učencih, ki niso le pasivni prejemniki znanja, ampak ga aktivno gradijo – konstruirajo. Pridobljeno znanje povezuje s področjem družbeno pomembne akcije in terja, da se sprašujemo o podmenah in vrednotah, ki so v ozadju okoljskih dilem in odločitev. Končno tudi spodbuja premišljeno in odgovorno akcijo (Mednarodni projekt ESIP, v: Marentič Požarnik, 2012). Tako povezovanje zahteva od učiteljev in drugih strokovnih delavcev veliko poizvedovanja, raziskovanja in medsebojnega usklajevanja. Poizvedovanje in raziskovanje pa sta pojma, ki imata veliko skupnega z informacijsko pismenostjo. Šolski knjižničar se torej v skladu s ciljem povečevati informacijsko pismenost zelo smiselno umesti v prizadevanje v skladu z VITR. Tako je projektno delo, v katerega se vključuje šolski knjižničar, lahko tematsko povezano s temami, ki jih pokrivata vzgoja in izobraževanje za trajnostni razvoj (VITR). Projektno delo na šoli je zelo širok pojem in gotovo si v okviru projektne dela predstavljamo različne stvari. Na tem mestu so mišljeni predvsem projekti na šoli, ki se izvajajo zunaj obveznih ur pouka; kot obogatitev za

različne skupine učencev. To pa ne pomeni, da tako izvajani projekti ne vplivajo na izvajanje samega pouka, saj je projektno delo med drugim namenjeno izboljševanju kakovosti pouka. Za šolskega knjižničarja so zanimivi projekti, ki temeljijo na poizvedovanju. Strokovna literatura ponuja različne modele in opredelitve projektov; nekateri od njih so prilagojeni do te mere, da vključujejo prav kompetence šolskih knjižničarjev. Predstavitve nekaterih modelov s primeri prakse sledi v enem od naslednjih prispevkov.

VODENO POIZVEDOVANJE

Poizvedovalne aktivnosti v procesu projektne dela so tisti element, ki šolskega knjižničarja spodbuja k sodelovanju z drugimi pedagoškimi delavci. Vodeno poizvedovanje je pristop učenja in poučevanja, s katerim se šolski knjižničar vključuje v učni proces, ki spodbuja osmišljene, na poizvedovanju temelječe cilje (Gordon, 2010). Kultura poizvedovanja je vpletena v konstruktivistično učno teorijo. Namen skrbno načrtovanega vodenega poizvedovanja je pridobivanje poglobljenega znanja, znanja z razumevanjem; skozi izkušnje naj učenci postopno razvijajo samostojno učenje (Kuhlthau et al., 2008). Pomembno dimenzijo učnemu procesu, ki vključuje vodeno poizvedovanje, prispeva kakovost sodelovanja med strokovnimi delavci. Sodelovalno delo ni enostavno. Zahteva predanost, skupno razmišljanje, vztrajnost (Montiel-Overall, 2010). Skozi bogate izkušnje se učenci vedno bolj zavedajo svoje odgovornosti za učenje.

Učenci, ki se učijo tako, da hkrati zvišujejo informacijsko pismenost, vključujejo raziskovanje in (oziroma) različne oblike poizvedovanja z namenom, da bi povečevali vpliv svojega učenja. Taki učenci vedno bolj cenijo vztrajnost, prilagodljivost ter iz izkušnje v izkušnjo vedno bolj ugotavljajo, da so občutki nejasnosti in dvomnosti lahko koristni in smiselni. Tako postajajo tudi čustveno in socialno zrelejši in postopno pridobivajo uvid v svoje vzorce učenja.

To pa so kompetence, ki jih želimo še posebej upoštevati in razvijati pri nadarjenih učencih.

SKLEP

Obstajajo različne definicije informacijske pismenosti in velike obsežnosti veččin, ki jih le-ta vsebuje, omogoča oziroma narekuje, da do neke mere svobodno lahko odločimo, katera komponenta je bolj po naši meri in kako jo bomo predajali naprej.

Mlajši šolski knjižničarji se bodo gotovo bolj identificirali z drugačnimi poudarki oziroma dimenzijami, ki jih vsebuje koncept informacijske pismenosti. Več kot od starosti je odvisno od osebnostnih lastnosti posameznega šolskega knjižničarja in ne nazadnje tudi od razmer na posamezni šoli: tima strokovnih delavcev, s katerimi šolski knjižničar še posebej sodeluje, in vodstva šole. Vse naštetu pa tudi prispeva k pestrosti razlik med šolami, kar je dobrodošlo in spodbudno. Dejstvo, da so šole prepoznavne po lastnih različnih tradicijah, je lahko podlaga za izmenjavo različnih pedagoških izkušenj. Dobro sodelovanje med strokovnimi delavci na šoli prispeva k temu, da je lažje tudi sodelovanje z drugimi institucijami in na drugih ravneh.

Sodelovalni pristop med knjižnično-informacijsko znanostjo in praksi, med njimi šolski knjižničarji, je ena od možnih strategij za premostitev razkoraka med teorijo in prakso (Ponti, 2012). Glede na razvitost šolskih knjižnic v Sloveniji je stanje v primerjavi z drugimi državami sicer dobro. A le s stalnim prilaganjem in sledenjem spremembam lahko takega ohranjamo in izboljšujemo. Splošno stanje v svetu pa nas šolske knjižničarje nagovarja, da se v sklopu prizadevanj za izboljševanje informacijske pismenosti tematsko še posebej povežemo s prizadevanji, skladnimi s trajnostnim razvojem, tudi ali vsaj v tistem delu, kjer vsebine niso natančno predpisane, denimo v okviru obogatitvenih projektov za nadarjene učence. Široko gledano v tem stoletju kot nepismeni ne bodo prepoznani tisti, ki ne znajo brati in pisati, pač pa tisti, ki se ne znajo učiti, pozabiti, kar so se naučili, in se na novo učiti (Alvin Toffler). ●

Namen skrbno načrtovanega vodenega poizvedovanja je pridobivanje poglobljenega znanja, znanja z razumevanjem.

Viri

- Aleksandrijska izjava o informacijski pismenosti in vseživljenjskem učenju (2005). Svetilniki informacijske družbe. Pridobljeno 17. 10. 2014 s spletne strani: <http://archive.ifla.org/III/wsis/BeaconInfSoc.html>.
- Bezić, T. (2014). Šolska knjižnica in knjižničar kot pomembna dejavnika kakovostnega načrtovanja in izvajanja vzgojno-izobraževalnega dela z nadarjenimi. *Šolska knjižnica*, 24 (2), 74–82.
- Bon, M. (2000). Programi informacijskega opismenjevanja v drugih državah. *Knjižnica*, 44 (1-2), 139–159.
- Bon, M. (2002). *Vzorčna šolska knjižnica*. Ljubljana: Gimnazija Poljane.
- CILIP (Chartered Institute of Information Professional) (2012). *Information Literacy: The Skills*. Pridobljeno 17. 10. 2014 s spletne strani: <http://www.cilip.org.uk/cilip/advocacy-awards-and-projects/advocacy-and-campaigns/information-literacy>.
- Gordon, C. (2010). The culture of inquiry in school libraries. *School Libraries Worldwide*, 16 (1), 73–88.
- Hepworth, M., Walton, G. (2009). *Teaching information literacy for inquiry-based learning*. Oxford: Chandos.
- Inskip, C. (2014). *Information literacy is for life, not just for a good degree: a literature review*. Pridobljeno 20. 10. 2014 s spletne strani: <http://www.cilip.org.uk/cilip/advocacy-campaigns-awards/advocacy-campaigns/information-literacy/information-literacy-proje-0>.
- Kuhlthau, C. C., Heinström, J., Todd, R. J. (2008). The Information search process revisited: Is the model still useful. *Information Research*, 13 (4).
- Marentič Požarnik, B. (2000). Pismenost odraslih kot odraz šolskega učenja in (trajnosti, uporabnosti) šolskega znanja. Pismenost, participacija in družba znanja: Andragoški center Republike Slovenije. Str. 146–149.
- Marentič Požarnik, B. (2012). Posodobitev kurikularnega procesa na OŠ in GIMN: Spodbujanje okoljske ozaveščenosti skozi kurikularne povezave.
- Marentič Požarnik, B. (2014). Vzgoja in izobraževanje za trajnostni razvoj – kje smo ob koncu desetletja VITR. Vzgoja in izobraževanje, 45 (4), 5–13.
- McNicol, S. (2014). Modelling information literacy for classrooms of the future. *Journal of Librarianship and Information Science*, 45 (sept.).
- Montiel-Overall, P. (2010). Further understanding of collaboration. A case study of how it works with teachers and librarians. *School Libraries Worldwide*, 16 (2), 31–54.
- Novljan, S. (2002). Informacijska pismenost. *Knjižnica*, 46 (4), 7–24.
- Novljan, S. (2014). Prostor za znanje: spremenjene potrebe uporabnikov zahtevajo prenovo knjižničnega prostora. Prispevek na Posvetovanju sekcij ZBDS Skupaj smo močnejši: povezovanje, sodelovanje in etično delovanje. Pridobljeno 21. 10. 2014 s spletne strani: http://www.zbds-zveza.si/sites/default/files/dokumenti/2013/ZBDS_skupaj_novljanSilva2014.pdf.
- Piciga, D. (2000). Informacijska pismenost mladih. Pismenost, participacija in družba znanja: Andragoški center Republike Slovenije. Str. 67–77.
- Ponti, M. (2012). Peer production for collaboration between academics and practitioners. *Journal of Librarianship and Information Science*, 45 (1), 23–37.
- Saracevic, T. (2014). Information Literacy in the United States: Contemporary Transformations and Controversies. *European Conference on Information Literacy (ECIL)*. Dubrovnik, Croatia. Okt. 20–23.
- Standardi za učenca 21. stoletja*. (2011). Zveza bibliotekarskih društev Slovenije.
- Steinbuch, M. (2009). *Informacijska pismenost knjižničarjev in informacijsko opismenjevanje učencev v osnovni šoli*. Magistrsko delo. Ljubljana: M. Steinbuch.
- Walton, G., Hepworth, M. (2014). Using assignment data to analyse a blended information literacy intervention: A quantitative approach. *Journal of Librarianship and Information Science*, 45 (1), 53–63.
- Zakon o knjižničarstvu (2001). *Uradni list Slovenije*, (87).

DR. URŠKA REPINC je šolska knjižničarka na Osnovni šoli dr. Janeza Mencingerja Bohinjska Bistrica. Naslov: Osnovna šola dr. Janeza Mencingerja Bohinjska Bistrica, Savska cesta, 4264 Bohinjska Bistrica
E-naslov: urska.repinc@guest.arnes.si

Bibliografija – primer bibliografije za svetovalne delavce na osnovni šoli

Bibliography – Example of a Bibliography for Counsellors in Primary Schools

Tanja Marčič

Izvleček

Bibliografija je urejen seznam gradiva na podlagi določenih kriterijev. Teoretično je opredeljena kot dejavnost, ki zbira, vrednoti, izbira, vsebinsko analizira in opisuje knjižno gradivo in druga gradiva ter jih tudi klasificira ter ureja. Bibliografski popis nastaja v treh fazah (zbiranje in izbiranje gradiva, bibliografsko opisovanje in klasificiranje ter urejanje opisov bibliografskih enot). Na podlagi različnih kriterijev pa bibliografije delimo tudi na različne vrste. Vsebina članka bo knjižničarjem začetnikom predstavila opredelitev, namen in vrste bibliografije ter prikazala primer bibliografije.

Ključne besede

bibliografija, urejeni popisi, bibliografska enota, naloge bibliografije, metode bibliografij, vrste bibliografij, primer bibliografije

Abstract

Bibliography is an organised list of material, based on specific criteria. It is defined theoretically as an activity that collects, evaluates, selects, analyses the content, describes, classifies, and organises books and other material. A bibliographic index is created in three stages (collection and selection of material, bibliographic description, and classification and organisation of the descriptions of bibliographic units). Based on various criteria, bibliographies are categorised into various types. The contents of this article will present the definition, purpose and types of bibliographies to novice librarians, and demonstrate an example of a bibliography.

UDK

016:37.048

Key words

bibliography, organised indexes, bibliographic unit, bibliographic tasks, bibliographic methods, types of bibliographies, example of a bibliography

OPREDELITEV BIBLIOGRAFIJE

Janez Logar (1970) je sodobno opredelitev bibliografije zapisal takole: »Bibliografija je strokovno-znanstvena dejavnost, ki zbira, vrednoti, izbira, vsebinsko analizira in opisuje tiskane ali drugače razmnožene javnosti namenjene tekste – bibliografske enote – ter te

opise klasificira, ureja in navadno v obliki urejenih popisov tudi publicira z namenom dati informacije o literaturi in s tem pripomočke za strokovno delo.«

Z izrazom bibliografija se poimenujejo tudi končni rezultati bibliografskega dela, kot so bibliografski sezname, urejeni popisi literature vseh vrst in delo z njimi (Logar, 1970).

Izraz bibliografija pa nam predstavlja tudi nauk o teoretičnih in metodičnih osnovah bibliografovega dela (Logar, 1970).

Definicija bibliografije se dopolnjuje in spreminja, kar je vidno tudi v najnovejši definiciji bibliografskega opisa. Slednji je opredeljen kot skupek podatkov, ki se nanašajo na entitete bibliografskega zapisa. Skupek podatkov zajema opisne podatkovne elemente, ti pa so določeni v Mednarodnih standardnih bibliografskih zapisih, ISBD-jih (Žumer, 2004).

NALOGE BIBLIOGRAFIJE

Pri opredeljevanju nalog sodobne bibliografije zasledimo dve smeri.

Zagovorniki prve smeri menijo, da je prvotna naloga bibliografa, da bibliografske enote popisuje po zunanjih podatkih in po njeni zunanji podobi. Pri tem upošteva vsa bibliografska tehnična pravila opisa. Sama vsebina enot ga ne zanima oz. le toliko, da lahko enoto uvrsti v ustrezni oddelek ureditve bibliografije (Logar, 1970).

Drugi bibliografi nasprotujejo zgoraj opisaneemu. Menijo, da mora bibliograf poleg natančnega bibliografsko-tehničnega opisa zapisati tudi poglobljeno vsebino, kakovost, zgodovinske in sodobne pomembnosti enote, njeno filozofsko in politično usmerjenost ... (Logar, 1970).

Glavna naloga nacionalne bibliografije je prikazati založniško produkcijo naroda.

Glavna naloga nacionalne bibliografije je prikazati založniško produkcijo naroda. Po Unescovih priporočilih naj bi se te izdelovale po državnem principu, ki temelji na obveznem izvodu (Wagner, 2000). Za sestavljanje tekoče splošne nacionalne bibliografije zadostuje obvladovanje tehnike bibliografskega opisovanja. Zahteve po kritičnosti pri izboru ne moremo prenesti na splošno nacionalno bibliografijo. Če bi iz nje črtali nekakovostne prispevke ali dela, za katere bibliograf meni, da so sporna, bi jo okrnili v njenem bistvu, prikrajšali bi jo za njeno osnovno nalogo – tj. popisati in za potrebe znanosti evidentirati celotno literarno produkcijo določenega naroda ali države v določenem časovnem obdobju. Pri sestavljanju strokovnih bibliografij pa se od bibliografa zahteva tudi sposobnost presojanja kakovosti

in izbiranja bibliografskih enot po vsebinskih kriterijih ter tudi sposobnost, da v bibliografski opombi povzame glavne avtorjeve izsledke, jih po potrebi kritično vrednoti in enote vedno zanesljivo uvršča v primerne podrobne strokovne skupine in podskupine. Za takšno delo je danes potrebna specializacija bibliografov za posamezna področja oz. stroke. Bibliografi pri izdelavi najrazličnejših strokovnih bibliografij po navadi sodelujejo s skupino vrhunskih specialistov za posamezne stroke (Logar, 1970).

METODE BIBLIOGRAFIJE

Nastanek bibliografskega popisa se navezuje na 3 faze dela:

Zbiranje in izbiranje gradiva

Zbiranje gradiva je prva faza nastajanja bibliografije. Bibliograf mora poznati veliko več gradiva, ki ga kasneje na podlagi izbranih kriterijev, vključi v bibliografijo (Žumer, 2004).

Bibliografsko opisovanje

Bibliograf navaja vse elemente, ki jih uporabnik gradiva potrebuje za identifikacijo bibliografske enote. Osnovni vir za bibliografsko opisovanje so Mednarodni standardni bibliografski opisi za posamezne vrste gradiva (Žumer, 2004).

Klasificiranje in urejanje opisov bibliografskih enot

Ureditev bibliografije je odvisna od različnih elementov, kot so: vrsta bibliografije, gradivo bibliografskih enot, uporabniki, katerim je namenjena. Osnovno ureditev dopolnjujejo dodatna kazala, ki uporabnikom omogočajo iskanje po različnih kriterijih, kar pa poveča uporabnost bibliografije (Žumer, 2004).

VRSTE BIBLIOGRAFIJ

Bibliografije delimo gleda na:

- čas izhajanja (retrospektivna, tekoča, zaključena in komulativna bibliografija);
- zunanjo obliko (knjižna, skrita, listkovna/kartotečna, elektronska bibliografija);
- značaj oz. način zbiranja gradiva (izčrpna, izbirna/selektivna bibliografija);

- nosilce informacij oz. gradivo (tiskani: v knjižni ali neknjižni obliki in netiskani nosilci);
- geografsko območje (mednarodna/svetovna/univerzalna, narodna/nacionalna, pokrajinska/regionalna/domoznanska, krajevna/lokalna bibliografija);
- vsebinski izbor (splošna, posebna/specialna, strokovne, temeljna/elementarna, popisna, opisna, anotirana/analitična/kritična bibliografija);
- način popisovanja (primarna, sekundarna bibliografija);
- druge kriterije (informativna/signalna, napovedana/indikativna, založniška, osebna/personalna bibliografija) (Žumer, 2004).

PRIMER BIBLIOGRAFIJE ZA SVETOVALNE DELAVCE NA OSNOVNI ŠOLI

Delo v svetovalni službi se nanaša na različna področja. Eno izmed njih je tudi poklicno usmerjanje. S tega področja vsako leto potrebujejo informacije devetošolci in prav tako osmošolci, njihovi starši ter učitelji. Zato menim, da je na šoli praktično imeti bibliografijo gradiva s področja poklicne orientacije.

Spodaj predstavljena bibliografija je:

- retrospektivna (glede na čas izhajanja), saj popisuje bibliografske enote za celotno preteklo obdobje;
- knjižna in elektronska (glede na zunanjo obliko),
- izbirna/selektivna (glede na značaj oz. način zbiranja gradiva), ker popisuje bibliografske enote, izbrane po določenem kriteriju – v mojem primeru glede na vsebino;
- knjižna (glede na nosilce informacij oz. gradivo), zato ker se nahaja na tiskanem nosilcu;
- popisna (glede na vsebinski izbor), saj opisuje bibliografske enote samo z osnovnimi bibliografskimi elementi, ki so nujni za identifikacijo zapisa;
- sekundarna bibliografija (glede na način popisovanja), ker so bili zapisi bibliografskih enot prevzeti iz drugih virov – tj. knjižnični katalog.

Bibliografija gradiva s področja poklicne orientacije na OŠ Domžale:

- BORDET, Sophie.** O poklicih, moj poklic. 1. izd., 1. natis. Ljubljana : DZS, 2007.
- EUROPEAN Community.** Izobraževalno in poklicno usmerjanje v Evropski skupnosti. 1. natis. Ljubljana : Izida, 1997.
- FISCHINGER, Duža.** Ko bom velik(a), bom ---!. Ljubljana : Center RS za poklicno izobraževanje, 2000.
- LIKAR, Peter.** Postal bom gradbenik. Ljubljana : Splošno društvo gradbeništva tGM Slovenije, 1981.
- MAMI, očka, otrok in ---.** Ljubljana : Zveza skupnosti za zaposlovanje SR Slovenije, 1977.
- PAVLIN, Samo.** Prehod 2000 : Del 1. Ljubljana : Delo, 1999.
- PAVLIN, Samo.** Prehod 2000 : Del 2. Ljubljana : Delo, 1999.
- PAVLIN, Samo.** Vodnik po srednjih šolah in srednješolskih programih. Ljubljana : Delo, 2006.
- POKLICI in šole.** Ljubljana : Zveza skupnosti za zaposlovanje SR Slovenije, 1989.
- POLAK, Zlatka.** Metalurgija, kovinarstvo, strojništvo : učenke, učenci. Ljubljana : Izobraževalna skupnost za metalurgijo in kovinarstvo SR Slovenije, 198?.
- PREGELJ Arčon, Branka.** Poklicna orientacija v 7. in 8. razredu osnovne šole. Delovni zvezek za učence sedmega in osmega razreda. Nova Gorica : Educa, 2000.
- RUPAR, Brigita.** Poklicna orientacija v petem in šestem razredu osnovne šole : priložnik za poklicno vzgojo in svetovanje. 1. natis. Ljubljana: Zavod Republike Slovenije za šolstvo, 2001.
- SLANC, Anton.** Srednješolski programi in poklici. 6. dopolnjena in spremenjena izd., 1. natis. Ljubljana : Zavod Republike Slovenije za šolstvo, 1996.
- SREDNJEŠOLSKI izobraževalni programi.** 1, Izobraževalni programi s podaljšano

veljavnostjo od šolskega leta 1998/1999.
Ljubljana : Ministrstvo za šolstvo in šport,
1999.

VODNIK po poklicih, višjih šolah in fakultetah. 1. del. Ljubljana : Delo, 2006.

VODNIK po poklicih, višjih šolah in fakultetah. 2. del. Ljubljana : Delo, 2006.

WOLFE, Lorenz, Frank, Johanna. Odkrivanje poklicnega cilja in strategija njegovega uresničevanja : pomoč pri študiju, poklicnem izobraževanju, dopolnilnem izobraževanju : kibernetična strategija : navodila za začetnike v poklicu, strokovnjake in tiste, ki se poklicno usmerjajo. Maribor : Doba, 1993.

SKLEP

Ob vedno bolj raznolikih vrstah informacijskih virov in vedno bolj razširjenem digitalnem svetu so informacije zelo razkrojene. Sve-

točni splet nam ponuja ogromno informacij, ki pa pogosto niso verodostojne, preverjene ... ali uporabniku potrebne. Uporabnik mora dobljene informacije analizirati, interpretirati, vrednotiti in selekcionirati glede na uporabnost.

Bibliografija je urejen seznam gradiva na podlagi določenih kriterijev. Pri sestavljanju bibliografij (predvsem strokovnih) se od bibliografa pričakuje tudi presojanje kakovosti in izbiranja bibliografskih enot po vsebinskih in drugih kriterijih, bibliografske enote pa nato tudi klasificira in uredi ter opremi z dodatnimi kazali, kar pomeni, da nam bibliografije omogočajo iskanje potrebnih informacij oz. gradiva po različnih kriterijih, kar pa poveča njihovo uporabnost. Zato nam bibliografija predstavlja popisan skupek ovrednotenega gradiva, izbranega po določenih kriterijih, in nam omogoča večji pregled nad zbranim in potrebnim gradivom. ●

Viri in literatura

Logar, J. (1970). Uvod v bibliografijo. Ljubljana: Zavod Narodna in univerzitetna knjižnica.

Wagner, L. (2000). Slovenska bibliografija : Prikaz stanja glede na priporočila UNESCO za izdelavo tekočih nacionalnih bibliografij. V *Knjižnica*, 44, (1-2), 113–120.

Žumer, F. (2004). Bibliografije. V *Informacijsko opismenjevanje : Priročnik za delo z informacijskimi viri*, 128–145. Ljubljana : Zavod Republike Slovenije za šolstvo.

TANJA MARČIČ, prof. ped. in soc. svetovalna delavka in knjižničarka na Osnovni šoli Domžale.
Naslov: Osnovna šola Domžale, Bistriška 19, 1230 Domžale
E-naslov: tanja.marcic@gmail.com

Spremembe Zakona o knjižničarstvu in šolske knjižnice

Amendments to the Librarianship Act and School Libraries

Romana Fekonja

Izvleček

Šolske knjižnice in knjižničarji delujejo v sistemu vzgoje in izobraževanja, zato to področje sistemsko ureja zakonodaja s področja izobraževanja. Pedagoški poklici so regulirani, zato sta stopnja in smer izobrazbe strokovnih delavcev v vzgoji in izobraževanju predpisani in določeni z zakonom, kar velja tudi za knjižničarja. Strokovno pa šolske knjižnice ureja in umešča v knjižnični sistem tudi knjižničarska zakonodaja. Zaradi te dvojnosti se je pogosto pojavljala dilema, kateri zakon in kateri predpisi, pravilniki veljajo za šolske knjižnice. V zakonodaji so se pojavljali predpisi in pogoji, ki so si bili v nasprotju. Decembra 2015 je začel veljati Zakon o spremembah in dopolnitvah Zakona o knjižničarstvu, za katerega ugotavljamo, da je nasprotja in nepravilnosti odpravil, pred šolske knjižničarje pa postavil nove strokovne izzive. Lahko trdimo, da je zdaj zakonodaja s področja izobraževanja in knjižničarstva usklajena.

Ključne besede

šolske knjižnice, zakonodaja, izobraževanje, knjižničarstvo, Zakon o knjižničarstvu

UDK

027.8(497.4):34

Abstract

School libraries and librarians work within the education system, which is why this area is systemically regulated by education legislation. Pedagogical occupations are regulated and hence the level and course of the education of professional staff within the education system are prescribed and laid down by law, which also applies to librarians. School libraries are also professionally regulated and integrated into the library system by library legislation. Due to this duality, a dilemma often arose as to which law and which regulations or rules apply to school libraries. The legislation contained conflicting regulations and conditions. In December 2015, the Act Amending the Librarianship Act entered into force; it has been established that this act eliminated contradictions and irregularities, while posing new professional challenges for school librarians. It can be said that the legislation on education and librarianship is now harmonised.

Keywords

school libraries, legislation, education, librarianship, Librarianship Act

Ker šolska knjižnica uresničuje naloge na področju vzgoje in izobraževanja in je sočasno del knjižničnega sistema, je opredeljena v obeh zakonodajah, šolski in knjižničarski.

UVOD

Šolske knjižnice so umeščene v dva sistema, znotraj katerih morajo delovati. So neločljivi del šole in vzgojno-izobraževalnega dela na šoli, zato to področje sistemsko urejajo zakonodaja s področja izobraževanja, v prvi vrsti Zakon o organizaciji in financiranju vzgoje in izobraževanja (ZOFVI), in vsi predpisi, ki izhajajo iz te zakonodaje. Po strokovni plati pa morajo šolske knjižnice slediti knjižničarskim pravilom, priporočilom in smernicam, saj umeščene so v knjižnični sistem, ki ga ureja Zakon o knjižničarstvu (v nadaljevanju ZKnj). Do sprejema Zakona o spremembah in dopolnitvah Zakon o knjižničarstvu (v nadaljevanju ZKnj-1A) smo ugotavljali več neskladij in celo nasprotujočih si predpisov v zakonodaji. V postopku medresorskega usklajevanja so bila ta neskladja odpravljena. V nadaljevanju bosta predstavljena oba sistema, v katerih deluje šolska knjižnica, in na koncu tudi spremembe v ZKnj-1A, ki se nanašajo na šolske knjižnice oz. na delo šolskega knjižničarja.

ŠOLSKA KNJIŽNICA V DVEH SISTEMIH

'Šolski' sistem – Ministrstvo za izobraževanje, znanost in šport

Šolske knjižnice so obvezni sestavni del šolskega sistema oz. sistema izobraževanja. Šolska knjižnica je podpora vzgojno-izobraževalnemu procesu v vzgojno-izobraževalnem zavodu. Je informacijsko središče in s svojimi storitvami zadovoljuje potrebe svojih uporabnikov (učencev/dijakov, strokovnih delavcev na šoli in drugih).

Šolske knjižnice in šolski knjižničarji delujejo v sistemu vzgoje in izobraževanja, zato to področje sistemsko ureja šolska zakonodaja oz. zakonodaja, ki ureja področje izobraževanja, v prvi vrsti Zakon o organizaciji in financiranju vzgoje in izobraževanja (ZOFVI) in drugi predpisi. V 68. členu ZOFVI¹ je izpostavljeno, da ima šola knjižnico, kar pomeni, da mora

1 68. člen ZOFVI (knjižnica): Šola ima knjižnico. Knjižnica zbira knjižnično gradivo, ga strokovno obdeluje, hrani, predstavlja in izposoja ter opravlja informacijsko-dokumentacijsko delo kot sestavino vzgojno-izobraževalnega dela v šoli.

vsaka šola imeti šolsko knjižnico, da je knjižnica obvezni sestavni del vzgojno-izobraževalnega dela v šoli (po Steinbuch, 2011). V podzakonskih predpisih pa je določeno, kakšni so pogoji za delovanje šolske knjižnice in za dejavnosti, ki jih izvaja šolska knjižnica oz. šolski knjižničar.

Steinbuch (2011) izpostavlja, da šolska knjižnica s svojo organiziranostjo in programom dela učence vzgaja in izobražuje v redne uporabnike knjižnice, njenega gradiva in informacij na način, da jih seznanja z osnovami informacijske pismenosti z namenom, da jim bo branje, obisk in uporaba knjižnice in informacijskih virov postala vseživljenjska navada in potreba. Steinbuch (2011) piše o šolski knjižnici v dveh sistemih ter da se je pedagoška vloga šolske knjižnice uveljavila s formalnimi dokumenti in strokovnimi priporočili. Ker šolska knjižnica uresničuje naloge na področju vzgoje in izobraževanja in je sočasno del knjižničnega sistema, je opredeljena v obeh zakonodajah, šolski in knjižničarski.

Izpostavljena (Steinbuch, 2011) je tudi pogosta težava, ki se pojavlja v praksi. Pogosto slišimo, da šole od financerja ne prejema namenskih sistemskih sredstev za delovanje šolskih knjižnic (tudi za pridobivanje knjižničnega gradiva), vendar je z zakonom določeno,² da šole iz proračuna prejema sredstva tudi za delovanje knjižnic. To pomeni, da bi morali ravnatelji iz šolskega proračuna nameniti ustrezen delež finančnih sredstev za delovanje knjižnice in nabavo knjižničnega gradiva. Pomemben člen zakona je tudi določilo, ki med zaposlene v vzgoji in izobraževanju uvrsti knjižničarja.³

2 81. člen ZOFVI: Iz državnega proračuna se zagotavljajo tudi sredstva za dejavnosti in naloge, ki so potrebne za opravljanje dejavnosti vzgoje in izobraževanja: med navedenimi dejavnostmi so tudi informacijsko-dokumentacijska dejavnost in delovanje šolskih knjižnic ter mediatek.

3 92. člen ZOFVI: Vzgojno-izobraževalno in drugo strokovno delo v javnem vrtcu oziroma šoli opravljajo vzgojitelji, pomočniki vzgojiteljev, učitelji, predavatelji višjih šol, svetovalni delavci, knjižničarji in drugi strokovni delavci, ki z njimi sodelujejo pri izvajanju strokovnih nalog, potrebnih za nemoteno delovanje vrtca oziroma šole. Strokovni delavci izvajajo vzgojno-izobraževalno delo v skladu z zakonom in javno veljavnimi programi tako, da zagotavljajo objektivnost, kritičnost in pluralnost ter so pri tem strokovno avtonomni. Nadalje zakon določa, da morajo imeti ustrezno izobrazbo, določeno s tem zakonom in drugimi predpisi, ter opravljen strokovni izpit v skladu s tem zakonom.

Šolska knjižnica je del Knjižničnega informacijskega sistema in del knjižničarske stroke, saj se ravna po načelih, pravilih in priporočilih bibliotekarstva.

Pedagoški poklici so regulirani, zato sta stopnja in smer izobrazbe strokovnih delavcev (kamor se uvršča tudi knjižničar) v vzgoji in izobraževanju predpisani in določeni z zakonom, kar velja tudi za knjižničarja. Zahtevani so:⁴

1. ustrežna stopnja in smer izobrazbe (za knjižničarje bibliotekarska, dosežena s študijem ali dopolnilno),
2. pedagoško-andragoška izobrazba za vse, ki izvajajo pedagoški proces ali pri njem sodelujejo,
3. strokovni izpit, ki se opravlja, ko sta dosežena prva dva pogoja, in se na področju šolstva opravlja samo enkrat ne glede na stopnjo izobrazbe ali poklic (npr. za učitelja, knjižničarja, svetovalnega delavca).

Knjižničar – strokovni delavec s takšno zahtevano izobrazbo je eden od temeljev sodobne šolske knjižnice. Tako je zapisano tudi v Kurikulu KIZ za osnovno šolo (2008, str. 4): »Temelj šolske knjižnice sta usposobljen knjižničar in organizirana zbirka knjižničnega gradiva in informacij za poučevanje in učenje, ki jo potrebujejo učenci, učitelji in drugi strokovni delavci šole. Knjižnično zbirko dopolnjujejo različni pripomočki in oprema za pridobivanje in uporabo informacij, šolski knjižničar pa organizira knjižnično dejavnost tako, da podpira učenje v okviru pedagoških ciljev šole.«

Steinbuch (2011) ugotavlja, da s temi predpisi zakonodaja s področja izobraževanja šolskemu knjižničarju zagotavlja status pedagoškega delavca, saj je uvrščen med zaposlene v vzgoji in izobraževanju, ki izvajajo ali sodelujejo pri vzgojno-izobraževalnem in drugem strokovnem delu v šoli. Za opravljanje tega dela pa mora imeti enako stopnjo izobrazbe kot učitelj in svetovalni delavec. Podrobneje smer izobrazbe določajo pravilniki o smeri in stopnji izobrazbe strokovnih delavcev glede na vrsto šole (osnovna, srednja poklicna, gimnazija itd.).

Šolska knjižnica pa mora biti organizirana v skladu s potrebami šole in knjižničarskimi strokovnimi pravili in priporočili.

⁴ Povzeto po pravilnikih o smeri in stopnji izobrazbe strokovnih delavcev v različnih stopnjah šol (2011).

Knjižničarski sistem – Ministrstvo za kulturo

Šolska knjižnica je del Knjižničnega informacijskega sistema in del knjižničarske stroke, saj se ravna po načelih, pravilih in priporočilih bibliotekarstva. Šolske knjižnice ni brez strokovno urejene knjižnične zbirke, ki je temeljno orodje za delo. Če želimo v polni meri učiti uporabnike uporabe knjižnice, moramo zato imeti strokovno postavljeno in urejeno zbirko oz. šolsko knjižnico.

Tudi Steinbuch (2011) navaja: »Knjižničarska stroka s strokovnimi priporočili, ki veljajo za vse vrste knjižnic, pomaga razvijati tudi šolske knjižnice, da so del knjižničnega sistema. Knjižnice uporabljajo enotna pravila in standarde za strokovno obdelavo knjižničnega gradiva, da lahko kroži in omogoča izmenjavo informacij in virov med knjižnicami različnih vrst. S knjižničnimi storitvami pa knjižnice svojim uporabnikom zagotavljajo pridobivanje gradiva in informacij, ki jih potrebujejo za zadovoljevanje svojih potreb. Čeprav šolske knjižnice uresničujejo cilje in naloge na področju vzgoje in izobraževanja, jih knjižničarska stroka pomaga razvijati s strokovnimi priporočili.«

Po ZKnj-1 je bilo opredeljeno, da so tudi šolske knjižnice opravljale knjižnično dejavnost kot javno službo. To pa je velikokrat sprožilo posamezne dileme in pogovore o tem, koliko sta šolska knjižnica in njeno gradivo javna, katerim javnostim sta namenjena.

ZAKON O KNJIŽNIČARSTVU – ZKNJ-1

Zakon o knjižničarstvu je bil sprejet leta 2001, kar kmalu pa se je pokazalo, da nekatere rešitve niso bile najbolj optimalne, in začele so se pripravljati spremembe in dopolnitve ZKnj-1.

V 15 letih je bilo imenovanih in oblikovanih več delovnih skupin, ki so imele nalogo pripraviti osnutek besedila Zakona o spremembah in dopolnitvah Zakona o knjižničarstvu. Vmes so se dogajale še spremembe na resornih ministrstvih⁵ in tako so delovne skupine prenehale s

⁵ Združitev ministrstev (Ministrstvo za kulturo in Ministrstvo za izobraževanje, znanost in šport) in potem kasneje ponovna razdružitev.

svojim delovanjem, imenovane so bile nove, z drugim predstavniki in podobno.

Knjižnična dejavnost je zakonodajno in resorno umeščena v delovno področje Direktorata za kulturno dediščino na Ministrstvu za kulturo. Slednje pa je bilo tudi zadolženo za pripravo besedila Zakona o knjižničarstvu in kasneje tudi Zakona o spremembah in dopolnitvah Zakona o knjižničarstvu.

»Knjižnice so institucije, ki imajo večstoletno tradicijo in sodijo med najstarejše storitvene dejavnosti na področju kulture, izobraževanja in znanosti,« je zapisano na spletni strani Ministrstva za kulturo.

Slovenska knjižnična dejavnost se je v preteklosti postopoma razvila v sistem, primerljiv s knjižničnimi sistemi drugih držav, ki je povezal vse vrste knjižnic v medsebojnem sodelovanju in poenotenih strokovnih standardih. To je smiselno in zelo uporabno z vidika končnega uporabnika, ki ima manj težav pri iskanju informacij v različnih knjižnicah. Dolgoročno gledano je to velika prednost. Že najmlajše uporabnike začnemo učiti uporabe knjižnice, kasneje skozi izobraževanje pa uporabnik to znanje samo nadgrajuje in ima temeljno znanje, da se lahko znajde v vsaki vrsti knjižnice: splošni, šolski, visokošolski, specialni in nacionalni (po 7. členu ZKnj-1).

Knjižnice opravljajo svojo dejavnost skladno s potrebami okolja, tako da zbirajo, obdelujejo, hranijo in predstavljajo knjižnično gradivo, informacijske vire in informacije ter omogočajo dostop do njih in njihovo uporabo (povzeto po spletni strani Ministrstva za kulturo/Knjižnična dejavnost).

Zakonodajo s področja knjižnične dejavnosti pripravlja in ureja Ministrstvo za kulturo v sodelovanju s preostalimi ministrstvi.

Dejavnosti Ministrstva za kulturo na področju knjižnične dejavnosti so (povzeto po spletni strani Ministrstva za kulturo):

- oblikovanje in spremljanje zakonodajne ureditve s področja knjižnične dejavnosti,
- spremljanje in analiziranje razmer na področju knjižnične dejavnosti, priprava meril za (so)financiranje kulturnih projektov in programov s področja knjižnične dejavnosti,

nosti, analiz, informacij, poročil in drugih gradiv za lastne potrebe ter potrebe vodstva ministrstva, drugih notranjih organizacijskih enot in organov v sestavi ministrstva,

- priprava predlogov gradiv s knjižničnega področja, ki jih obravnavajo Vlada Republike Slovenije in Državni zbor Republike Slovenije ter njuna delovna in svetovalna telesa, oblikovanje mnenj k takšnim predlogom gradiv,
- priprava strokovnih in pravnih podlag s področja knjižnične dejavnosti,
- priprava razvojnih projektov za uveljavitev kulturne politike s področja knjižnične dejavnosti,
- oblikovanje in sprožanje pobud ukrepov za spodbujanje razvoja nacionalne knjižnice, splošnih knjižnic in specialnih knjižnic v kulturnih ustanovah ter sodelovanja knjižnic v vzajemnem bibliografskem sistemu,
- sodelovanje z drugimi državnimi organi in organi lokalnih skupnosti ter s Centrom za razvoj knjižnic pri Narodni in univerzitetni knjižnici glede vprašanj sistema javne službe na področju knjižnične dejavnosti,
- sodelovanje z domačimi in mednarodnimi vladnimi in nevladnimi strokovnimi organizacijami, združenji ter njihovimi delovnimi ali strokovnimi telesi s področja knjižnične dejavnosti,
- priprava predlogov letnih in večletnih načrtov (so)financiranja kulturnih programov in projektov s področja knjižnične dejavnosti,
- samostojno opravljanje in sodelovanje pri izvajanju proračuna v delu, iz katerega se zagotavljajo sredstva za (so)financiranje kulturnih programov in projektov s področja knjižnične dejavnosti,
- sprotno in periodično ocenjevanje namena, zakonitosti, gospodarnosti in učinkovitosti porabe javnih sredstev na področju knjižnične dejavnosti,
- vodenje predpisanih evidenc in sodelovanje pri oblikovanju skupnih podatkovnih baz.

SPREMEMBE IN DOPOLNITVE ZAKONA O KNJIŽNIČARSTVU

Zelo dolgo pričakovan je bil končno oblikovan osnutek besedila Zakona o spremembah in

dopolnitvah Zakona o knjižničarstvu. Konec leta 2015 (4. 12. 2015) je bil v Uradnem listu objavljen Zakon o spremembah in dopolnitvah Zakona o knjižničarstvu, ki je začel veljati 15 dni po objavi.

Razlogi za spremembo

ZKnj-1⁶ je Državni zbor Republike Slovenije sprejel jeseni leta 2001 (Uradni list RS, št. 87/01). Od uveljavitve Zakona o knjižničarstvu dalje so se pri njegovem izvajanju pokazale nekatere pomanjkljivosti, ki so predvsem posledica potrebe po uskladitvi zakonskih določil z drugimi relevantnimi zakonskimi predpisi ter njihovi prilagoditvi spremenjenim razmeram in ugotovljenih zahtev po prilagoditvi in poenostavitvi določenih postopkov.

Novela ni želela spreminjati zakonskih rešitev, ki so se v praksi izkazale kot ustrezne, prinesla pa je nujne rešitve, katerih namen je bil odpraviti ugotovljene nepravilnosti in izboljšati knjižnično dejavnost ter odpraviti neskladja med Zakonom o knjižničarstvu ter preostalimi področnimi in specialnimi zakoni.

Steinbuch (2011) ugotavlja, da so nekatera zakonska določila ZKnj-1 ostala na papirju in v praksi niso zaživila, kar pripisuje predvsem neuskklajenosti med obema ministrstvoma, ki skrbita za šole in knjižnice. To kaže, da država nima mehanizma, ki bi zagotovil učinkovito medresorsko usklajevanje.

Poglavitna rešitev predlaganih sprememb in dopolnitev ZKnj-1 je, da se odpravi ugotovljene nepravilnosti, izboljša knjižnično dejavnost in zagotovi večjo strokovnost ter boljše kompetence strokovnih delavcev, ki opravljajo knjižnično dejavnost.

Zakon tako ne spreminja zakonskih rešitev, ki so se v praksi izkazale kot ustrezne, prinaša pa rešitve, katerih namen je izboljšati knjižnično dejavnost. Predlagane spremembe naj bi med drugim zagotovile ustrežnejše pogoje za upravljanje in delovanje knjižničnega informacijskega servisa ter za hitrejše in transparentnejše potrjevanje finančnih načrtov nacionalne knjižnice in knjižničnega informacijskega servisa.

6 Povzeto po delovnih in spremnih gradivih ob sprejemanju besedila ZKNJ-1A.

S spremembami je bilo med drugim potrebno:⁷

- uskladiti določbe za izvajanje knjižnične dejavnosti za knjižnice, ki ne izvajajo knjižnične dejavnosti kot knjižnične javne službe, ampak kot javno službo na drugih področjih (šolstva, znanosti, kulture ...). Ureditev v zakonu je treba prilagoditi sistemom, ki veljajo za izvajanje javnih služb na področjih, kjer delujejo;
- zagotoviti, da se bodo bibliotekarski izpiti lahko opravljali na podlagi podzakonskega predpisa ZKnj-1 in ne več v skladu z določbami samoupravnega sporazuma iz leta 1980;
- določbe glede povezovanja knjižnic in knjižničnih delavcev zaradi razreševanja strokovnih vprašanj in soudeleženi pri razvoju knjižnične dejavnosti uskladiti z določbami Zakona o društvih.

Ena od temeljnih pomanjkljivosti obstoječega zakona je bila, da ni ustrezno razmejil med knjižnično javno službo in knjižnično dejavnostjo, ki se izvaja v sklopu druge javne službe, kar je povzročalo težave pri izvajanju zakona predvsem šolskim in specialnim knjižnicam.

Zakon o knjižničarstvu je v 39. členu uzakonil državni bibliotekarski izpit kot licenčni izpit, ki je po vzoru drugih profesij vstopni pogoj za zaposlene, ki opravljajo strokovno knjižničarsko delo. Opravljen bibliotekarski izpit je tudi pogoj za nadaljnje imenovanje zaposlenih v višje bibliotekarske strokovne nazive. Podrobnejše določbe o bibliotekarskem izpitu naj bi določil pravilnik o bibliotekarskem izpitu, ki bo zagotovil enotnost pogojev glede usposobljenosti strokovnih delavcev v različnih vrstah knjižnic ter omogočil opravljanje strokovnega knjižničarskega dela v kateri koli vrsti knjižnice, ki knjižnično dejavnost opravlja kot javno službo, s tem pa tudi olajšal prehodnost kadrov med različnimi vrstami knjižnic. Do zdaj je pomenilo prehajanje med vrstami knjižnic prehajanje med različnimi sistemi in ob menjavi je bil zaposleni vedno na začetku – kot novinec v stroki kljub večletnemu delu v knjižnici. Ni bilo možno medsebojno priznavanje pridobljenih strokovnih nazivov in tudi opravljenega strokovnega oz. bibliotekarskega izpita.

7 Izpostavljene so spremembe, ki se dotikajo dela šolskega knjižničarja.

Steinbuch ugotavlja, da so nekatera zakonska določila ZKnj-1 ostala na papirju in v praksi niso zaživila, kar pripisuje predvsem neuskklajenosti med obema ministrstvoma, ki skrbita za šole in knjižnice.

Cilji sprememb ZKnj-1 so bili zastavljeni z namenom:

- ohraniti doseženo enotnost knjižničnega sistema in izboljšati pogoje za delovanje knjižničnega informacijskega sistema,
- izboljšati transparentnost delovanja sistema,
- spoštovati avtonomijo stroke,
- izboljšati možnosti za čim bolj usklajen razvoj knjižnične dejavnosti na celotnem območju Slovenije,
- upoštevati avtonomijo drugih področij oz. področnih ureditev (lokalne skupnosti, univerze, izobraževanje, raziskovalna dejavnost ...).

Postopek priprave besedila zakona

Postopek (povzeto po Zakon, 2016) za pripravo sprememb in dopolnitev se je začel v letu 2011 na 46. seji Nacionalnega sveta za knjižnično dejavnost. Septembra 2012 (na 50. seji) so bili potrjeni nabor potrebnih sprememb in njihove prioritete. Oktobra 2012 je minister za izobraževanje, znanost, kulturo in šport⁸ imenoval delovno skupino za pripravo sprememb in dopolnitev Zakona o knjižničarstvu.

Leta 2013 je bil sprejet Zakon o spremembah in dopolnitvah Zakona o Vladi Republike Slovenije in področji kulture ter izobraževanja sta (spet) 'padli' pod svoje ministrstvo.⁹ Posledično je prenehal mandat prejšnji delovni skupini in minister za kulturo je imenoval novo delovno skupino za pripravo sprememb in dopolnitev Zakona o knjižničarstvu v drugačni sestavi, kot je bila prvotna.¹⁰

Priprava zakona je potekala na podlagi usmeritev, ki jih je potrdil Nacionalni svet za knjižnično dejavnost¹¹ na 50. seji 24. septembra 2012. Ministrstvo za kulturo je prvi predlog besedila sprememb in dopolnitev zakona predstavilo članom Nacionalnega sveta za knjižnično dejavnost 18. junija 2013 na 54.

8 Takrat je bilo ministrstvo 'združeno' – kultura in izobraževanje sta bili delovni področji enega/istega ministrstva.

9 Ministrstvo za kulturo in Ministrstvo za izobraževanje, znanost in šport.

10 Brez predstavnikov šolskih knjižnic oz. Ministrstva za izobraževanje, znanost in šport.

11 Strokovno in posvetovalno telo Vlade RS za odločanje o strokovnih zadevah na področju knjižnične dejavnosti.

seji. V zvezi z določbami o osebnih podatkih je potekalo tudi predhodno usklajevanje z Informacijsko pooblaščenko (sestane 27. marca 2013, pisni odziv 20. junija 2013). Skladno s prejetimi pripombami je posebna strokovna komisija oblikovala spremenjeno besedilo, ki ga je Ministrstvo za kulturo dalo v (prvo) javno obravnavo 15. januarja 2014 z objavo na spletni strani ministrstva ter z objavo dokumentov na portalu e-demokracija. V razpravo so bili z neposrednim povabilom k predložitvi pripomb in posredovanjem mnenja vključeni:

- nevladne organizacije,
- predstavniki zainteresirane javnosti,
- predstavniki strokovne javnosti,
- združenja občin.

Po koncu javne obravnave, ki se je zaključila 21. februarja 2014, je ministrstvo predloge z javne razprave kot tudi preostale prispele predloge v javni obravnavi skrbno preučilo.

Za razjasnitev izpostavljenih predlogov so se predstavniki ministrstva z namenom, da bi oblikovali čim boljši predloga besedila ZKnj-1A, sestali z nekaterimi deležniki oziroma njihovimi predstavniki.

Ministrstvo je spremenjeni predlog besedila zakona dalo v ponovno (oz. drugo) javno obravnavo, ki je potekala od 6. 5. do 5. 6. 2015.

Oblikovan je bil delno spremenjen predlog, sledil pa je postopek na Vladi Republike Slovenije. V okviru tega postopka je potekalo tudi medresorsko usklajevanje, med drugim tudi z Ministrstvom za izobraževanje, znanost in šport. Junija 2015 je bila imenovana delovna skupina¹² za pripravo sprememb in dopolnitev Zakona o knjižničarstvu, katere koordinatorica je dr. Vesna Čopič. Ta delovna skupina je besedilo osnutka ZKnj-1 dopolnila in spremenila tako, da je bilo usklajeno z zakonodajo s področja izobraževanja.

Potrebna je bila tudi konceptualna sprememba – delitev na dva dela knjižnične dejavnosti: knjižnična javna služba in kot knjižnična dejavnost, potrebna za izvajanje osnovne

12 V njej so bili med drugim tudi predstavniki Inšpektorata RS za šolstvo in šport, Urada za razvoj izobraževanja, Službe za razvoj kadrov, Direktorata za predšolsko vzgojo in osnovno šolstvo, Direktorata za srednje in višje šolstvo ter izobraževanje odraslih in Direktorata za visoko šolstvo.

dejavnosti, ter tako dano izhodišče, da sta ta dva dela različno urejena.

Tako je bilo v nadaljevanju besedila ZKnj-1A lažje reševati področja, kjer se zakonodaji razlikujeta glede šolskih knjižnic.

SPREMEMBE ZA ŠOLSKE KNJIŽNICE

V praksi in dejanskem delovanju šolskih knjižnic se ne spreminja nič. Spremenjeni in dopolnjeni zakon zdaj sledi dejanskemu delovanju. Lahko rečemo, da so zdaj zakonske rešitve ustrezne in takšne, kot se dejansko v praksi dejavnost izvaja. Šolska knjižnica ni samostojna knjižnica in kot taka ne opravlja javne službe, ampak je neločljivo vpeta v delo šole oz. vzgojno-izobraževalnih zavodov.

ZKnj-1A je kot novost prinesel ta zapis in to dikcijo. Še bolj je obvezal resorno MIZŠ, da ‚skrbi‘ za šolske knjižnice: razvojni načrt, izvajanje statističnih meritev, inšpekcija, pravilniki ipd.

Že v začetku besedila ZKnj-1A (pri 1. členu) je sprememba, in sicer je dodan člen 1. a, ki loči knjižnice, ki izvajajo javno službo, in tiste, ki izvajajo knjižnično dejavnost, potrebno za izvajanje javne službe na področju vzgoje in izobraževanja.

V obrazložitvi členov (povzeto po delovnem gradivu, 2015) so zapisali: »Knjižnično dejavnost izvajajo tudi knjižnice, ki v bistvu ne izvajajo knjižnične javne službe, ampak podpirajo druge dejavnosti ali so celo sestavni del javnih služb na drugih področjih (izobraževanje, znanost ...).«

Šolske knjižnice ne izvajajo (več) knjižnične dejavnosti kot javne službe, ampak kot knjižnično dejavnost, potrebno za izvajanje javne službe na področju vzgoje in izobraževanja. S to formulacijo je zapisano točno to, kar opravljajo šolske knjižnice – podporo vzgojno-izobraževalnemu procesu na šoli oz. vzgojno-izobraževalnem zavodu. V 2. členu je nato opredeljeno:

»Knjižnična dejavnost, ki je javna služba, zajema:

- zbiranje, obdelovanje, hranjenje in posredovanje knjižničnega gradiva,
- zagotavljanje dostopa do knjižničnega gra-

diva in elektronskih publikacij,

- izdelovanje knjižničnih katalogov, podatkovnih zbirk in drugih informacijskih virov,
- posredovanje bibliografskih in drugih informacijskih proizvodov in storitev,
- sodelovanje v medknjižnični izposoji in posredovanju informacij,
- pridobivanje in izobraževanje uporabnikov,
- informacijsko opismenjevanje,
- varovanje knjižničnega gradiva, ki je kulturni spomenik,
- drugo bibliotekarsko, dokumentacijsko in informacijsko delo.

Knjižnična dejavnost, potrebna za izvajanje javne službe na področju vzgoje in izobraževanja, izhaja iz potreb te dejavnosti in zajema posamične, z njo povezane naloge iz prejšnjega odstavka ter glede na te potrebe tudi druge naloge, določene s področnim zakonom ...«

Glavni razlog (povzeto po delovnem gradivu DS MIZŠ), da se je Zknj-1 doslej v šolskih knjižnicah slabo uresničeval ali se pa sploh ni, je bil namreč prav ta, da so šolske knjižnice organizirane v okviru in po parametrih drugih javnih služb, npr. javne službe na področju vzgoje in izobraževanja, ki ima svoje lastne zakonitosti. Najpomembnejša je ta, da gre pri teh knjižnicah za podporno dejavnost, ki nima lastne organiziranosti in je podvržena pravilom, ki veljajo za glavno dejavnost, katere del je. Kolikor gre za različna pravila oziroma sisteme (npr. glede organiziranosti, način delovanja, strokovnih delavcev ipd.), pride v primeru dualne ureditve, to je, da je npr. knjižnična dejavnost hkrati obravnavana kot knjižnična javna služba in javna služba na področju vzgoje in izobraževanja, do neuskkljenosti in posledično do nespoštovanja določb, ki urejajo knjižnično javno službo.

Novost ZKnj-1A je na novo dodan razdelek III. a KNJIŽNIČNA DEJAVNOST, POTREBNA ZA IZVAJANJE JAVNE SLUŽBE NA PODROČJU VZGOJE IN IZOBRAŽEVANJA. Ta razdelek ‚ureja‘¹³ delovanje šolskih knjižnic. Če pogledamo besedilo prejšnjega ZKnj-1, je bilo pri posameznih členih oz. odstavkih zapisano, da določene stvari za šolske knjižnice ne

13 Lahko rečemo tudi usklajuje delovanje šolskih knjižnic z zakonodajo in predpisi s področja izobraževanja (MIZŠ).

Šolska knjižnica ni samostojna knjižnica in kot taka ne opravlja javne službe, ampak je neločljivo vpeta v delo šole oz. vzgojno-izobraževalnih zavodov.

ZKnj-1A prinaša eno zelo pomembno določbo, da se v roku 3 let od uveljavitve Zakona o spremembah ZKnj vse šolske knjižnice vključijo v nacionalni vzajemni bibliografski sistem (COBISS).

veljajo ali pa so urejene drugače. Zdaj je vse to, kar je urejeno drugače, že urejeno v zakonodaji s področja izobraževanja, izpostavljeno v tem razdelku (III. a). Zakonodaja obeh področij (šolske in knjižničarske) je usklajena in ne bo (več) prihajalo do dvoumnih rešitev ali razlag.

Dodan je nov 39. c-člen, ki se glasi:

»(pogoji)

Knjižnica, ki izvaja knjižnično dejavnost, potrebno za izvajanje javno financirane osnovne dejavnosti pravne osebe, mora imeti:

- ustrezen obseg in izbor strokovno urejenega knjižničnega gradiva
- ustrezno usposobljene strokovne delavce
- ustrezen prostor
- ustrežno opremo
- ustrežno organizacijo knjižnične dejavnosti
- usposobljenost za vključitev v nacionalni vzajemni bibliografski sistem.

Pogoj iz druge alineje ureja za šolske knjižnice predpisi s področja vzgoje in izobraževanja.

Minister, pristojen za izobraževanje in znanost, sprejme v soglasju z ministrom, pristojnim za kulturo, na osnovi strokovnih podlag, ki jih pripravi nacionalna knjižnica, in ob predhodnem mnenju Nacionalnega sveta za knjižničarstvo enega ali več pravilnikov, s katerimi podrobneje določi pogoje iz prvega odstavka. Ti pogoji so lahko različni tudi za skupine knjižnic znotraj posameznih vrst knjižnic.«

Pravilniki, s katerimi se urejajo pogoji za delovanje knjižnic, ki so izvajalke knjižnične dejavnosti, potrebne za izvajanje osnovne dejavnosti drugih pravnih oseb (npr. šol), naj bi bili usklajeni s potrebami in zmožnostmi sistemov, v katere te osebe sodijo (npr. izobraževalnega sistema). Določanje teh pogojev za knjižnice s področja izobraževanja in znanosti mora biti v pristojnosti MIZŠ.

Minister, pristojen za izobraževanje in znanost, pa izda pravilnike iz 39. c-člena najkasneje v roku enega leta od uveljavitve tega zakona.¹⁴

¹⁴ Zakon o spremembah in dopolnitvah Zakon o knjižničarstvu je bil objavljen v Uradnem listu št. 92/15 (2. 12. 2015), začel pa je veljati 15. dan po objavi.

Ugotavljanje izpolnjevanja teh pogojev se bo izvajalo v primeru šolskih knjižnic ob vpisu šol v razvid izvajalcev javno veljavnih vzgojno-izobraževalnih programov, njihovo trajno izpolnjevanje pa bo predmet inšpekcijskega nadzora.¹⁵

Majda Steinbuch (2011) je ugotavljala, da »nadzor nad šolskimi knjižnicami in s tem nad izvajanjem informacijskega opismenjevanja ne poteka, čeprav ga oba zakona pripisujeta šolski inšpekciji. Inšpektor, pristojen za šolstvo, izvaja nadzor nad izvrševanjem določb ZOFVI, vendar še nismo zasledili, da bi izvajali nadzor nad delovanjem šolske knjižnice.«

Prinaša pa ZKnj-1A eno zelo pomembno določbo (39. č-člen in prehodne določbe), da se v roku 3 let od uveljavitve Zakona o spremembah ZKnj vse šolske knjižnice vključijo v nacionalni vzajemni bibliografski sistem (COBISS). To pa v tem trenutku predstavlja velik korak in tudi veliko delo za šolske knjižnice in same šolske knjižničarje, ki še niso del vzajemnega bibliografskega sistema. Velik korak v smislu pozitivnega koraka naprej v kakovosti kataloga in tudi pozitivna sprememba za končnega uporabnika, ki bo po prehodu vseh šolskih knjižnic v sistem COBISS, ta sistem začel spoznavati že v otroških letih in nato bo svoje znanje samo še nadgrajeval in poglobljal. Iskanje informacij in uporaba vseh vrst knjižnic bosta lažja, saj bo v vseh knjižnicah enak sistem.

V šolskih knjižnicah so knjižnični katalogi skoraj povsod računalniški, vendar pa se zdaj v glavnem uporabljata dve različni programski opremi, COBISS in program Winknj. Odločitev o vključitvi vseh šolskih knjižnic v COBISS je utemeljena tudi s tem, da ta sistem razvija država oziroma njen javni zavod IZUM.

V času delovanja delovne skupine na MIZŠ v postopku medresorskega usklajevanja je

¹⁵ Tega bodo izvajali predstavniki Inšpektorata RS za šolstvo in šport, ki je organ v sestavi Ministrstva za izobraževanje, znanost in šport. Inšpekcijski nadzor je že zdaj v pristojnosti Inšpektorata Republike Slovenije za šolstvo in šport, vendar pa inšpektorat doslej ni izvedel nobenega rednega ali izrednega nadzora, ker niso bili zagotovljeni pogoji, ki bi to omogočali. Po eni strani so bili pogoji za izvajanje knjižnične javne službe za šolske knjižnice prezahtevni (izpolnjevala jih ni nobena), po drugi pa ni bila zagotovljena strokovna podpora, ki bi ga omogočala. Redni nadzor knjižnic bo potekal v okviru rednega nadzora šol.

nastala tudi analiza izvajanja zakonodaje za šolske knjižnice. Na podlagi te analize in drugih dokumentov bo nastala strategija razvoja šolskega knjižničarstva. Na podlagi te strategije pa bo potem vsaka šolska knjižnica izdelala svoj razvojni načrt, ki naj bi bil del razvojnega načrta šole oz. vzgojno-izobraževalnega zavoda. To je zapisano v dodanem 39. e-členu.

»(razvojni dokumenti šolskih knjižnic) Minister, pristojen za izobraževanje, sprejme strategijo razvoja šolskih knjižnic v sodelovanju z nacionalno knjižnico in pristojnim razvojnim in svetovalnim javnim zavodom ter po pridobitvi predhodnega mnenja Nacionalnega sveta za knjižnično dejavnost iz 48. člena tega zakona ter po izteku obdobja, za katero je bila strategija sprejeta, poročila o njeni uresničitvi.

Na osnovi strategije iz prvega odstavka sprejmejo šole po pridobitvi strokovnega predloga nacionalne knjižnice triletne razvojne načrte svojih knjižnic in po preteku tega obdobja poročila o njihovem uresničevanju. Če ima šola program razvoja šole, je načrt njegov sestavni del.«

MIZŠ (povzeto po delovnem gradivu DS MIZŠ) ponovno uveljavlja dolžnost strateškega načrtovanja razvoja šolskih knjižnic, in to tako na makro-, to je nacionalni ravni kot tudi na mikro- oz. izvedbeni ravni. V preteklosti so

razvojni načrti za šolske knjižnice obstajali in so tudi bistveno prispevali k razvoju standardov za šolske knjižnice (npr. Idejni načrt razvoja slovenskih šolskih knjižnic iz leta 1995, ki je opredelil cilje in naloge, ki so presegle sprejete standarde in normative iz konca osemdesetih let). S tem namenom se uvajajo ponovno, a tokrat tudi v povezavi z dolžnostjo šol, da tudi one sprejemajo triletne razvojne načrte razvoja svojih knjižnic.

SKLEP

Pred nami so novi izzivi in nove naloge, ki nam jih vsem nalaga ZKnj-1A. Vse spremembe bodo zagotovo dvignile kakovost dela v vseh šolskih knjižnicah, bodo pa od knjižničarjev zahtevale veliko naporov in strokovnega dela. Tudi to bo priložnost za strokovno izpopolnjevanje in s tem dviganje kakovosti storitve šolskih knjižnic za naše uporabnike. Tako bomo lahko še z večjo gotovostjo rekli, da smo naredili res vse, kar je v naši moči, da smo učence in dijake usposobili za samostojne uporabnike (vseh vrst) knjižnic in za samostojne uporabnike informacij, kar je izjemno pomembno v današnjem sodobnem svetu, ki ga zaznamuje poplava informacij. Zato je še bolj pomembno, da se vsak posameznik v tem svetu znajde. ●

Viri

Delovna skupina za pripravo sprememb in dopolnitev ZKnj na MIZŠ. Interno gradivo. Ljubljana, avgust 2015.

Knjižnična informacijska znanja: cilji in vsebine za osnovno šolo (2005). Ljubljana: Ministrstvo RS za šolstvo in šport, Zavod RS za šolstvo. Pridobljeno 17. 6. 2016 s spletne strani: http://www.mizs.gov.si/fileadmin/mizs.gov.si/pageuploads/podrocje/os/devetletka/program_drugo/Knjiznicna_inf_znanja.pdf.

Knjižnična informacijska znanja: cilji in vsebine za osnovno šolo (2008). Ljubljana: Ministrstvo RS za šolstvo in šport, Zavod RS za šolstvo. Pridobljeno 17. 6. 2016 s spletne strani: http://www.zrss.si/pdf/080711123601_1-k-knjiznicno_informacijsko_znanje_os-sprejeto.pdf.

Knjižnično informacijsko znanje: gimnazija: kurikulum (2008). Ljubljana: Ministrstvo RS za šolstvo

in šport, Zavod RS za šolstvo. Pridobljeno 5. 9. 2011 s spletne strani: http://portal.mss.edus.si/msswww/programi2011/programi/media/pdf/un_gimnazija/k_kn-jizn_inf_znanje_gimn.pdf.

Ministrstvo za kulturo. Knjižnična dejavnost. Pridobljeno 17. 6. 2016 s spletne strani: http://www.mk.gov.si/si/delovna_podrocja/direktorat_za_kulturno_dediscino/knjiznicna_dejavnost/

Osutek Zakona o spremembah in dopolnitvah Zakona o knjižničarstvu. Pridobljeno 17. 6. 2016 s spletne strani: http://www.mk.gov.si/fileadmin/mk.gov.si/pageuploads/Ministrstvo/Zakonodaja/Zakoni2015/ZKnj_5_5_2015.pdf.

Steinbuch, M. (2011). Šolska knjižnica in knjižničar v sistemu. V: Šolska knjižnica 21, št. 1 (2011), str. 17–25.

Šolska knjižnica – kako naj začnem, gradivo za seminar ZRSŠ. Ljubljana, 2016.

Zakon o knjižničarstvu (predstavitev sprememb in dopolnitev). Gradivo s predstavitve 20. 1. 2016. Skupnost občin Slovenije v sodelovanju z Ministrstvom za kulturo.

Zakon o knjižničarstvu – ZKnj. (2001). Uradni list RS, št. 87 in št. 96/2002.

Zakon o knjižničarstvu (2016). Predstavitev sprememb in dopolnitev. Ljubljana, Skupnost občin

Slovenije, Ministrstvo za kulturo, 20. 1. 2016.

Zakon o organizaciji in financiranju vzgoje in izobraževanja (1996). Uradni list RS, št. 12.

Zakon o spremembah in dopolnitvah Zakona o knjižničarstvu – ZKnj-1A. Uradni list RS, št. 92/15.

ROMANA FEKONJA, univ. dipl. bibliotekar, prof. slov., pedagoška svetovalka za knjižnično dejavnost pri ZRSS.

Naslov: Zavod RS za šolstvo, OE Maribor, Trg revolucije 7, 2000 Maribor

E-naslov: romana.fekonja@zrss.si

Timsko delo knjižničarja na dveh delovnih mestih in izgorelost

Team Work of a Librarian Working Two Jobs and Burnout

Katarina Jesih Šterbenc

Izvleček

V pričujočem prispevku je predstavljena osebna izkušnja dela šolskega knjižničarja na dveh institucijah. Predstavljene so tako pozitivne kot negativne izkušnje takšne zaposlitve, s tem povezane stresne situacije in njihovo reševanje. Stresno situacijo je povzročila kadrovska zamenjava v šolski knjižnici. Odhod starejše knjižničarke v pokoj in zaposlitev kolegice učiteljice je bil še dodatni stresor. Avtorica prispevka je ostala v knjižnici kot polovično zaposlena knjižničarka, ki svoje delo dopolnjuje še na drugi šoli. Nastale razmere v šolski knjižnici so bile izziv za osebno rast knjižničarke, izboljšanje šolske klime in reorganizacijo dela v knjižnici. Sodelovanje s sodelavci se je poglobilo, nastale so nove socialne mreže, stresorji so postali obvladljivi. Izkušnje, ki jih knjižničarka kljub vse večjim obremenitvam pridobiva na delovnih mestih na dveh institucijah, so neprecenljive.

Ključne besede:

šolska knjižnica, stres, izgorelost, zadovoljstvo z delom, zaposlitev na dveh delovnih mestih, stresorji, srednja šola

UDK 331.41:027.8

Abstract

The paper presents the personal experience of a school librarian working in two institutions. It presents the positive and negative experiences of such employment, the stressful situations connected with it, and the process of resolving them. A stressful situation occurred when the school library underwent a change in personnel. The retirement of an older librarian and the arrival of a fellow teacher was an additional stress factor. The paper's author remained in the library as a part-time librarian, who is additionally working at another school. The conditions which had been created in the school library presented a challenge to the librarian's personal growth, the improvement of the school climate, and the reorganisation of work in the library. Cooperation with her co-workers deepened, new social networks were formed, and stress factors became manageable. Despite the increasing workload, the experiences gained by the librarian from working in two institutions are invaluable.

Key words:

school library, stress, burnout, job satisfaction, working two jobs, stress factors, secondary school

UVOD

Mineva že dvanajsto leto, odkar sem zaposlena kot šolska knjižničarka v več kot eni instituciji. V teh letih se je tudi na področju zaposlovanja marsikaj zgodilo in spremenilo. Če sem na začetku zaposlitve upala na zaposlitev na delovnem mestu na eni šoli, zdaj ne upam več. Tega ne obžalujem, temveč izkušnjo spoštujem. Življenje je pokazalo, da se vse zgodi z določenim namenom. Tako imam v praksi kot šolska knjižničarka dva ravnatelja, spoznala sem veliko več sodelavcev, kot bi jih sicer, in postala sem bolj fleksibilna, strpna ter odprta za novosti in spremembe. V prispevku nikakor ne želim nikogar soditi ali obtoževati. Želim le osvetliti delo nekoga, ki se vsak dan vozi z enega delovnega mesta na drugo, ki pozna namesto enega kolektiva dva in ki je dnevno v stiku z več kot tisoč dijaki. Menim, da smo tako zaposleni knjižničarji še vedno v veliki manjšini, čeprav pogosto dobivamo nove kolege tudi iz vrst učiteljev. Tovrstno delo ima veliko prednosti, hkrati pa tudi veliko slabosti. Izkušnje, ki jih tako pridobimo, pa so neprecenljive in zelo uporabne. Takšen način dela zahteva tudi veliko timskega dela, usklajevanja in dogovarjanja. V članku bom predstavila, kako poteka pouk knjižničnega informacijskega znanja in načrtovanje tovrstnega dela.

IZGORELOST

Na začetku se moramo vprašati, kaj imata skupnega izgorelost in strokovni izziv. Moj odgovor je stres. Šinkovec (s. a.) trdi, da stres ni vedno slab. Pravi, da ga nekaj celo potrebujemo, saj je povezan z adrenalinom. Sklepamo lahko, da je stres celo koristen, saj nam pomaga pri budnosti, motivaciji in učinkovitosti. Problem nastane, ko ga je preveč, a ne storimo ničesar, da bi ga zmanjšali.

Vendar sta »stres in izgorevanje stalnica pri večini zaposlenih tako v Sloveniji kot v drugih državah Evropske unije pa tudi širše« (Flajzer, 2008). Literatura opredeljuje stres kot preobremenjenost, ki ogroža posameznikovo fizično in duševno integriteto. Kljub sorodnosti med pojavoma obstajajo tudi značilne razlike. Stres zadeva posameznika v različnih življenjskih situacijah, pojav izgorevanja pa je vezan samo

na njegovo poklicno delo. Medtem ko je stres pojem, ki se nanaša na začasen prilagoditveni proces, ki ga spremljajo mentalni in telesni simptomi, pa predstavlja izgorelost končno stopnjo, ko pride do odpovedi vseh prilagoditvenih procesov (Jezeršek, 2012).

Pred stresom ni varen nihče. Popolnoma vsak na tem svetu je lahko tarča ne glede na spol in izobrazbo. »Stres je na preži na vseh ravneh piramide, ne le na najnižji ali na najvišji ravni,« pravi Lovše (2012). Vendar stroka zatrjuje, da si predvsem izobraženi ljudje čedalje težje priznajo, da nečemu niso kos, in zato tudi ne poiščejo ustrezne pomoči svetovalcev, psihiatrov idr. V tuji literaturi obstaja več izrazov, ki označujejo stres, eden od njih je, denimo, »burn out sindrom«. Ta izraz dobesedno pomeni »biti na koncu svojih moči« (Lovše, 2012). Zaradi dolgotrajne napetosti in pomanjkanja prostega časa se pri mnogih pojavijo težave. Sindrom izgorelosti bi najkrajše opredelili kot kronično stanje skrajne psihofizične in čustvene izčrpanosti. Američani so izumili še primernejši izraz: Generation X-hausted oz. izčrpanost (Lovše, 2012). Jezeršek (2012) meni, da z izrazom »izgorelost« (angl. *burnout*) po navadi poimenujemo specifični sindrom, ki je posledica podaljšane izpostavljenosti delovnemu stresu in se pojavlja predvsem pri poklicih, za katere je značilno obsežno delo z ljudmi v čustveno zahtevnih situacijah, kjer je prizadeti posameznik zaradi reševanja tujih problemov prisiljen neprestano odrivati lastne. Izraz za izgorevanje je poznan že od leta 1974. Vpeljal ga je psiholog Freudenberger, ki je raziskoval duševne težave pri osebju agencije za socialno delo (po Jezeršek, 2012).

NAJPOGOSTEJŠI VZROKI IZGORELOSTI

Izgorelost je posledica pogostih neuspešnih poskusov obvladovanja stresa in postopnega izčrpanja posameznikovih energetskih virov. Oboje zmanjša uspešnost prilagoditve poklicu. Najprimernejši čas za izbruh pojava izgorevanja je takrat, »kadar se med naravo dela in naravo človeka, ki to delo opravlja, pojavijo velika neskladja« (Jezeršek, 2012). Ta so pogosto lahko vzrok oz. del vzrokov, ki vodijo v izgorevanje na delovnem mestu in so naslednji:

Stres zadeva posameznika v različnih življenjskih situacijah, pojav izgorevanja pa je vezan samo na njegovo poklicno delo.

- občutek preobremenjenosti (delo je bolj intenzivno, zahteva več časa, je bolj zapleteno),
- pomanjkanje nadzora nad delom, ki ga opravlja posameznik,
- nezadostno nagrajevanje,
- razpad delovne skupnosti,
- odsotnost poštenosti,
- nasprotujoče si vrednote.

Izgorelost določajo tri značilnosti:

- **emocionalna izčrpanost:** občutek pomanjkanja energije in občutek, da so posameznikove emocionalne rezerve izrabljene;
- **depersonalizacija:** negativnost, cinizem, pretirano »odmaknjeni« odzivi na druge ljudi pri delu. Posameznik obravnava kliente kot objekte, distancira se in ima splošno negativen odnos do ljudi;
- **zmanjšan osebni dosežek:** posameznik negativno ocenjuje samega sebe, poudarja upad lastne kompetentnosti in produktivnosti, počuti se manj učinkovit, kot naj bi bil po svoji oceni (Jezeršek, 2012).

»Osebe z izraženim sindromom izgorelosti se znajo v stikih z drugimi bolj odločno postaviti zase. So bolj napadalnega, neredko celo arogantnega vedenja in si zaradi cinizma, ki zna hudo prizadeti druge osebe, sami sploh ne belijo glave.« (Jezeršek, 2012)

NAJPOGOSTEJŠI SIMPTOMI IN ZNAKI IZGORELOSTI

O prvih znakih izgorelosti začnemo govoriti, kadar nastopita fizična utrujenost in čustvena izčrpanost. Obe sta posledica »neuspešnih poskusov aktivnega spoprijemanja z obremenjujočimi zahtevami delovne situacije. Na tej stopnji lahko človek doživlja simptome, kot so anksioznost, napetost, prekomerno reagiranje (izbruhi jeze, razburjenost, vzdražljivost ipd.),« pravi Jezerškova. Omenjena avtorica še dodaja, da je celoten proces izgorevanja kronične narave in lahko poteka v dvanajstih stopnjah. Po Freudenberggerju in Northu si faze sledijo po sledečem vrstnem redu (povzeto po Jezeršek, 2012):

- **želja po izkazovanju:** začetek je pogosto pretirana ambicija. Posamezniki morajo svojim kolegom in predvsem sebi dokazati, da svoje delo opravljajo odlično;

- **težje delo:** da bi izpolnili svoja visoka pričakovanja, prevzamejo nase še več dela. Postanejo obsedeni s tem, da vse opravijo sami, s čimer si zagotovijo, da so »nepogrešljivi«;
- **zanemarjanje lastnih potreb:** v svojem urniku nimajo časa za nič drugega kot za delo; spanje, hrano, družino in prijatelje imajo za nepomembne ter si zagotavljajo, da so te žrtve dokaz njihove učinkovitosti;
- **prenos konfliktov:** zavedajo se, da nekaj ni v redu, vendar ne vidijo izvora svojih težav. Soočanje z izvorom težav bi lahko sprožilo krizo in se zato dojema kot grožnja. Prvi fizični simptomi se pogosto pojavijo v tej fazi;
- **sprememba vrednot:** izolacija, izogibanje konfliktom in zanemarjanje fizičnih potreb spremeni vrednostni sistem. Prej pomembne stvari, kot so prijatelji in konjički, postanejo nepomembne, edini standard, na katerem temelji njihova ocena samega sebe, postane služba. Postajajo vse bolj emocionalno otopeli;
- **zanikanje problemov:** razvije se nestrpnost, sodelavce imajo za neumne, lene, zahtevne ali nedisciplinirane. Socialni stiki postanejo skoraj neznosni. Cinizem in agresija postaneta vedno bolj izrazita. Svoje čedalje večje težave vidijo kot posledico pomanjkanja časa in količine dela, ki ga imajo, ne pa kot posledico svoje spremembe;
- **osamitev:** socialne stike zmanjšajo na minimum in s tem postanejo povsem izolirani. Občutek brezupa in izgubljenosti postaja čedalje bolj izrazit. Mnogi iščejo rešitev v alkoholu in mamilih;
- **očitne spremembe vedenja:** spremembo osebnosti opazijo znanci. Nekdaj živahne, komunikativne osebe postanejo bojazljive, sramežljive in apatične. Počutijo se čedalje bolj brezvredne;
- **depersonalizacija:** izgubljen je stik s samim seboj. Sebe ne vidijo kot vrednega in ne dojemajo svojih potreb. Življenje postane serija mehaničnih funkcij;
- **notranja praznina:** občutek praznine se povečuje. Da bi ga premagali, skušajo biti stalno aktivni. Prosti čas je mrtev čas. Velikokrat pretiravajo – pogosto menjavanje spolnih partnerjev, čustveni izbruhi, zloraba alkohola in drog itd.;

Odgovornost in samostojnost članov tima od njih terja raven različnosti, ki povezuje, saj ustvarjajo nove kreativne rešitve in povečujejo verjetnost učinkovite akcije.

- **depresija:** v tej fazi so simptomi izgorelosti in depresije zelo podobni. Posamezniki postanejo indiferentni, brez upanja, izčrpani in prepričani, da jim prihodnost ne bo prinesla nič dobrega. Katerikoli simptom depresije je lahko prisoten – od agitacije do apatije. Življenje izgubi smisel;
- **sindrom izgorelosti:** skoraj vsak posameznik v tej fazi ima samomorilne misli, nekaj jih te misli dejansko uresniči. Na koncu pride do popolnega mentalnega in fizičnega zloma. Bolniki v tem stadiju potrebujejo takojšnjo medicinsko pomoč.

Posledice izgorelosti na delovnem mestu lahko povzročijo telesne in psihične težave, težave z odvisnostjo, težave v odnosih tako doma kot tudi na delovnem mestu. Končne cene ne plača le delavec, ampak tudi organizacija, v kateri je delavec zaposlen. Posameznik, ki izgoreva na delovnem mestu, žal sam od sebe ni pripravljen več delati (povzeto po Jezeršek, 2012).

PREVENTIVA

Proces izgorevanja lahko preprečimo ali ustavimo. Lovše predlaga naslednjih deset načinov:

1. Naredite seznam nalog, ki jih morate opraviti, razvrstite jih po pomembnosti in naredite urnik, kdaj jih boste opravili.
2. Ocenite čas, ki ga boste porabili za posamezne naloge. Vzemite si dovolj časa za vsako nalogo. Izognite se časovnemu pritisku in pripravi stvari v zadnjem hipu.
3. Priskrbite si vse informacije, ki jih potrebujete za svoje delo.
4. Dogovorite se za sprejemljive roke za izpolnitev svojih obveznosti.
5. Vedno se najprej lotite najpomembnejše naloge in jo dokončajte, preden se lotite druge.
6. Delo prekinjajte z rednimi odmori – že 5-minutni odmor lahko deluje pomirjujoče in sproščujoče.
7. Vzemite si čas za sprostitev in pogovor s prijatelji ter sodelavci.
8. Bodite v dobrih odnosih s sodelavci.
9. V konfliktnih situacijah ohranite mirno kri in mirno argumentirajte svoje stališče.
10. Naučite se reči NE vsemu, česar ne boste zmogli narediti oz. ne sodi v vaše delovno področje (Lovše, 2012).

TIMSKO DELO IN POUČEVANJE

Tim sestavlja skupina ljudi, ki so povezani s skupnim namenom, za uresničitev točno določenega cilja. Pomeni organizacijsko tvorbo, sestavljeno iz članov, usmerjenih nalog (ciljev), procesa vodenja, komunikacije ter skupnih vrednot. Za tim je značilno tudi posebno razpoloženje, v katerem so ljudje pripravljeni delati več kot sicer, tako z enakim številom ljudi pri opravljanju določenih nalog dosežemo več in boljše rezultate (Lipičnik, 1993). Timsko delo je skupinsko delo samostojnih članov. Vsakdo ima specifično znanje in odgovarja za svoje odločitve, ki pa so podrejene skupnemu cilju v okviru določene delovne naloge. Nihče ni nikomur podrejen ali nadrejen, vsakogar in vse skupaj pa obvezuje delovna naloga. Za pravi tim je značilno vzpostavljanje horizontalnih odnosov, ki temeljijo na jasni osebni in strokovni identiteti vsakega člana, a hkrati tudi na zmožnosti razumevanja drugačnosti vseh drugih. Odgovornost in samostojnost članov tima od njih terja raven različnosti, ki povezuje, saj ustvarjajo nove kreativne rešitve in povečujejo verjetnost učinkovite akcije (Mayer, 2001). Zabukovec (v Posodobitve ..., 2010) predstavi timsko poučevanje kot model, po katerem dva ali več učiteljev prevzemajo odgovornost za poučevanje in so aktivni ves čas, ter predstavi šest modelov timskega poučevanja, ki jih povzema po Maroney ter Robinson in Schaible.

1. **Tradicionalno**, ko dva učitelja sočasno in vzporedno izvajata različne učne dejavnosti za vse učence. Prvi predstavlja vsebino, drugi npr. na tabli izdeluje miselni vzorec.
2. **Sodelovalno**, ko učitelja skupaj načrtujeta in v nenehnem dialogu izpeljeta učno dejavnost. Ne samo da učitelja poučujeta skupaj, tudi učenci sodelujejo v manjših ali diskusijskih skupinah.
3. **Komplementarno**, ko dva učitelja sočasno zaporedno poučujeta tako, da si razdelita učne dejavnosti. Prvi predstavi vsebino in učencem da nalogo z besedilom. Drugi pa učencem predstavi tehniko branja za boljše razumevanje besedila.
4. **Paralelno**, ko se oddelek razdeli na dve skupini, vsak učitelj pa poučuje eno skupino, vendar isto vsebino. Takšno timsko

poučevanje je po navadi povezano s projektnim delom ali problemskim učenjem.

5. **Diferencirano**, ko učitelja razdelita oddelek glede na stopnjo predznanja in prilagojeno poučujeta vsak svojo skupino. Prvi učitelj npr. poučuje skupino, ki hitro napreduje, in učencem pomaga pri usvajanju novih konceptov. Drugi učitelj pa poučuje skupino, ki teže napreduje, in z njimi ponavlja vsebino ali pa jim jo ponovno razloži.
6. **Spremljevalno**, ko en učitelj poučuje, drugi pa spremlja delo in napredek učencev. Npr. prvi učitelj demonstrira potek kemijskega eksperimenta, drugi pa pri učencih spremlja izvajanje eksperimenta.

Glede na naravo mojega dela, mi je najbližje tradicionalno delo, ki ga bom v nadaljevanju tudi opisala.

NAČRTOVANJE IN IZVAJANJE UR OIV KIZ TER IZOGIBANJE STRESU

Pred kakim letom so se mi kot knjižničarki, zaposleni na dveh šolah, začele dogajati stvari, za katere ne bi nikoli pomislila, da so posledica izgorelosti. Vse skupaj se je začelo s kadrovske spremembami na prvi šoli, ko se je kolegica knjižničarka upokojila. Takrat sem začela razmišljati o tem, da bo delo, ki sva ga prej opravljali dve knjižničarki (sicer vsaka za polovični delovni čas), v celoti pristalo na mojih ramenih. Dokler sva bili zaposleni dve knjižničarki, sva imeli delo razdeljeno. Po njenem odhodu pa sem se prepričala, da sem nenadomestljiva in da mi nihče ne bo mogel pomagati, saj nihče drug na šoli ne pozna bibliotekarskega dela. Upala sem, da me bodo po dobrem desetletju dela na dveh šolah vendarle zaposlili za poln delovni čas le na eni šoli, vendar se to ni zgodilo. Vlada je sprejela varčevalne ukrepe in Zakon o uravnoteženju javnih financ, po katerem je bilo novo zaposlovanje zamrznjeno.

Delo, ki sem ga nekoč z veseljem opravljala, me je začelo bremeniti in dušiti. Razkorak med mojimi pričakovanji in dejanskim stanjem na delovnem mestu je postajal iz dneva v dan večji. Čeprav je med šolskim letom še nekako šlo, sta mi zaključek in začetek šolskega leta izžela zadnje atome moči. Kljub počitnicam je zaloga

novonabrane energije do konca septembra že skoraj pošla.

V knjižnici sem dobila pomoč. Kolegica profesorica, ki je imela premalo ur pri svojem predmetu, je bila razporejena v knjižnico. Z veseljem sem jo vpeljala v program Cobiss, jo seznanila z vsemi potrebnimi informacijami, ki jih potrebuje za izposojno in vračilo gradiva. Medtem sem se sama utapljala pri vseh preostalih knjižničarskih opravilih – od naročanja novega gradiva, usklajevanja z računovodstvom, odpisom, vsemi možnimi poročili, učbeniškim skladom, bližal se je tudi čas izvajanja ur KIZ-a ...

Stresorji so se vrstili drug za drugim. Poleg preobremenjenosti z internim strokovnim delom sem postajala preobremenjena tudi na področju dela z uporabniki.

Nekega dne je vstopila v knjižnico pomočnica ravnateljice, ki je tudi profesorica sociologije in zgodovine. V neformalnem pogovoru sva se dotaknili tudi izvajanja ur OIV KIZ. Na kratko sem ji opisala, kaj dijaki pri teh urah spoznajo in kakšna znanja naj bi usvojili. Sama je že nekaj časa opažala zelo slabo poznavanje področja citiranja in navajanja virov. Povabila me je, če bi bila pripravljena medpredmetno sodelovati pri njenih urah sociologije. Tako sta se je začelo najino sodelovanje. Ugotovili sva da se medsebojno zelo dobro dopolnjujeva glede znanja, sposobnosti in spretnosti ter v osebnostnih lastnostih, temperamentu, učnih in spoznavnih stilih (Zabukovec v Posodobitve ..., 2010). Pojavljalo se nama je vedno več idej in tako sva lahko naredili pouk bolj zanimiv, dinamičen in kakovosten. Vedno sem bila prisotna do konca šolske ure, tako da so dijaki dobili takojšnje povratne informacije. Ker sem zaposlena na dveh institucijah in sem v interakciji z zelo velikim številom dijakov, sem si v vseh teh letih pridobila določene izkušnje, kar mi je omogočalo dobro sodelovanje tako z dijaki kot tudi s kolegico. Kot pravi Zabukovec lahko na posameznikovo pripravljenost za timsko delo v veliki meri vplivajo njegova osebna pojmovanja (subjektivne teorije), ki se oblikujejo predvsem na temelju strokovnega znanja in lastnih izkušenj s timskim delom. Ob pomanjkanju strokovnega znanja in ob odsotnosti lastnih izkušenj s timskim delom

si lahko posameznik oblikuje zelo nerealne predstave o timskem delu. Čim manj izkušenj ima posameznik in čim bolj je njegovo strokovno znanje nepopolno, tem bolj so njegove predstave neizdelane ali pa obarvane negativno. Najino sodelovanje je bilo po vsej verjetnosti uspešno zaradi izkušenj, ki sva jih prinesli vsaka iz svoje institucije (tudi kolegica je bila nekaj časa zaposlena na dveh institucijah). Na začetku najinega sodelovanja ni vse teklo tekoče in sva marsikdaj naleteli tudi na kakšno oviro. Najbolj izstopajoče med njimi in so bile seveda organizacijske ovire, med katere spadajo prostorski, kadrovski in časovni pogoji timskega dela (Zabukovec v Posodobitve ..., 2010). Najbolj zahtevno je bilo določiti časovne pogoje dela. Sodelavka se je bila »primorana« prilagajati mojemu urniku. Na druge ovire, ki so vezane na vloge v timskem poučevanju in na strokovno usposobljenost izvajalcev, s kolegico nisva naleteli. Saj k večji jasnosti vlog in strokovni usposobljenosti, tako Zabukovec (Posodobitve ..., 2010), prispevajo samo izkušnje, bodisi z izvajanjem timskega poučevanja ali pa s posebnimi pedagoškimi delavnicami, ki so ozko ciljno usmerjene. Teh izkušenj pa nama s kolegico ne primanjkuje.

Veliko razumevanja so pokazali tudi na drugi šoli, saj sva včasih načrtovali medpredmetno povezavo tudi v času, ki je sovpadal z urnikom druge šole.

Ko sem uvidela, da je s kakovostno dvosmerno komunikacijo mogoče popolnoma vse, sem tudi na svoje delo začela gledati z drugačne perspektive.

Sprva sem se naučila tehnik sproščanja in nato nadaljevala po priporočilih Bojana Lovšeta:

- S sodelavko sva naredili seznam del in nalog, ki jih je treba opraviti.
- Z dijaki sem se začela pogovarjati in ob tem izvedela, da imajo npr. seminarske naloge pri sociologiji in da bodo v prihodnjih dneh intenzivneje potrebovali mojo pomoč. Svetovala sem jim, kdaj je najprimernejši čas za obisk knjižnice, ko jim bom stoodstotno na voljo. Začela sem pridobivati informacije, ki so bile pomembne za potek mojega dela, in si hkrati postavila sprejemljive roke za izpolnitev obveznosti.

- Začela sem ocenjevati čas, ki ga potrebujem za pot od prve do druge šole. Po zaključenih štirih urah na prvi šoli sem dijake prosila, če lahko zapustijo knjižnico, ker moram na drugo šolo, kjer me zopet čakajo novi dijaki. Prihod na drugo šolo ni bil več stresen, saj sem prišla pravočasno.
- Poskrbela sem, da sem v včasih mučne situacije vnašala humor. Za sodelavce sem imela vedno na zalogi kakšno šalo. Tako sem začela ohranjati dober odnos s sodelavci.
- Vsakemu, ki je prišel v knjižnico, sem takoj naklonila svoj čas in poskrbela za neformalni pogovor. Tako sem prekinila morebitno monotono delo in se hkrati sprostita.
- Naredila sem prednostne sezname del. Najprej sem se lotila najpomembnejših oz. najtežjih nalog, jih dokončala in šele nato sem se lotila česa drugega. Tako sem spet pridobivala nadzor nad delom.
- Ob konfliktnih situacijah sem ohranjala mirno kri in poskušala argumentirati svoja stališča.
- Naučila sem se reči ne.

Predvsem z delom na sebi, s širitvijo socialne mreže in obvladovanjem čustev sem svojo službo spet začela dojemati kot strokovni izziv z zdravim mero adrenalina.

SKLEP

Knjižničarji smo v prvi vrsti samo ljudje, ki imamo svoje potrebe in na žalost tudi omejitve. Knjižničarji nismo roboti, ki po matematičnem algoritmu izpolnjujemo želje. Delo šolskega knjižničarja je zelo pestro in raznovrstno, saj smo po večini osamelci, ki v šolski knjižnici delamo sami ali pa z največ enim kolegom ob sebi. Delo na dveh šolah je zelo naporno, saj od posameznika zahteva dvakrat večjo angažiranost, večje vključevanje v dejavnosti šol, hitrejšo prilagajanje in presojanje, odločanje, obvladovanje stresnih situacij, samoiniciativnost, ambicioznost, delavnost, potrpežljivost in dobro obvladovanje lastnih čustev. Obremenitve so iz dneva v dan večje, izkušnje, ki jih ob tem dobimo, pa so neprecenljive. Vse, kar moramo storiti, je, naučiti se gledati z drugega zornega kota. Kar se na prvi pogled zdi nepremagljivo, je lahko v resnici neprecenljivo. ●

Viri in literatura

- Dopis Društva šolskih knjižničarjev Slovenije o vladnih varčevalnih ukrepih. (2012). Pridobljeno 23. 1. 2015 s spletne strani: <http://www.biblioblog.si/2012/04/dopis-drustva-solskih-knjiznicarjev.html>.
- Dornik, A. (2012). Preživeli bomo, a... Pridobljeno 26. 1. 2015 s spletne strani: <http://www.solski-razgledi.com/clanek.asp?id=3320>.
- Flajžer, I. (2008). Stres in izgorelost na delovnem mestu srednješolskih učiteljev v Sloveniji in drugih državah Evropske unije: magistrsko delo. Pridobljeno 26. 1. 2015 s spletne strani: <http://old.epf.uni-mb.si/ediplome/pdfs/flajzer-ivanka-mag.pdf>.
- Jezeršek, A. (2012). Sindrom izgorelosti. Pridobljeno 23. 1. 2015 s spletne strani: <http://www.cenim.se/wellness/sindrom-izgorelosti-burnout/>.
- Knjižničarji in stres (2013). Pridobljeno 27. 1. 2015 s spletne strani: <http://www.biblioblog.si/2013/03/knjiznicarji-in-stres.html>.
- Lipičnik, B. in Možina, S. (1993). Psihologija v podjetjih. Ljubljana: Državna založba Slovenije.
- Lovše, B. (2012). Konstanten stres na delovnem mestu - pot proti izgorelosti. Pridobljeno 23. 1. 2015 s spletne strani: <https://delodajalci.mojedelo.com/novica/konstanten-stres-na-delovnem-mestu-pot-proti-izgorelosti/d-2956>.
- Markič, N. (2010). Biti ali ne biti – Šolski knjižničar v stresnem položaju. *Šolska knjižnica*, 20 (3-4), 241–242.
- Mayer, J. idr. (2001). Skrivnost ustvarjalnega tima. Ljubljana: Dedalus-Center za razvoj vodilnih osebnosti in skupin.
- Mlakar, P. (2011). Naloga šolske knjižnice je vzgajati bralce. Pridobljeno 23. 1. 2015 s spletne strani: <http://www.dnevnik.si/vec-vsebin/1042471740#>.
- POSODOBITVE pouka v gimnazijski praksi. knjižnično informacijsko znanje. Pridobljeno 12. 6. 2015 s spletne strani: <http://www.zrss.si/digitalnaknjiznica/Posodobitve%20pouka%20v%20gimnazijski%20praksi%20KNJI%C5%BDNI%C4%8CNO%20INFORMACIJSKO%20ZNANJE/files/assets/basic-html/page146.html>.
- Slivar, B. (2010). Stres in zadovoljstvo z delom pri šolskih knjižničarjih. *Šolska knjižnica*, 20 (3-4), 173–180.
- Šinkovec, M. Burnout – Izgorevanje na delovnem mestu. Pridobljeno 23. 1. 2015 s spletne strani: <http://www.mito.si/services-items-2/item/122-burnout-izgorevanje-na-delovnem-mestu>.
- Vučko, T., Zabukovec, V., Šauperl, A. (2009). Kompetence šolskega knjižničarja z vidika ravnateljev osnovnih in srednjih šol. *Šolska knjižnica*, 19 (1), 4–14.

KATARINA JESIH ŠTERBENC, univ. dipl. bibliotekarka, kot knjižničarka zaposlena na Gimnaziji Moste in Gimnaziji Poljane.

Naslov: Gimnazija Moste, Zaloška 49, Ljubljana in Gimnazija Poljane, Strossmayerjeva 1, Ljubljana.

E-naslov: katarina.jesih.sterbenc@gmail.com

Uporaba bralno-učnih strategij pri pouku slovenskega jezika v 4. razredu v sodelovanju s knjižničarko

Use of Reading Strategies in Slovenian Language Lessons in the 4th Grade, in Cooperation with a Librarian

Mojca Purg, Silva Hajšek

Izvleček

Ob vstopu v šolo imajo učenci zelo različno predznanje in še posebej pred-bralne navade. Kako jih razvijati in razviti do te mere, da so se učenci sposobni samostojno učiti, pa je dilema, s katero smo se leta 2011 še posebej srečevali na OŠ Hajdina. V sodelovanju z Zavodom RS za šolstvo (ZRSŠ) smo se vključili v projekt Opolnomočenje učencev z izboljšanjem bralne pismenosti in dostopa do znanja (krajše Bralna pismenost – BP), delno financiran z evropskimi sredstvi. Za koordinacijo je skrbel ZRSŠ, OE Maribor in nam bil v veliko oporo. Učitelji smo sestavili akcijski načrt in se poleg obvladovanja bralnih navad lotili vključevanja bralnih strategij v pouk. Ob tem smo pripravljali ure za medsebojne hospitacije, katerih so se udeleževali tudi svetovalci ZRSŠ in učitelji ter ravnatelji šol, sodelujočih v tem projektu.

Ključne besede:

branje, bralna pismenost, bralne učne strategije – BUS, opis živali, VŽN, knjižnično informacijsko znanje, bralne navade učencev

UDK 37.091.3:027.8

Abstract

Key words:

reading, reading literacy, reading strategies – RS, description of animals, KWL, library and information science, reading habits of students

When starting school, students have very different prior knowledge and particularly pre-reading habits. How to develop them to the point that students are able to learn independently, is a dilemma which we at Hajdina Primary School faced in 2011. In cooperation with the National Education Institute Slovenia, we became involved in the project Empowering Students through Improving Reading Literacy and Access to Knowledge (Reading Literacy – RL in short), which was partially financed by EU funds. The National Education Institute Slovenia, the Maribor unit, was in charge of coordination and provided great support. Teachers prepared an action plan and, in addition to the mastering of reading habits, we also tackled the incorporation of reading strategies into lessons. In the process, we prepared classroom observations for one another, which were also attended by the counsellors of the National Education Institute Slovenia, and the teachers and principals of the schools participating in this project.

UVOD

Za uresničevanje programa Bralne pismenosti smo na OŠ Hajdina izvajali ure v sklopu tega projekta. Temo ure, ki sva jo knjižničarka in učiteljica pripravili za namene tega projekta, sva vzeli iz naravoslovja. Literaturo zanjo sva iskali v domači knjižnici, kar nekaj pa sva je našli tudi v splošni knjižnici – enoti Nova vas Mariborske knjižnice – in v Univerzitetni knjižnici Maribor. Učenci 4. razreda so imeli v razredu razredno knjižnico s knjigami iz navedenih knjižnic, sicer pa so tudi zvesti obiskovalci šolske in potujoče knjižnice.

V naši knjižnici je bila literatura pripravljena po postajah.

Pri slovenskem jeziku v 4. razredu smo pri tematskem sklopu opis živali spoznavali ježa.

In kako smo ob tem uporabljali bralno-učne strategije (v nadaljevanju BUS)?

Učenci so ob podobni temi že spoznali BUS VŽN (Kaj že vemo? Kaj želimo vedeti? Kaj smo se naučili?). Zato sva želeli tako delo nadgraditi.

Koncept

Učni cilji, ki sva si jih zastavili, so bili, da spoznajo odlomek iz knjige Drage M. Tarman Dogodivščine na robu gozda, vedo, kako skrbimo za živali, znajo uporabiti različno literaturo, revije ter splet in poiskati odgovore na svoja vprašanja o ježu, s pomočjo sodelovalnega učenja iščejo odgovore na vprašanja, aktivno sodelujejo v pogovoru in pri delu v skupini ter po svoje predstavijo odgovore na vprašanja.

Organizacija

Ob individualni, frontalni učni obliki in delu v skupinah sva uporabljali naslednje metode: delo z besedilom, poslušanje, pogovor, razlago in sodelovalno učenje.

IZVEDBA

I. UVOD Z MOTIVACIJO

Za motivacijo pri delu v učilnici so učenci prisluhnili uganki o ježu.

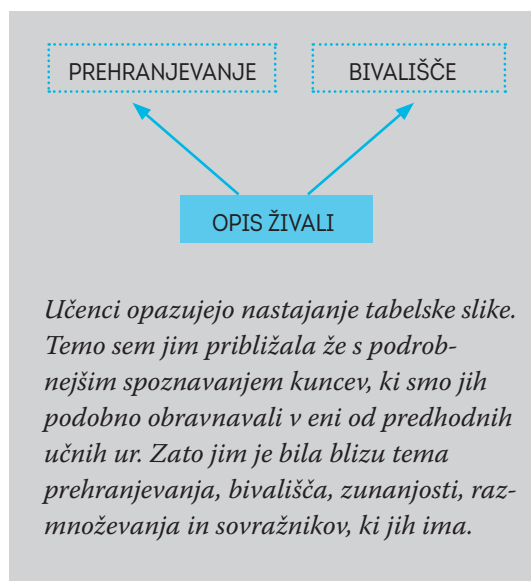
Delo v razredu sem vodila učiteljica Mojca Purg in po učnih korakih izvajala dejavnosti:

1. Zanima me, kaj vedo o gozdnih živalih. Preberem jim uganko, katere rešitev je jež. (Šivank tisoč nosi s sabo, pa sploh šivati ne zna; včasih nanje napikuje listje, drugič jabolka.)
2. Preberem zgodbo o ježu iz knjige Drage M. Tarman Ježek – z bodicami po svetu.

Slika 1: Učenci sedijo v polkrogu ter doživeto in pozorno poslušajo. (Foto: Andreja Novak)

3. Vodim pogovor o prebranem.
4. Učence usmerjam v razmišljanje o svoji živali.

Učenci opazujejo nastajanje tabelske slike. Temo sem jim približala že s podrobnejšim spoznavanjem kuncev, ki smo jih podobno obravnavali v eni od predhodnih učnih ur. Zato jim je bila blizu tema prehranjevanja, bivališča, zunanosti, razmnoževanja in sovražnikov, ki jih ima.

NAPOVED CILJA

Učence vprašam, kaj mislijo, da bodo delali, in kako se bodo tega lotili.

Odgovori na vprašanja so ustrezni, saj ugotovijo, katero žival bodo natančneje spoznali.

Učitelji smo sestavili akcijski načrt in se poleg obvladovanja bralnih navad lotili vključevanja bralnih strategij v pouk.

II. GLAVNI DEL

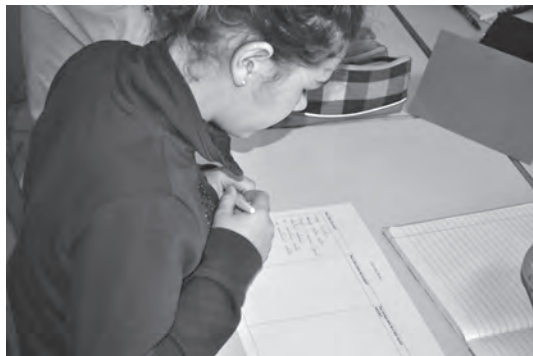
Učencem podam navodila za nadaljnje delo. Delali bodo v treh skupinah po metodi VŽN (skupine oblikujem predhodno, zadolžitve so individualne znotraj tematsko oblikovanih skupin).

Rdeča skupina: Lea, Niko, Jan, Nina, Leonardo;
Modra skupina: Petra, Lina, Valentin, Urban, Kamer;

Rumena skupina: Zala, Urban T., Alson, Tadej, Beti.

V zvezke individualno zapišejo, kaj že vedo o ježu. Ugotavljajo, da so plašni, branijo se tako, da se skrčijo v kroglo ali zvijejo v klopčič, skotijo mladiče, so različnih vrst, niso nevarni, živijo v gozdu.

O tem se potem v skupini pogovorijo ter upoštevajo zapise vseh članov. To zapišejo na skupni list, ki ga ima vsaka skupina.

Slika 2: Učenka na list izpolnjuje rubrike v preglednici VŽN. (Foto: Andreja Novak)

Preberejo vprašanja, ki so jih zapisali. Izberejo pet vprašanj, na katera bodo iskali odgovore in jih vpišejo na skupni list.

Slika 3: Učenci individualno zapisujejo vprašanja o ježu, na katera bodo iskali odgovore. (Foto: Andreja Novak)

Učence povabim v knjižnico. Rdeča skupina bo odšla k 1. postaji, modra k 2. in rumena k 3.

Delo v knjižnici

Vključi se knjižničarka Silva Hajšek. Predstavi jim delo z viri. Skupaj povzamejo in ponovijo tudi pravila šolske knjižnice in poslušajo navodila za nadaljnje delo.

Na vsaki postaji so lahko 10 minut in zapisana so tudi navodila.

NAVODILA ZA DELO V SKUPINAH

1. Poiščite besedilo o ježu.
2. Tiho preberite.
3. Odgovore na vprašanja zapišite v zvezek.
4. Zapišite, v kateri knjigi, reviji ali spletni strani ste to našli.

Postaje

Na prvi postaji imajo učenci pripravljene revije, na drugi je pripravljenih nekaj knjig in na tretji postaji bodo imeli možnost uporabiti računalnik.

Dodatna navodila za delo

Vodja skupine prebere navodila in razdeli delo (vsak učenec odgovarja na eno izmed zastavljenih vprašanj in odgovor zapiše v zvezek). Nekaj literature je že pripravljene, nekaj pa je poiščete s pomočjo knjižničarke na ustreznih policah. S knjižničarko sva pozorni na učence

KAJ ŽE VEM O JEŽU?	KAJ BI ŠE RAD/-A IZVEDEL/-A O JEŽU?	KAJ NOVEGA SEM SE O TEM NAUČIL/-A?

Preglednica VŽN

Nato vsak član skupine zapiše v zvezek, kaj bi še rad izvedel o ježu.

Zanima jih, koliko mladičev skotijo, kako dolgo živijo, koliko vrst jih obstaja, koliko bodic imajo, od kod to ime, v katerih državah živijo.

z učnimi težavami in jim po potrebi pomagava. Z zanimanjem poslušajo navodila o delu z viri in navajanjem literature, ki jo tudi navedejo. Odidejo v razred in se pripravijo za poročanje.

III. ZAKLJUČEK

Delo v razredu

V razredu nadaljujemo s poročanjem skupin po natančnih navodilih. K oblikovani tabelski sliki dodamo še preostale ključne besede.

Za predstavitev imajo 10 minut časa. Razmislijo, kako bodo to lahko predstavili, kaj so se naučili, pripravijo lahko plakat, miselni vzorec ali z lista preberejo zgodbo. Poročajo vsi člani skupine, tako da se dogovorijo, kaj bo kdo povedal. Preostale skupine si lahko kaj dopišejo.

Člani skupine podajo kratke odgovore.

Ugotovijo, da ježi živijo v Aziji, Afriki, Evropi. Obstaja 16 vrst ježev, skotijo do deset mladičev v enem letu enkrat do dvakrat, imajo približno 5000 bodic, njihovi sovražniki so sova, volk, lisica, pes ...

Analiza ure

Razdelim jim vprašalnike in jih rešijo.

Sami s pomočjo vprašalnika predstavijo uro.

Zanima me, kako so se danes počutili pri uri. Napišejo tudi svoje ime.

SKLEP

Učenci so bili navdušeni nad delom, ki so ga sicer že vajeni. Predvsem sva bili pozorni na tiste z učnimi težavami, tako da so tudi oni dosegli svoj cilj. Pozorni sva bili nanje, predvsem pa sva delo delno individualizirali, da je tudi vsak od teh zmožel sam odgovoriti najmanj na dve vprašanji, ki ju je najprej tudi sam zastavil. Cilj ure je bil dosežen. Učenci so z uporabo bralnih učnih strategij dosegli želeni rezultat. Ob sprotih spodbudah so, kot piše Pečjakova (2009), nekateri usvojili že najvišjo stopnjo tehnike branja.

V razvoju bralnih sposobnosti je najnižja stopnja avtomatizirana tehnika branja. Naslednja stopnja je branje z razumevanjem, najvišja pa fleksibilno branje. Bralno pismen človek je sposoben fleksibilno uporabljati različne tehnike branja glede na vrsto bralnega gradiva in cilj branja (Pečjak, 2012). ●

Viri

- Aljančič, M. (1993). Živali 2. Ljubljana: Mladika.
- Bampton, J. (1996). Na robu gozda. Murska Sobota: Pomurska založba.
- Burnie, D. (2001). Ilustrirana enciklopedija živali. Tržič: Učila.
- Cucchiari, F. (2005). Življenje na travniku. Izola: Ark.
- Esenko, I. (2004). Zaživimo z naravo! Radovljica: Didakta.
- Kayser, R. (1995). V gozdu in na travniku. Ljubljana: Tehniška založba Slovenije.
- Kleinelütern-Deping, A. (2010). Kako žaba ulovi muho? Odgovori na vprašanja otrok o živalih. Radovljica: Didakta.
- Mahkovic, T. (2008). Uganke in zanke za male in velike otroke. Maribor: Litera.
- Novi veliki leksikon živali: več kot 100 upodobitev. (2008). Ljubljana: Narava.
- Pečjak, S. (2009). Psihološki vidiki bralne pismenosti: od teorije k praksi. Ljubljana: Znanstvena založba, Zavod RS za šolstvo, 2009.
- Pečjak, S. (2012). Bralne učne strategije. Ljubljana: Zavod RS za šolstvo.
- Parker, S. (1993). Sesalci. Murska Sobota: Pomurska založba.
- Riha, S. (1993). Spimo, dokler ne pride pomlad. Murska Sobota: DZS.
- Tarman, D. M. (2005). Dogodivščine na robu gozda. Ljubljana: DZS.
- Velika ilustrirana otroška enciklopedija. (2001). Ljubljana: Mladinska knjiga.
- Virant - Doberlet, M. (1997). Živalstvo. Ljubljana: Cankarjeva založba.

PRILOGE

PRILOGA 1

UGANKA

Šivank tisoč nosi s sabo,
pa sploh šivati ne zna;
včasih nanje napikuje
listje, drugič jabolka.

Mahkovic, Tomaž. 2008. Uganke in zanke za male in velike otroke. Maribor: Litera.

PRILOGA 2

SEZNAM REVIJ

Zmajček, Proteus, Kekec in Naša žena

PRILOGA 3

Delovni list VPRAŠALNIK

1. Kako si se počutili pri današnji uri?

2. Pri čem si imel težave?

3. Si rad sodeloval v skupini?

4. So upoštevali tvoje predloge?

PRILOGA 4

Delovni list UPORABLJENA LITERATURA

1. Navajanje knjige enega avtorja:

Priimek, Ime. Naslov dela. Str.
Tarman, Draga. Dogodivščine na robu gozda. Str. 3.

2. Navajanje anonimnega dela (več avtorjev):

NASLOV dela. Str. od-do.
Velika ilustrirana otroška enciklopedija. Str. 45.

3. Navajanje članka:

Naslov članka. *Naslov revije.* _Str.
Jež. *Zmajček.* Str. 50.

4. Navajanje dokumenta iz interneta:

Avtor. Naslov dokumenta. Datum.
Ježi – naši prijatelji na vrtu. Datum: 18. 4. 2013.

MOJCA PURG je profesorica razrednega pouka na OŠ Hajdina.
Naslov: OŠ Hajdina, Sp. Hajdina 24, 2288 Hajdina
E-naslov: mojca.purg@guest.arnes.si

SILVA HAJŠEK je učiteljica slovenščine in nemščine ter knjižničarka na OŠ Hajdina.
Naslov: OŠ Hajdina, Sp. Hajdina 24, 2288 Hajdina
E-naslov: silva.hajsek@gmail.com

Mednarodni eTwinning projekt na Osnovni šoli Prule z naslovom *Who are you?*

International eTwinning Project at Prule Primary School, Entitled *Who Are You?*

Gregor Škrlič

Izvleček

V šolskem letu 2014/2015 smo se odločili priključiti mednarodnemu projektu v okviru eTwinninga. Vse se je začelo z udeležbo na kontaktnem seminarju sodelujočih šol. Pred začetkom novega šolskega leta, med poletnimi počitnicami, smo nato izdelali načrt, letno pripravo in spletno učilnico ter se vključili v vsa spletna okolja projekta. Učencem smo želeli ponuditi drugačen način učenja s pomočjo informacijsko-komunikacijske tehnologije (IKT) in učenja tujih jezikov ter spoznavanje vrstnikov iz drugih držav. Ob koncu projekta smo ugotovili, da sta bila učenje in druženje neprecenljiva, sodelujoči učenci so spoznali nove prijatelje in se naučili veliko novega.

Ključne besede:

sodelovanje, šolska knjižnica, eTwinning, mednarodni projekt, motivacija, IKT, učenci

UDK 027.8:37.091.3

Key words:

participation, school library, eTwinning, international project, motivation, ICT, students

Abstract

In the 2014/2015 school year, we decided to join an international project under eTwinning. It all began when we attended a contact seminar for participating schools. Before the new school year started, during summer holidays, we had prepared a plan, a yearly lesson plan and an online classroom, and had become involved in all of the project's online environments. We wished to provide students with an alternative learning method using information and communication technology (ICT), the learning of foreign languages, and meeting their peers from other countries. At the end of the project we established that the learning and socialising had been invaluable, and that the participating students had made new friends and learnt many new things.

UVOD

Kot je zapisano na spletnih straneh, je eTwinning spletna platforma, namenjena kadrom (učiteljem, ravnateljem, knjižničarjem itd.), ki so zaposleni v eni izmed šol evropskih držav, in omogoča sodelovanje in razvijanje projektov, komunikacijo ter izmenjavo izkušenj. S pomočjo informacijsko-komunikacijskih tehnologij (IKT) eTwinning spodbuja interakcijo med evropskimi šolami in nudi podporo, orodja ter storitve, ki šolam poenostavljajo oblikovanje kratkoročnih in dolgoročnih partnerstev na katerem koli predmetnem področju (povzeto po: <http://www.etwinning.net/sl/pub/discover/whatisetwinning.htm>).

Sodelavka Manja Brinovšek (socialna pedagoginja) se je kot predstavnica OŠ Prule udeležila kontaktnega seminarja na Poljskem, kjer so se mentorji sodelujočih slovanskih držav spoznali in načrtali smernice ter preverili uporabo IKT-orodij za delovanje portala eTwinning.

Za tovrstno mednarodno sodelovanje smo se odločili predvsem zaradi učencev, ki jih poučujemo že več let in spremljamo njihov napredek. Želeli smo jim ponuditi nekaj novega – izzive, ki zahtevajo drugačne pristope in delo.

O PROJEKTU

V projekt z naslovom *Who are you?* so bili na ustanovitvenem srečanju vključeni predstavniki šol iz Češke, Hrvaške, Poljske, Slovaške in Slovenije. Določili so temo in časovni razpon projekta, vsebine, povezane aktivnosti ter primerno IKT-opremo. V nadaljevanju so k projektu aktivno pristopile le šole iz Poljske, Slovaške in Slovenije.

Cilji projekta:

- raziskovanje pomena, izvora in zgodovine svojega lastnega imena,
- medkulturno spoznavanje in utrjevanje sporazumevanja v tujem jeziku,
- navezovanje stikov z učenci iz slovanskih držav,
- uporaba internetnih orodij za predstavitve,
- spoznavanje slovanskih kultur,
- učenje projektnega dela.

POTEK PROJEKTA NA NAŠI ŠOLI

Na šoli smo se srečevali dvakrat tedensko po eno šolsko uro (od septembra do decembra 2014) in enkrat tedensko po eno šolsko uro (od januarja do februarja 2015) izmenjaje v knjižnici ali v računalniški učilnici (odvisno od vsebin ter potreb po računalnikih ali gradivu).

Učenci so pri uvodni uri, skladno z napotki, na interaktivno tablo v programu Linoit¹ zabeležili svoja pričakovanja (podlaga rumene barve) in strahove (podlaga modre barve). Zapisali so, da pričakujejo nova znanja, spoznavanje jezikov, novih ljudi, učenje o drugih kulturah ...

Slika 1: Zgornja leva fotografija prikazuje delo z računalniki. Na desni učenka rešuje interaktivno sestavljanke o mestih sodelujočih držav. Na spodnji sliki so učenci v knjižnici pri iskanju podatkov iz knjig. (Foto: G. Škrli)

V času izpeljave projekta so vsebine in naloge spoznavali z delom v spletni učilnici šole (kjer so bile pripravljene ustrezne naloge, preusmeritve in povezave). V spletni učilnici TwinSpace so urejali projektne dejavnosti (izdelali svoj profil, naložili fotografije in dokumente). Podrobneje so se spoznali z različnimi programi in se naučili uporabljati: Powtoon, PowerPoint, spletno učilnico MOODLE, Skype, Wordle, TwinSpace, Linoit, spletne kvize. Z drugimi učenci so se sporazumevali po e-pošti in z brezplačnim internetnim telefonskim omrežjem Skype. Med letom, pred vsako uro

¹ Dostopno na: <http://linoit.com>.

S sodelovanjem v mednarodnem projektu smo učencem želeli ponuditi drugačen način učenja in nove izkušnje.

Slika 2: Zaključno druženje v knjižnici. (Foto: G. Škrli)

in za ustrezno vsebino, so iskali podatke in informacije v spletnih virih in knjigah (na policah in v čitalnici), pred tem so preverili zasedenost gradiva v katalogu COBISS/OPAC. Pri njihovem delu smo realizirali tudi nekaj ciljev, ki so zapisani v kurikulumu KIZ. Zelo pomembno je bilo poudarjanje in ozaveščanje o navajanju virov, še posebno ko so izdelovali predstavitev s programom Powerpoint in Powtoon (vnaprej so dobili posebej izdelana navodila z natančnimi napotki, kako navajati besedilne, slikovne in spletne vire). Mentorja sva učence usmerjala ter pomagala pri uporabi IKT-opreme in programov. Med pomembnejšimi in obsežnejšimi nalogami so bile izdelava filma o sebi; zgodovinska raziskava lastnega imena; predstavitev države, simbolov in šole ter štirijezični tematski slovar.

V času projekta smo posneli veliko fotografij in kratkih filmov, ki smo jih na koncu zmontirali ter objavili na spletni strani šole.

Ob koncu projekta smo za evalvacijo izvedli anketo, v kateri so učenci evalvirali projekt, delo, vsebine, svoja pričakovanja in povedali, kaj pričakujejo v prihodnje.

SKLEP

Mednarodno sodelovanje in komuniciranje v tujih jezikih sta vsem udeležencem nudila zanimivo in koristno izkušnjo. Za pozitivno se je izkazalo tudi skupinsko srečevanje heterogene skupine, ki ni bila organizirana kot matični oddelk, temveč so bili vanjo vključeni učenci iz različnih oddelkov.

Učenci so ob koncu zapisali, da so se naučili veliko novega; da jim je bil všeč način učenja o državah s pomočjo namiznih družabnih iger; da so z veseljem reševali spletne naloge, kvize, sestavljanke, vislice; da so dobili dostop do brezplačnega spletnega telefonskega omrežja Skype; da so se naučili uporabljati Powerpoint; da so pridobili znanje spletnega orodja za izdelovane filmov Powtoon; da znajo pravilno navajati vire, literaturo in še bi lahko naštevali. Zaradi drugačnega, inovativnega poučevanja, sodelovanja s tujimi šolami ter vpeljave in uporabe nekaterih IKT-orodij je bilo učenje drugačno, zabavno in uspešno. O projektu so pisali prispevke tudi za šolsko glasilo Iskrice in za kroniko dogodkov na spletni strani šole, mentorja pa sva napisala publikacijo. ●

Viri

Brinovšek, M., Škrli, G. Who are you? eTwinning na OŠ Prule v šolskem letu 2014/2015. Ljubljana: Osnovna šola Prule, 2015.
eTwinning – Homepage. Pridobljeno 14. 4. 2015 s spletne strani: <http://www.etwinning.net/sl/pub/index.htm>.

Knjižnično informacijsko znanje. Kurikul: osnovna šola. (2009). Ljubljana: Ministrstvo za šolstvo in šport: Zavod RS za šolstvo. Pridobljeno 17. 5. 2015 s spletne strani: http://www.zrss.si/pdf/080711123601_1-k-knjiznicno_informacijsko_znanje_os-sprejeto.pdf.

GREGOR ŠKRLJ, univ. dipl. bibl., je zaposlen kot knjižničar na Osnovni šoli Prule v Ljubljani.
Naslov: Osnovna šola Prule, Prule 13, 1000 Ljubljana
E-naslov: gregor.skrli@guest.arnes.si

Pravljični zaključek bralne značke v 1. razredu

Fairytale Conclusion of the Reading Badge Project in the 1st Grade

Nina Kranjec

Izveleček

Večina otrok je ob vstopu v šolo motiviranih za branje, saj so njihove izkušnje z branjem, ko so bili v vlogi poslušalca, prijetne. V vzgojno-izobraževalnih zavodih pa imamo pri motiviranju učencev za branje, da se ti razvijejo v bralce za vse življenje, pomembno vlogo strokovni delavci. Z različnimi projekti lahko razvijamo otrokovo bralno kulturo in krepimo njegovo notranjo motivacijo za branje. Eden od projektov, ki ga izvajamo na šoli, je pravljični zaključek bralne značke v 1. razredu. Otroci so pri tej starosti v pravljичnem obdobju, zato je najustreznejša literarna zvrst zanje pravljica. Na podlagi knjige Ele Peroci *Pravljice žive v velikem starem mestu* in ob upoštevanju učnega načrta za slovenščino izvedemo uro, kjer učenci prek znamenj in pravljичnih predmetov prepoznajo devet pravljic ter tako ponovijo in utrdijo svoje znanje. Cilj ure je, da učenci ob živem pripovedovanju občutijo ugodje, varnost, pripadnost, potrditev svojega znanja, predvsem pa uživajo in si zaradi vsega tega želijo novih bralnih doživetij.

Ključne besede:

šolska knjižnica, motivacija za branje, spodbujanje branja, pravljica, bralna značka

UDK 028.5:373.3

Key words:

school library, motivation for reading, promoting reading, fairytale, reading badge

Abstract

When starting school, the majority of students are motivated for reading, since their experiences with reading were pleasant when they were in the role of listeners. In educational institutions the professional staff has an important role in motivating students to read, so that they evolve into readers for life. Through various projects, we can develop a child's reading culture and strengthen his/her inner motivation for reading. One of the projects being implemented at the school is the *Fairytale Conclusion of the Reading Badge Project in the 1st Grade*. At this age, the children are in their fairytale phase, which is why the most suitable literary genre for them is the fairytale. Referring to the book by Ela Peroci *Pravljice žive v velikem starem mestu* (Fairytale Live in a Big, Old Town), and taking into account the curriculum for Slovenian language lessons, we carry out a lesson in which students identify nine fairytales through symbols and fairytale objects, and thus revise and consolidate their knowledge. The aim of this lesson is for students to feel comfort, safety, a sense of belonging, and a confirmation of their knowledge through storytelling, and, above all, for them to enjoy it and desire new reading experiences.

UVOD – MOTIVACIJA ZA BRANJE

Otrokova želja po branju se začne razvijati že v predšolskem obdobju, če je le izpostavljen spodbudnemu družinskemu okolju, kjer starši z zgledom in glasnim branjem spodbujajo njegovo radovednost in s tem potrebo po samostojnem branju (Lušina, 2007). K temu prispeva tudi književna vzgoja v vrtcu. Z vstopom v šolo pa imamo pri motiviranju učencev za branje pomembno vlogo strokovni delavci vzgojno-izobraževalnega zavoda.

Sama se kot šolska knjižničarka trudim pri učencih vzbuditi in okrepiti motivacijo za branje tako v okviru ur knjižničnih informacijskih znanj, ki omogočajo oblike in metode dela ter pedagoške pristope, ki pozitivno vplivajo na neprisiljeno in prijazno spodbujanje motivacije pri otroku, kot ob vsakodnevnih obiskih otrok v knjižnici tako prispevati k vzgoji bralcev za vse življenje.

Nataša Bucik (2003) navaja, da preučevanja na področju branja kažejo, da sta za ustvarjanje sveta zavzetih bralcev pomembna užitek, ki ga bralci dobijo z branjem, ter motivacija, ki jih spodbudi, da se naučijo brati in branju namenijo del svojega časa.

Pri tem je najpomembnejša notranja motivacija (posameznikova notranja želja po branju), ki predstavlja temelj približevanja branja posamezniku, saj zunanja motivacija (nagrajevanje z ocenami, priznanji, pohvalami) izgine, ko izgine sredstvo motiviranja.

Notranjo motivacijo spodbujamo z urejenimi bralnimi koticiki, privlačno knjižnico in pa glasnim branjem oziroma pripovedovanjem otrokom, s čimer jim prikažemo in pokažemo, kako pomembno in hkrati tudi zabavno je branje. Otroci namreč razvijejo interes za branje kot posledico ugodnih izkušenj z njim.

PRAVLJICA KOT MOTIVACIJA ZA BRANJE

V prispevku obravnavana ciljna skupina so prvošolci. Njihov svet je še vedno prepleten s pravljicami. Po Jamnikovi (1994) so otroci od 3. oziroma 4. leta do približno 9. leta starosti,

glede na njihov psihološki in bralni razvoj, v pravljicnem obdobju, zato je najustreznejša literarna zvrst zanje pravljica. Pravljice najbolj poznajo, saj so njihove izkušnje z njimi najdaljše in najgloblje, zato se nanje najbolj odzivajo in so ob njih najbolj ustvarjalni.

Učenci v prvem vzgojno-izobraževalnem obdobju spoznajo pravljico in njene značilnosti. Učni načrt za slovenščino (2011) namreč kot operativne cilje prvega vzgojno-izobraževalnega obdobja med drugim navaja:

- da učenci doživljajo interpretativno prebrano pravljico,
- da prepoznavajo prvine pravljice: formalni začetek in konec, preteklik, za pravljico značilen pripovedni ton,
- da prepoznavajo za pravljico značilne književne osebe, čudeže in pravljичno dogajanje, nedoločenost kraja in časa dogajanja.

Pravljica je postala sopomenka za otroško književnost. Je dokaj skromna oznaka za eno najstarejših literarnih zvrsti. Ne vemo, kdaj je nastala, saj njeni avtorji niso znani. Je pa pravljica skozi vsa ta leta doživela mnogotere preobrazbe (Šircelj, 1972).

Po Tancer Kajnihovi (2011) je pravljica zbirni pojem za različne krajše prozne pripovedi. Prvotno je bil to izraz za ljudsko pravljico, ki pa je kasneje postal tudi literarni termin za kratke avtorske pripovedi čudežno fantastične vsebine. Danes govorimo o:

- **ljudski pravljici**, ki ima jasno prepoznavno zunanjo in notranjo strukturo. Resnično in čudežno obstajata v njej vzporedno, tako da tvorita neločljivo celoto. Zanje so značilna ponavljanja, stopnjevanja, trištevilitčnost ... Splošna tema evropske ljudske pravljice je, kako premagati težave;
- **klasični umetni pravljici**, ki v svoji zunanji in notranji strukturi bolj ali manj ohranja značilne prvine ljudske pravljice. Zanje je značilna enodimenzionalnost dogajanja, ki ji podari izrazito fikcijski značaj. V njej so izpostavljena globoka moralna občečloveška sporočila;
- **moderne pravljici**, ki jo opredeljuje močan odklon od tradicije tako na motivno-tematski kot tudi na slogovni ravni. Njeno tematsko izhodišče je najpogosteje otroški

Preučevanja na področju branja kažejo, da sta za ustvarjanje sveta zavzetih bralcev pomembna užitek in notranja motivacija.

doživljajski svet in z njim povezana otroška igra. Moderno pravljico označujejo svobodnejša oblika, bogastvo nenavadnih domišljjskih podob in temeljna bivanjska tematika.

PRAVLJIČNI ZAKLJUČEK BRALNE ZNAČKE

Zaključna prireditev bralne značke je na šoli vedno vrhunec bralnega leta. Vsako leto znova pa se knjižničarji soočamo z izzivom, kako organizirati prireditev in katerega gosta povabiti, da bo dogodek zaznamoval mlade bralce in jih spodbudil k nadaljnjemu branju, da si bodo po prireditvi želeli novih bralnih izkušenj.

Naša šola sodi med večje slovenske osnovne šole. Zaradi tematske ustreznosti in omejitve prostora vsako leto organiziramo dve zaključni prireditvi z uveljavljenim slovenskim avtorjem, eno za mlajše in eno za starejše učence. Že nekaj let pa za učence 1. razreda pripravimo posebno zaključno prireditev s podelitvijo priznanj v bolj intimnem okolju, kjer je opažen in pohvaljen vsak izmed njih. Trudimo se pričarati nepozabno pravljíčno doživetje, ki ga bodo želeli otroci vedno znova podoživljati, dogodek, ki bo pri njih spodbudil notranjo motivacijo za branje in prispeval k temu, da se bodo oblikovali v vseživljenjske bralce.

Tako sem prireditev zasnovala na podlagi knjige Ele Peroci Pravljljice žive v velikem starem mestu. Želela sem, da bi otroci ob živem pripovedovanju občutili ugodje, varnost, toplino, pripadnost, radovednost, da bi obnovili in dopolnili znanja, ki so jih usvojili že v družinskem okolju, v vrtcu in jih, v skladu z učnim načrtom, nadgradili v 1. razredu.

Posredovanje pravljlic prek žive besede ima mnogo pozitivnih učinkov na motivacijo otrok za branje, in sicer:

- otrokom nudi estetski užitek ob literarnih in likovnih umetniških stvaritvah ter skupinsko izkušnjo ob doživljanju literature,
- otroke vpeljuje v svet literature preko knjige in knjižnice,
- pomaga pri razumevanju socialnih odnosov in družbe sploh,

- spodbuja oklevajoče bralce, socialni in spoznavni razvoj, zanimanje za kulturno dediščino, razumevanje drugih kultur,
- razvija pozornost, umetnost poslušanja, ustvarjalno domišljijo, literarni okus, bese-dišče (Mlakar, 2011).

Pisateljica Ela Peroci je v knjigi Pravljljice žive v velikem starem mestu, ki je izšla leta 1969, mojstrsko prepletla številne znane pravljlice, ki jih otroci ob koncu 1. razreda že poznajo, zato je ta knjiga nadvse primerna za ponovitev in utrditve znanja prvošolcev ob zaključku bralne značke. Učenci so zelo nestrpno dvigali roke in se kar presedali na stolčkih, da bi lahko čim prej povedali naslov pravljlice, ki so jo prepoznali prek znamenj in pravljíčnih predmetov.

Pri načrtovanju prireditve sem upoštevala tudi značilnosti različnih tipov zaznavanja. Po Savini Zwitter (2012) namreč ljudje zaznavamo okolico zelo različno in zaradi tega tudi različno pomnimo. Glede na to ločimo tri zaznavne tipe ljudi: vizualni, avditivni in kinestetični tip. Z upoštevanjem teh različnosti sem želela uro približati vsem učencem. Učenci, ki pripadajo vizualnemu zaznavnemu tipu, laže sledijo, če v pouk vključimo slike, ilustracije ... Učenci, ki spadajo v avditivni ali slušni zaznavni tip človeka, raje poslušajo druge, kot da bi sami nekaj prebrali. Učenci, ki spadajo v kinestetični zaznavni tip, pa si laže zapomnijo, če se gibajo po prostoru.

Učenci so pri uri tako ves čas aktivno sodelovali, zato sem se tudi odločila, da jim ne predstavim knjige v celoti, ampak »le« devet pravljlic. Tako so se seznanili še s pravljíčnimi števili.

Glede na učni načrt sem izbrala šest pravljlic iz knjige, dodala pa jim še tri, ki jih pisateljica v knjigi ni zajela, pa so učencem tudi zelo blizu. Tako sem učence, skupaj z dečkom Vidom – ta želi spoznati še veliko novih pravljlic, ker tiste z babičine knjižne police že vse pozna, saj mu babica vsak večer prebere novo pravljico – popeljala skozi veliko staro mesto, kjer so srečali pravljlice Rdeča kapica, Švilja in škarjice, Mojca Pokrajculja, Sneguljčica, Pepelka, Trije medvedi, Hvaležni medved, Zrcalce in Muca Copatarica.

Posredovanje pravljlic prek žive besede ima mnogo pozitivnih učinkov na motivacijo otrok za branje.

Za vsako pravljico sem izdelala svojo hiško in jih prilepila na steno. Izdelala sem še znamenja, po katerih so učenci prepoznali pravljice, in jih ob pripovedovanju lepila nad hišice. Ob vsaki ugotovljeni pravljici so učenci poiskali še pripadajočo slikanico. Izkazali so se za prave poznavalce pravljic. Ob vsakem prilepljenem znamenju sta se stopnjevala napetost in tekmovanje, kdo bo prvi uganil naslov pravljice. Že po samih hišicah so skušali ugotoviti, kateri pravljici pripadajo. Še preden sem uspela nad tretjo hišico nalepiti prvo znamenje, so vsi v en glas zavpili: »Tukaj pa živi Mojca Pokrajculja!« – na mestu tretje hišice je bil namreč postavljen narobe obrnjen piskrček.

Slika 1: Pravljično mesto

Ko smo se sprehodili skozi celo mesto, mimo vseh devetih hišic, in so otroci prepoznali vse pravljice, sem jih še vprašala, ali vedo, zakaj je tukaj ravno devet hišic, čeprav jih je

pisateljica v knjigi zajela veliko več. Zanimalo me je, kakšen pomen ima v pravljicah številka devet. In v vsakem razredu je bil vsaj en učenec, ki je takoj odgovoril, da je to pravljlično število. Nato smo naštetli še preostala pravljlična števila in se spomnili pravljic, v katerih ta števila nastopajo, ter na koncu še slavnostno podelili priznanja za osvojeno bralno značko v 1. razredu.

SKLEP

Z urami, ki jih izvajamo že tretje leto zapored, sem zelo zadovoljna, saj želim, da bi učenci pri uri predvsem uživali, občutili ugodje, varnost, potrditev svojega znanja in na podlagi tega tudi poglobili svoj bralni interes. Učenci so ob koncu vsake ure nasmejani, zadovoljni, ker so uganili naslove vseh pravljic. Večina si jih tudi želi izposoditi knjigo. Pravljičnice žive v velikem starem mestu, da bi lahko spoznali oziroma prepoznali še vse preostale pravljice, ki jih je zapisala Ela Peroci. Po izpeljani uri se povečata tudi obisk in izposoja v knjižnici, kar me še posebej veseli.

Danica Štumbergel Novosel (2009) navaja, da lahko z različnimi projekti za spodbujanje branja razvijamo otrokovo bralno kulturo, pozitiven odnos do knjige, krepimo njegovo naravno radovednost in usmerjamo njegov razvoj v vedno bolj zahtevnega bralca. Upam, da tudi sama s prireditvijo Pravljičnice žive v velikem starem mestu prispevam k poglobljanju notranje motivacije učencev za branje, da se bodo razvili v vseživljenjske bralce. ●

Viri

- Bucik, N. (2003). Motivacija za branje. V: M. Blatnik Mohar (ur.), *Beremo skupaj: priročnik za spodbujanje branja* (str. 112–118). Ljubljana: Mladinska knjiga.
- Jamnik, T. (1994). *Knjižna vzgoja otrok od predbralnega obdobja do 9. leta starosti*. Ljubljana: Zavod RS za šolstvo in šport.
- Lušina, I. (2007). Kako približati branje osebam s težavami pri branju. *Šolska knjižnica*, 17 (2), str. 79–85.
- Mlakar, I. (2011). Posredovanje »žive besede« na urah pravljic v splošni knjižnici. *Otrok in knjiga*, 38 (82), str. 38–48.
- Šircelj, M., Kobe, M. in Gerlovič, A. (1972). *Ura pravljic*. Ljubljana: Mladinska knjiga.
- Štumbergel Novosel, D. (2009). Vrednotenje učinkov branja v šolski knjižnici. *Šolska knjižnica*, 19 (1), str. 51–55.
- Tancer Kajnih, D. (2011). Pravljičnica in pravljlični žanri. V: J. Zupan (ur.), *Branje je potovanje: ob 50-letnici bralne značke* (str. 205–214). Ljubljana: Društvo Bralna značka Slovenije – ZPMS.

Učni načrt. Program osnovna šola. Slovenščina (2011). Ljubljana: Ministrstvo za šolstvo in šport: Zavod RS za šolstvo. Pridobljeno 17. 2. 2015 s spletne strani: <http://www.mizs.gov.si/>

fileadmin/mizs.gov.si/pageuploads/podrocje/OS/prenovljeni_UN/UN_slovenscina_OS.pdf. Zwitter, S. (2012). *Pedagoško delo v šolski knjižnici*. Ljubljana: Modrijan.

NINA KRANJEC, univ. dipl. bibl, zaposlena kot šolska knjižničarka na Osnovni šoli Grm. Naslov: Osnovna šola Grm, Trdinova 7, 8000 Novo mesto
E-naslov: nina.kranjec@guest.arnes.si

PRILOGA 1: Učna priprava (Pravljice žive v velikem starem mestu)

Splošni cilji:

- učenci se navajajo na knjižnično okolje in vzdušje v njem,
- izoblikujejo pozitiven odnos do knjižnice, knjig in branja,
- razvijajo komunikacijske, informacijske in raziskovalne spretnosti in sposobnosti.

Operativni cilji:

- učenci doživljajo estetsko ugodje ob knjižničarjevem pripovedovanju in branju,
- se navajajo na poslušanje in izražanje svojih mnenj,
- ponovijo značilnosti pravljic,
- razlikujejo med ljudsko in umetno pravljico,
- spoznajo največje pravljicarje in njihova dela,
- prepoznajo pravljичne junake,
- razumejo pravljичno dogajanje in obnovijo pravljico.

Vsebina: zaključek bralne značke, ljudske in umetne pravljice

Razred: 1. razred

Trajanje ure: 1 šolska ura

Učne oblike: frontalna

Učne metode: pogovor, razlaga, demonstracija

Predmeti: knjižnično informacijsko znanje, slovenščina

Izvajalke: knjižničarka in razredne učiteljice

Učila:

- Peroci, E. (1969). *Pravljice žive v velikem starem mestu*. Ljubljana: Mladinska knjiga.
- Slikanice izbranih pravljic.

Pripomočki:

- Tabla oziroma površina na steni, papirne hiške in znamenja iz slikanic, priznanja za osvojeno bralno značko.

Potek didaktičnega procesa

FAZE	AKTIVNOST KNJIŽNIČARJA/UČITELJA	AKTIVNOST UČENCEV
UVODNI DEL 15 min	<p>Recitiram pesmico Damjane Kenda Hussu: Kuhanje pravljic.</p> <p>Pozdravim učence in jim povem, da sem vesela, da so se odzvali povabilu in prišli v knjižnico na prireditev ob zaključku bralne značke.</p> <p>Razložim namen učne ure – predstavim učne cilje. Povem jim, da sem jih povabila, da skupaj odpotujemo v svet pravljic.</p> <p>Skupaj ugotovimo, kaj sploh je pravljica, katere so njene značilnosti, koliko so pravljice stare in kako so nastale. Ponovimo oziroma usvojimo pojem ljudska in umetna pravljica ter spoznamo pravljicarje: brata Grimm in H. C. Andersena.</p>	<p>Učenci se umirijo in prisluhnejo recitaciji.</p> <p>Pozdravijo knjižničarko.</p> <p>Sprejemajo informacijo o namenu in ciljih učne ure.</p> <p>Sodelujejo pri pogovoru.</p>
<p>OBLIKA: frontalna METODE: razlaga, pogovor</p>		
OSREDNJI DEL 25 min	<p>Otrokom povem, da poznam dečka, ki mu je ime Vid in ki prav tako kot oni pozna veliko pravljic. Povabim jih, da se skupaj z njim odpravimo v Veliko staro mesto, kjer so pravljice doma. Vprašam jih, ali vedo, kje bi lahko bilo to veliko staro mesto.</p> <p>Iz knjige preberem odlomek, kako je Vid prišel v veliko staro mesto.</p> <p>Na steni je prilepljenih 9 hišk in nad hiške lepim znamenja, ki ponazarjajo določeno pravljico. Učenci tako spoznajo pravljice: Rdeča kapica, Šivilja in škarjice, Mojca Pokrajculja, Sneguljčica, Pepelka, Trije medvedi, Hvaležni medved, Zrcalce, Muca Copatarica.</p> <p>Na mizi so pripravljene slikanice z izbranimi pravljicami.</p> <p>Učence vprašam, ali vedo, kdo je napisal Muco Copatarico. Povem jim, da je pisateljica Ela Peroci napisala tudi knjigo Pravljičice žive v velikem starem mestu, po katerem smo se mi danes sprehodili in spoznali 9 pravljic. V knjigi pa je skritih še mnogo več pravljic. Povabim jih, da si še sami izposodijo kakšno pravljico in jo preberejo sami ali pa skupaj s starši.</p> <p>Vprašam jih, zakaj menijo, da smo danes spoznali samo 9 pravljic oziroma kaj predstavljajo števila 3, 7, 9 ... v pravljicah.</p>	<p>Poslušajo.</p> <p>Odgovarjajo.</p> <p>Zbrano poslušajo.</p> <p>Prek znamenj ugibajo, katera pravljica je doma v kateri hiški. Sodelujejo v pogovoru o vsebini pravljic.</p> <p>Otroci med slikanicami poiščejo pravo pravljico in jo postavijo k ustrezni hiški.</p> <p>Odgovarjajo. Poslušajo.</p> <p>Odgovarjajo.</p>
<p>OBLIKA: frontalna METODE: pogovor, razlaga, demonstracija</p>		
ZAKLJUČNI DEL 5 min	<p>Učencem se zahvalim za sodelovanje, nato pa skupaj z učiteljico vsakemu posebej čestitava in podeliva priznanje za opravljeno bralno značko v 1. razredu.</p> <p>Učence povabim, da še naprej pridno in z veseljem berejo in obiskujejo knjižnico, ter se poslovim.</p>	<p>Sprejmejo priznanje in čestitke.</p> <p>Se zahvalijo in poslovijo.</p>
<p>OBLIKA: frontalna METODE: razlaga</p>		

Kako učencem, ki obiskujejo osnovnošolski program z nižjim izobrazbenim standardom, predstaviti pisatelja Franceta Bevka in jim približati njegova dela

How to Present the Writer France Bevk to Students Attending a Primary School Programme with a Lower Educational Standard, and Get Them to Relate to His Works

Nataša Markič

Izвлеček

Namen prispevka je predstaviti uro knjižnično informacijskega znanja v kombiniranem oddelku, ki ga obiskujejo učenci s posebnimi potrebami in z različnimi primanjkljaji. Opisani primer prakse je ena izmed ur, ki jih izvajamo v dogovoru z učiteljico in je del letnega načrta šolske knjižnice za oddelek s prilagojenim programom z nižjim izobrazbenim standardom. Učencem smo predstavili pisatelja Franceta Bevka in jim skušali približati njegova dela, za pripravo in izvedbo te ure je bilo potrebno več časa, prilagoditev, poenostavitev in konkretizacije kot po navadi. Pripravljenega in uporabljenega je bilo več slikovnega gradiva, v pomoč je bila tudi postavljena razstava.

Ključne besede:

KIZ, OŠ z nižjim izobrazbenim standardom, dan zlate knjige, Pastirci, vodeno branje

UDK 027.8:373.3

Abstract

The purpose of the paper is to present a lesson in library and information science with a composite class, which is attended by students with special needs and various deficiencies. The described example of practice is one of the lessons that is being implemented in agreement with the teacher and which is included in the school library's yearly plan for the class with an adapted programme and a lower educational standard. The writer France Bevk was presented to the students and we tried to get them to relate to his works; the preparation and implementation of this lesson required more time, adjustments, simplifications and illustrations than usual. A greater amount of pictorial material was prepared and used; the set-up exhibition was helpful.

Key words:

LIS, primary school with a lower educational standard, dan zlate knjige (Golden Book Day), *Pastirci* (Shepherds), guided reading

UVOD

»Na OŠ Danila Lokarja Ajdovščina od leta 1983 izvajamo osnovnošolski prilagojeni program z nižjim izobrazbenim standardom. Namenjen je otrokom s posebnimi potrebami, ki glede na vrsto in stopnjo primanjkljaja, ovire oziroma motnje ne morejo doseči izobrazbenega standarda po izobraževalnem programu osnovnošolskega izobraževanja.

Vzgojno-izobraževalno delo šole poteka na osnovi predmetnika in predpisanega učnega načrta za OŠ s prilagojenim programom in izobrazbenim standardom. Pri delu se upoštevajo razlike in posebnosti v funkcioniranju otrok in njihovih interesih, načinu doživljanja in čustvovanja. V okviru pouka se izvaja individualizacija.» (OSNOVNA, 2014)

Predpisane 4 ure knjižničnega informacijskega znanja (v nadaljevanju KIZ) izvajam tudi v razredih z nižjim izobrazbenim standardom. V nadaljevanju predstavljam uro, ki sem jo izpeljala ob 17. septembru, dnevu zlate knjige. Ta ura KIZ-a je bila, tako kot vse preostale ure KIZ-a v redni osnovni šoli in v programu z nižjim izobrazbenim standardom, načrtovana v letnem delovnem načrtu šolske knjižnice za tekoče šolsko leto.

Ure KIZ-a prispevajo k splošnemu znanju o informacijskih virih, njihovi izbiri in uporabi za določene namene (Knjižnično, 2009, str. 7). Učenci v šolski knjižnici prek vsebin pri urah KIZ-a razvijajo kompetence na treh ključnih področjih: branje, informacijska pismenost in učenje (Knjižnično, 2009, str. 8). Tako učenci tudi s pomočjo šolske knjižnice razvijajo sporazumevalne zmožnosti v materinščini, se učijo učiti in razvijajo socialne zmožnosti (Knjižnično, 2009, str. 5, 7).

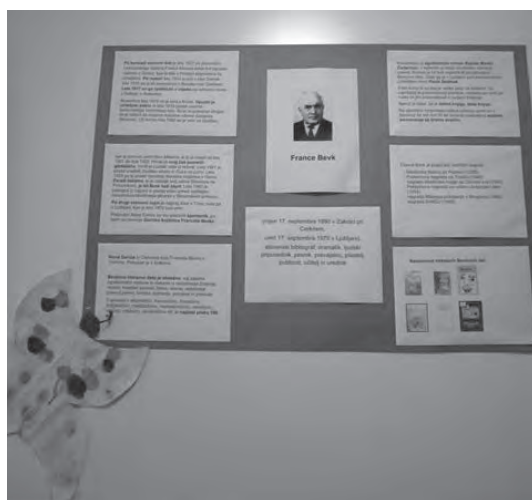
Po predhodnem dogovoru z učiteljico, ki poučuje v programu z nižjim izobrazbenim standardom, je bila prva ura KIZ-a v šolskem letu 2013/2014 pripravljena v šolski knjižnici za učence, ki obiskujejo kombinirani pouk v 2., 4. in 5. razredu. Gre za učence s posebnimi potrebami in z različnimi primanjkljaji, ki potrebujejo za seznanitev z novimi vsebinami malo osnovnih informacij. Te morajo biti posredovane čim bolj nazorno, s pomočjo slikovnega

gradiva, ki ponazarja vsebino povedanega in prebranega. Tako sem v predhodnem šolskem letu, ko so obravnavani učenci obiskovali še prvo vzgojno-izobraževalno obdobje programa z nižjim izobrazbenim standardom, s pomočjo računalničarke na šoli slikanico Peter Klepec oblikovala v elektronski obliki in jim jo predstavila kot animirani risani film. Temu sva z računalničarko dodali še zvok, tako da sva posnetek prebrane zgodbe sinhronizirali z ilustracijami iz slikanice. Učenci so tovrstno predstavitev kot novost dobro sprejeli. Ilustracije so bile same po sebi dovolj zgovorne in lahko so sledili prebranemu besedilu zgodbe. Tudi obnova vsebine, ta je bila predstavljena v slikovnem zaporedju (ilustracije so bile prevzete iz slikanice) na plakatih, jim ni povzročala večjih težav. Dobro prakso smo želeli ponoviti.

URA KIZ-A Z UČENCI, KI OBISKUJEJO OSNOVNOŠOLSKI PROGRAM Z NIŽJIM IZOBRAZBENIM STANDARDOM

V šolskem letu 2013/2014 sem si zastavila naslednje vprašanje, kako učencem, ki obiskujejo osnovnošolski program z nižjim izobrazbenim standardom, predstaviti pisatelja Franceta Bevka in jim približati njegova dela. Pretekli čas in takratni način življenja sta teže razumljiva že učencem, ki obiskujejo redni osnovnošolski program. Potrebovala sem kar nekaj časa, da sem si odgovorila na zastavljeno vprašanje, in tudi priprav na uro je bilo veliko. V medpredmetnih povezovanjih naj bi se načrtovanje in izvedba prilagajala značilnostim skupine, vsebinam in ciljem učne ure (Knjižnično, 2009, str. 19). To smo upoštevali tudi v tem primeru.

Ob 17. septembru že tradicionalno pripravim plakat o Francetu Bevku, ki ga razstavim v avli šole, medtem ko v šolski knjižnici pripravim priročno razstavo njegovih del (slika 1).

Slika 1: Plakat ob dnevu zlate knjige

Učencem, ki obiskujejo osnovnošolski prilagojeni program z nižjim izobrazbenim standardom, sem predstavila odlomek iz Bevkovega dela *Pastirci*. S krajšim odlomkom (Bevk, 1993, str. 77–80) sem jim želela predstaviti osnovne informacije:

- kdo so bili pastirji,
- kaj so delali in
- kako so živeli.

V izbranem odlomku so slišali, da so bili to otroci, ki so jih starši zaradi revščine in pomanjkanja poslali v službo k bogatim kmetom. Tam so pasli živino. Pastirci niso obiskovali šole. Brati so znali, ker so jih učili člani gospodarjeve družine. Na paši so si čas krajšali z različnimi igrami, izrezovali so piščali in vodne mlinčke, se zabavali z gugalnico, lovili ribe, kurili ogenj in si pekli krompir. Živel so skromno, njihovo plačilo je bil vsakdanji obrok, občasno čevlji ali toplejša obleka za zimo.

Za lažje razumevanje in pomnjenje sem za učence pripravila tudi pestro slikovno gradivo, žal samo črno-belo (pastirji, ogenj, krompir, knjiga, piščal, mlinčki, ribolov, gugalnica, ovca, koza, krava ...), ki je dopolnjevalo prebrano besedilo.

Ob prihodu v šolsko knjižnico so si učenci ogledali razstavljeni dela pisatelja Franceta Bevka (slika 2).

Slika 2: Razstavljeni dela Franceta Bevka v šolski knjižnici

Na kratko sem jim predstavila življenje in delo pisatelja. Sledilo je poslušanje izbranega odlomka. Vsebino smo obnovili s pomočjo slikovnega gradiva (slike 3–7).

Slika 3: Peka krompirja je bila za pastirce pomembna

V skupini so bili učenci 2., 4. in 5. razreda. Razlikujejo se v starosti, v sposobnostih, v znanju, koncentraciji ... Vsak je dobil trši zelen list formata A3. Z njim sem želela doseči učinek asociacije na pašnik, ki je zelen zaradi trave. Z njo se hrani živina. Žal je do tega spoznanja prišel samo en učenec. Preostalo slikovno gradivo je predstavljalo življenje, delo in zabavo pastircev na paši. Učenci so slike izrezali in jih po pravilnem zaporedju nalepili na list. Pri tem so potrebovali pomoč tako knjižničarke kot tudi učiteljic. Pri sliki ognja so morali starejši učenci dopolniti manjkajoče črke, razen učenke iz 2. razreda, ki še ni poznala vseh črk. Zanj je bilo delo prilagojeno. Učenka je izrezala naslov dela, sliko pisatelja in

več slik z živalmi, ki jih lahko pasemo (delno je živali tudi pobarvala), sliko ognja, krompirja, pastircev in naslovnico Petra Klepca ter jih nalepila na trši papir formata A3. S pomočjo vprašanj je obnovila odlomek iz knjige. V preostalem času je skupaj s svojo učiteljico listala slikanico Petra Klepca in tudi v njej prepoznala pastirje, njihovo življenje in živino.

Preostali učenci so med slikovnim gradivom poiskali in izrezali še nož, piščal, vodni mlinček, gugalnico in sliko ribolova. Tudi oni so s pomočjo vprašanj slike nalepili po pravilnem zaporedju dogodkov iz prebranega odlomka. Vsak je na koncu ure čim bolj samostojno s pomočjo nalepljenih slik obnovil odlomek iz knjige Pastirci.

Ura je bila uspešno zaključena. Vsi učenci so bili ves čas aktivni kot poslušalci, pripovedovalci in oblikovalci obnove.

SKLEP

Ure KIZ-a z učenci, ki obiskujejo program z nižjim izobrazbenim standardom, zahtevajo veliko priprav in prilagoditev, poenostavitev in konkretizacije, da učenci usvojijo predvidene vzgojno-izobraževalne cilje.

S časovnim zamikom zdaj poznajo namen in naloge šolske knjižnice, spoznali so knjižnični prostor, uporabljajo osnovne storitve, poznajo postopke vračanja in izposoje gradiva, sodelujejo v različnih oblikah za razvijanje branja in bralne kulture (Knjižnično, 2009, str. 14).

Po uspešno izvedeni uri so si zapomnili odlomek o pastircih, ki ga je napisal pisatelj France Bevk. Samostojno si knjige ne bodo izposodili za branje, ker je zanje vsebinsko zahtevna in obsežna. Uspešni so le pri krajšem vodenem branju, ki je potekalo, ko smo brali daljše, zahtevnejše umetnostno besedilo, torej obravnavani odlomek. Pred branjem sem vzpostavila primerno ozračje za branje. Predstavila sem avtorja, naslov knjige, ključne besede ipd. Napovedala sem temo. Ob tem smo vse učiteljice postavljale odprta vprašanja, ki so omogočila široko razmišljanje o besedilu, temi.

Izbrano besedilo za branje razdeljeno na več delov (smiselnih vsebinskih enot, odstavkov). Po branju vsakega dela smo s skupnimi močmi vodile pozornost učencev k besedam v besedilu, dogajanju in zapletu, predvidevanju poteka zgodbe. Po koncu branja celotnega besedila, v našem primeru odlomka, učence povabimo z vprašanji k razpravi o prebranem besedilu. Iščeje sporočila zgodbe, analizirajo pripovedne osebe ipd. (Opismenjevanje, 2014).

Vodeno branje se dopolnjuje s pogovorom o prebranem in večkratni bolj ali manj (odvisno od učenca in njegovih primanjkljajev) natančni obnovi prebranega. ●

Slika 4: Slika pisatelja in naslov dela

Slika 5: Pastirci

Slika 6: Predmeti, ki so jih pastirci rabili na paši

Slika 7: Zabava pastircev na paši

Viri

Bevk, F. (1993). *Grivarjevi otroci; Pastirci*. Ljubljana : Mladinska knjiga. (Domen). Str. 77–80.

Knjižnično informacijsko znanje. Kurikul : osnovna šola. 2009. Ljubljana : Ministrstvo za šolstvo in šport : Zavod RS za šolstvo. Pridobljeno 6. 1. 2014 s spletne strani: http://www.zrss.si/pdf/080711123601_1-k-knjiznicno_informacjsko_znanje_os-sprejeto.pdf, (str. 5, 7, 8, 14, 19).

Opismenjevanje v 1. in 2. razredu – v oddelku Korak za korakom. Pridobljeno 2. 1. 2014 s spletne strani: <http://www.simos.si/pdf/5027-1013.htm>.

Osnovna šola Ajdovščina. 2014. Pridobljeno 6. 1. 2014 s spletne strani: http://www.os-ajdovscina.si/index.php?option=com_content&view=article&id=64&Itemid=53.

NATAŠA MARKIČ, diplomirana geografinja in diplomirana etnologinja in kulturna antropologinja. Zaposlena je kot šolska knjižničarka na Osnovni šoli Danila Lokarja Ajdovščina. Naslov: Osnovna šola Danila Lokarja, Cesta 5. maja 7, 527 Ajdovščina
E-naslov: knjiznica.os-dl@guest.arnes.si

Uporaba SSKJ pri pouku v osnovnošolski knjižnici

Use of the Dictionary of Standard Slovenian in Lessons in a Primary School Library

Gregor Škrlj

Izveček

Namen prispevka je predstaviti primer pouka uporabe in učenja dela s slovarji, natančneje s SSKJ (prvič se z uporabo slovarjev učenci srečajo že v 4. razredu). Podrobneje bo opisan pouk slovenščine v 7. razredu, kjer učenci poglobljeno spoznavajo in uporabljajo SSKJ ter doživijo drugačno poučevanje in skupinsko delo s slovarji (tiskanimi in elektronskimi).

Ključne besede:

Šolska knjižnica, pouk KIZ, IKT, učni listi, slovarji, SSKJ

UDK 811.163.6'374:027.8

Key words:

school library, lesson in Library and Information Knowledge, ICT, worksheets, dictionaries, Dictionary of Standard Slovenian

Abstract

The purpose of the paper is to present a sample lesson in using and learning to work with dictionaries, more precisely with the Dictionary of Standard Slovenian (students are first introduced to the use of dictionaries in the 4th grade). It describes in greater detail a Slovenian language lesson in the 7th grade, during which the students come to know and use the Dictionary of Standard Slovenian in-depth, and experience a different kind of teaching and group work with dictionaries (printed and electronic).

UVOD

V prispevku bosta predstavljena primer učenja uporabe slovarjev ter pouk slovenskega jezika v 7. razredu, kjer so učenci podrobneje spoznavali in uporabljali slovar slovenskega knjižnega jezika (dalje SSKJ). Na naši šoli v okviru

pouka šolski knjižničar že v 1. razredu učence seznanja s čitalniškim gradivom (slovarji, leksikoni itd.), v 4. razredu začnejo z redno uporabo slovarjev (enojezični, večjezični, vsebinski itd.), nato pa je v 7. razredu, v okviru pouka slovenskega jezika ter knjižničnih informacijskih znanj (dalje KIZ) izvedena ura s SSKJ.

DELO S SLOVARJI

Na naši šoli začnemo s podrobnejšo, sistematično uporabo in z učenjem uporabe slovarjev v drugem vzgojo-izobraževalnem obdobju (v okviru KIZ). V četrtem razredu se učenci pri pouku srečajo z večjezičnimi slovarji (pri tujem jeziku angleščina), s slovarjem tujk za razlago neznanih besed (pri neobveznem predmetu računalništvo), z učenjem iskanja besed (uganka meseca, učni listi pri pouku) ter v okviru dneva dejavnosti (skriti zaklad – iskanje besed in razlag v različnih slovarjih). Če se v določenem razredu pri posameznem predmetu pokaže potreba po delu s slovarji, se z učitelji dogovorimo ter pripravimo uro pouka (delo s slovarji v okviru družbe, likovne ali glasbene umetnosti, zgodovine, angleškega, nemškega ali ruskega jezika, izbirnega predmeta itd.).

Definicija besede slovar, ki je zapisana v SSKJ, pravi, da je slovar »knjiga, v kateri so besede razvrščene po abecedi in pojasnjene« (SSKJ 2014, str. 550). Učenci se pri uri seznanijo s širšo razlago, in sicer da so slovarji sezname besed, navadno izdani v knjižni obliki (v današnjih časih obstajajo tudi spletne različice), z abecedno urejenimi pojmi oz. besedami ter njihovo razlago.

Načrtovanje dela s slovarji ima večji pomen in doseže celoten razred, kadar se lahko KIZ poveže z rednimi urami pouka v okviru posameznih predmetov. Ob prebiranju učnega načrta za slovenščino smo ugotovili, da se je smiselno povezati z učiteljicami slovenščine v tretjem vzgojno-izobraževalnem obdobju, saj

imajo v učnem načrtu za 7. razred načrtovano obravnavo SSKJ.

POTEK URE V 7. RAZREDU

Za obravnavo SSKJ so po učnem načrtu predvidene 3 pedagoške ure. Prvo uro izvede učiteljica v razredu, nato pouk poteka v knjižnici, kjer pripravimo čitalniško okolje, oblikujemo skupine, pripravimo gradivo ter učne liste. Vsako učno uro začnemo z uvodno motivacijo. Prvič je na i-tabli prikazan kviz, ki ga je ob 2. dopolnjeni in deloma prenovljeni izdaji SSKJ pripravila založba Mladinska knjiga. Učenci se na kratko preizkusijo v znanju, poznavanju slovenskega jezika in dobijo takojšnjo povratno informacijo (povezava je dostopna tudi v spletni učilnici šolske knjižnice).

Po uvodnem delu še enkrat ponovijo definicijo besede slovar, nato jim je predstavljena tiskana, posodobljena izdaja slovarja v dveh delih (pozornost se preusmeri na mizo z vsemi izdajami SSKJ, kar jih premore naša šolska knjižnica). Ob tem je vedno zelo zanimiva reakcija učencev glede velikosti in debeline posameznega zvezka (kar ob koncu ure privede tudi do preverjanja števila strani, zbranih besed, ročnega tehtanja posamezne knjige itd.).

Praden so učenci prejeli učne liste, so na i-tabli videli in preizkusili več različnih spletnih izdaj SSKJ. Pri vsaki različici slovarja je bil izbran posameznik, ki je moral nato poiskati razlago določene besede (npr. krakanje). Kot so ugotovili, vse ni bilo tako preprosto. Prek računalnika so morali znati poiskati elektronsko različico SSKJ. Žal nam pri uri ni deloval CD-ROM.¹ Tako so trije učenci, ki so bili pred tablo, ugotovili, da je ena različica² spletnega SSKJ brezplačna in jo je enostavno najti ter uporabiti. Druga spletna stran³ z več slovarji je bila že bolj zahtevna za raziskovanje. Za najnovejšo različico⁴ pa se je treba registrirati in imeti plačan dostop (ker imamo v knjižnici tiskano izdajo slovarja, so lahko učenci raziskovali tudi spletno različico).

Slika 1: Različne izdaje SSKJ so pripravljene za skupinsko delo. (Foto: G. Škrli)

- 1 Elektronska izdaja slovarja iz leta 2005 (ISBN 978-86-341-2059-2).
- 2 <http://bos.zrc-sazu.si/sskj.html>.
- 3 <http://www.fran.si/>.
- 4 <http://www.sskj2.si/>.

Skupina 3 UČNI LIST

1. Pred seboj imaš 13. zvezek Slovarja slovenskega knjižnega jezika. Katera je prva beseda, s katero se začne ta del slovarja, in katera zadnja? Zapiši besedi in razlago.
2. SSKJ odpri na strani 3111 in izpiši besedo z največ pomeni. Koliko pomenov ima?
3. Izpiši besedo ulánka in njen pomen. Katerega spola je?
4. Katera je prva in katera zadnja beseda na strani 3037? Zapiši besedi in razlago.
5. Pravilno poveži kratice in njihovo razlago. Za rešitev naloge si pomagaj s seznamom kratic in kvalifikatorjev.

kozmi.	vojska
rod.	mineralogija
prid.	železnica
žel.	kozmetika
min.	pridevnik
vój.	rodilnik

Slika 2: Primer učnega lista za 3. skupino

Po iskanju v spletnih različicah so učenci po skupinah prejeli učne liste in zraven ustrezne tiskane izdaje SSKJ, na podlagi katerih so bile pripravljene posamezne naloge. Učiteljica je podala razlago in učence spomnila na prejšnjo uro pouka, pri kateri so že začeli obravnavati slovar, kako so v SSKJ predstavljene besede in kako ga uporabljamo, kakšen je videz zapisa (vse to so zapisali v obliki miselnega vzorca), ter jih opozorila na naloge, ki so jih že reševali v samostojnem delovnem zvezku (str. 37).

Torej učenci imajo predznanje oz. so že spoznali slovar, njegov videz, vrstni red zapisov besed. Ponovno so dobili navodila ter namige, kako se lotiti iskanja, reševanja nalog na učnih listih ter zapisovanja odgovorov. Delo je potekalo v skupinah. Vsaka skupina je imela drugačno izdajo slovarja (ali le določen zvezek), svoje učne liste ter pripomočke (zvezek in samostojni delovni zvezek). Ob tem je treba povedati, da so nekateri učenci med delom želeli uporabljati spletno različico, češ da je iskanje hitrejše in enostavnejše. Vendar je bil eden izmed ciljev tudi linearno branje in iskanje ustreznega gesla po abecedni ureditvi tiskanega slovarja, tako da so morali uporabljati ustrezno pripravljeno tiskano izdajo.

Ob koncu ure so učenci oddali učne liste. Z učiteljico sva preverila njihove zapise do nas-

lednje ure, ko so dobili vrnjene izdelke. Skupaj smo razjasnili nejasnosti oz. osvetlili pravilne rešitve.

Delo pri naslednji uri je bilo povezano s strokovnimi izrazi, z njihovo razlago, razvrščanjem gesel po abecedi, s predstavljanjem pomenov določenih besed (učni list v prilogi) in z odgovori na morebitna vprašanja s strani učencev.

Ob koncu ure so morali snov še ponoviti – odgovoriti na nekaj kratkih vprašanj glede uporabe različnih izdaj SSKJ (kako je urejen SSKJ; kako iščeš besedo v tiskani izdaji SSKJ; ali je besedo lažje iskati v tiskani ali v elektronski izdaji slovarja; pri kateri nalogi je bila bolj smotrna uporaba tiskane izdaje itd.) ter za domačo nalogo rešiti naloge v samostojnem delovnem zvezku na straneh 38–41.

SKLEP

V prispevku je bil predstavljen oris poučevanja dela s slovarji v knjižnici ter podrobneje predstavljen pouk slovenščine na temo SSKJ ob podpori knjižnice ter KIZ. Učenci drugače doživijo poučevanje v šolski knjižnici, ki nudi tiskane in elektronske vire. Z motivacijskega vidika je pomembna uporaba informacijsko-komunikacijske tehnologije, saj nam omogoča pritegniti posameznike, ki so dovezetnejši za

sodobne poti ter uporabo modernejših virov pri učenju jezika. Hkrati pa je dobra primerjava ter nadgradnja tiskanih slovarjev oziroma lahko posameznik uvidi razlike, prednosti kot tudi slabosti enega in drugega vira (potek iskanja in enostavnost pri elektronski izdaji, preglednost, urejenost in linearno zaporedje besed v tiskani izdaji). Učenci spoznajo več različnih izdaj tiskanega slovarja in variacije

iskanja v elektronskih izvedbah. Pri takšnem pouku je tudi zelo pomembno skupinsko delo, ki krepi medvrstniško sodelovanje. Po sklopu ur pouka učenci poznajo namen in dostopnost slovarjev, znajo uporabljati slovarje v tiskani in elektronski obliki ter znajo dogovoriti na vprašanji, kako so besede predstavljene v SSKJ in kako ga uporabljamo. ●

Viri

Knjižnično informacijsko znanje. Kurikul: osnovna šola (2009). Ljubljana: Ministrstvo za šolstvo in šport; Zavod RS za šolstvo. Pridobljeno 12. 6. 2015 s spletne strani: http://www.zrss.si/pdf/080711123601_1-k-knjiznicno_informacijsko_znanje_os-sprejeto.pdf.

Slovar slovenskega knjižnega jezika (2014). 2. dopolnjena in deloma prenovljena izd. Ljubljana: Cankarjeva založba.

Slovenščina za vsak dan 7: samostojni delovni zvezek za slovenščino v 7. razredu osnovne šole: izdaja s plusom (2015). Ljubljana: Rokus Klett.

Sušec, Z. 2005. Ljubljana: Ministrstvo za šolstvo in šport; Zavod RS za šolstvo.

Škrli, G. (2014). Učenje ter uporaba čitalniškega gradiva v čitalnici šolske knjižnice Osnovne šole Prule. *Šolska knjižnica*, let. 24, št. 1 (2014), str. 50–56.

Učni načrt. Program osnovna šola. Slovenščina [elektronski vir]. 2011. Ljubljana: Ministrstvo za šolstvo in šport; Zavod RS za šolstvo. Dostopno na spletu: http://www.mizs.gov.si/fileadmin/mizs.gov.si/pageuploads/podrocje/os/prenovljeni_UN/UN_slovenscina_OS.pdf.

GREGOR ŠKRLJ, univ. dipl. bibl., zaposlen kot knjižničar na Osnovni šoli Prule v Ljubljani.
Naslov: Osnovna šola Prule, Prule 13, 1000 Ljubljana
E-naslov: gregor.skrli@guest.arnes.si

Izziv: debatni klub za participacijo v današnji civilizaciji

Challenge: Debate Club for Participation in Today's Civilisation

Urša Bajda

Izvleček

Hkrati ko ugotavljamo, da se vse teže znajdemo v kaosu spletnih informacij, priznavamo, da postaja med vsemi pismenostmi za funkcionalnega posameznika poglavitna informacijska pismenost. V prispevku je predstavljena debata kot metoda kritičnega mišljenja, opisan je potek slovenskih osnovnošolskih debatnih turnirjev ter dodanih nekaj smernic za kritično vrednotenje informacijskih virov, s pomočjo informacijske komunikacijske tehnologije dostopnih na svetovnem spletu. Predstavljeno je tudi izvajanje interesne dejavnosti debatni klub. Avtorica se opira na prednosti izvajanja debate v šolski knjižnici kot mestu nahajanja in tudi kritičnega vrednotenja informacijskih virov.

Ključne besede:

debatni klub, šolska knjižnica, kritično mišljenje, kritično vrednotenje, informacijska pismenost, svetovni splet

UDK 027.7/.8:373

Key words:

debate club, school library, critical thinking, critical evaluation, information literacy, the World Wide Web

Abstract

While realising that it is getting harder to find our bearings in the chaos of online information, we are simultaneously acknowledging that of all the types of literacy, information literacy is becoming the principal one for a functional individual. The paper presents the debate as a method of critical thinking, describes the course of Slovenian primary school debate tournaments, and adds a few guidelines for the critical evaluation of information sources, which are accessible on the World Wide Web through information and communication technology. It also presents the implementation of the extra-curricular activity of debate clubs. The author bases her argument on the advantages of carrying out a debate in the school library as the place in which information sources are located and critically evaluated.

V debatnem klubu lahko učenci postopno udejanjajo in usvajajo kritično mišljenje in vrednotenje kot najvišjo taksonomsko stopnjo znanja.

UVOD

Informacijsko pismena oseba zna kritično ovrednotiti in presoditi določen informacijski vir in informacijska pismenost predstavlja temelj raziskovanja oz. pristopa k določenemu problemu. Z aktualnimi problemskimi situacijami v družbi se soočajo tudi osnovnošolski debaterji na debatnih turnirjih.

Delo v šolski knjižnici zajema širok spekter delovanja znotraj vzgojne in izobraževalne vloge današnjega osnovnošolskega programa. V medpredmetni vlogi knjižničnega informacijskega znanja (KIZ), področja, ki ga s kurikulumom KIZ udejanja šolski knjižničar v vseh oddelkih od 1. do 9. razreda vsaj 4 učne ure letno, najdemo tudi usvajanje debatnih tehnik.

Prav v zadnjem vzgojno-izobraževalnem obdobju, morda celo prej, so določeni učenci že sposobni na izbrane problemske situacije gledati z različnih perspektiv, spreminjati lastna prepričanja na podlagi ugotovitev, dejstev in dokazov, zavzeti določeno stališče ter to stališče argumentirati. Prvi tovrstni poizkusi so bili v učni situaciji o pasteh svetovnega spleta. Učenci 7.–9. razreda so v skupinah prebirali resnične zgodbe o zlorabah na internetu, jih povzemali ter iskali rešitve, nato pa vrstnikom predstavljali svoje ugotovitve. Po analizi in refleksiji tovrstnih učnih situacij je bilo opaziti, da so bili učni cilji preseženi (seznanitev z nevarnostmi, ki prežijo na mladostnike, ko dostopajo na svetovni splet, iskanje rešitev, ki bi bile smiselne v ključni problemski situaciji – v povezavi z delom z besedilom (branje, razumevanje, preoblikovanje in uporaba), delo v skupini in timsko sodelovanje, predstavitev primera vrstnikom –, kratek govorni nastop, aktivno poslušanje). Presežek je bil viden v tem, da so bili učenci v razpravah razvneti in angažirani ter voljni nadaljevati. Opaziti je bilo, da želijo biti udeleženi.

Na drugi strani pa je med neformalnimi pogovori v učiteljskih krogih večkrat slišati, kako učenci radi med učnimi urami razpravljajo predvsem o temah, kjer to ne bi bilo potrebno, in so na splošno nagnjeni h kritiziranju ter negativni provokaciji, kar gre večkrat na račun porabe časa za obravnavo določene učne snovi.

Učenci torej radi razpravljajo, radi so slišani, radi razmišljajo o določenih problemskih vprašanjih in v skupini iščejo rešitve, željni so povratne informacije in odnosne komunikacije. Hkrati pa so manj pozorni pri poslušanju, smiselnem argumentiranju, pozitivni provokaciji (utemeljen dvom) in kritični rabi/uporabi informacij ter osnovnih retoričnih spretnostih.

Tako se mi je porodila ideja o debatnem klubu, kjer lahko učenci postopno udejanjajo in usvajajo kritično mišljenje in vrednotenje kot najvišjo taksonomsko stopnjo znanja, ter na šoli spodbujamo tako bralno kot informacijsko pismenost po načelih vseživljenjskega učenja.

Zdi se, da je pri mladostnikih kritično vrednotenje stranskega pomena, se pa mladii prepogosto zatekajo h kritiziranju, česar pa nikakor ne moremo enačiti s kritičnim mišljenjem.

Kritika oz. ocena je lahko tako negativna kot pozitivna, medtem ko je kritiziranje v SSKJ opredeljeno kot ugotavljanje in (javno) razlaganje negativne sestavine česa oz. negativno ocenjevanje nečesa.

Pogosto se zgodi, da se sodbe postavijo na temelju stališč, predsodkov ali mnenj posameznikov in se določenega problema ne loti z različnih vidikov – fasetno.

Tako šolski knjižničarji izpostavljamo, da je informacijska pismenost poglavitna za aktivno delovanje funkcionalnega posameznika v družbi. Informacijsko pismena oseba zna kritično ovrednotiti in presoditi določen informacijski vir in predstavlja temelj raziskovanja oz. pristopa k določeni problemski situaciji.

Šolske knjižnice so hkrati tudi učilnice, v svetu jih poimenujejo tudi teaching libraries. Petrič (2008) se sprašuje, kako lahko določimo mejo tako široko zastavljenega termina, kot je informacijska pismenost (IP), in navaja predpostavke:

- IP je kompleks metodoloških sposobnosti za učinkovito uporabo informacij.
- IP vsebuje knjižnično vzgojo.
- IP vključuje poznavanje različnih informacijskih medijev.
- IP sicer zahteva znanje s področja računalništva.

Šolske knjižnice so, z izvajanjem pedagoških ur knjižničnega informacijskega znanja (KIZ), sestavni del IP, saj šolski knjižničarji kot učitelji pri učencih razvijajo metode, kako priti do pravih informacij, jih koristno uporabiti, in ne nazadnje, spodbujajo ustvarjalno mišljenje učencev.

Ker se šola vse bolj nagiba k pouku, povezanem z vsakodnevnim življenjem – učenje iz vsakodnevnih življenjskih situacij, je debata uspešna nadgradnja izvajanja ur KIZ-a.

DEBATNI KLUB

Z aktualnimi problemskimi situacijami v družbi se soočajo tudi osnovnošolski debaterji na debatnih turnirjih, ki jih na različnih izobraževalnih ravneh organizira Za in proti, zavod za kulturo dialoga (ZIP).

»Za in proti, zavod za kulturo dialoga je nevladna, neprofitna organizacija, katere primarna dejavnost je koordinacija debatnega programa v Sloveniji na osnovnošolski, srednješolski in univerzitetni ravni, izobraževanje o debati in kritičnem mišljenju, spodbujanje dialoga o aktualnih družbenih vprašanjih in razvijanje aktivnega državljanstva pri mladih.« (Skrt, Za in proti, 2014)

Za in proti (ZIP) je bil ustanovljen leta 1998 in združuje več kot 50 debatnih klubov, ki delujejo na osnovnošolski, srednješolski in univerzitetni ravni in v katerih je letno aktivno vključenih okoli 1000 mladih.

Vsako leto ZIP organizira več kot 150 različnih dogodkov za skoraj 5000 mladih.

Njihova glavna področja delovanja so (Skrt, 2014):

- *»... koordinacija dela debatnih klubov širom Slovenije na osnovnošolski, srednješolski in univerzitetni ravni;*
- *organizacija debatnih izobraževanj za mladinske delavce in delavke, nevladne organizacije, delavce in delavke v vzgoji in izobraževanju;*
- *organizacija delavnic retorike, javnega nastopanja in debate;*
- *organizacija nacionalnih in mednarodnih strokovnih posvetov o debati, argumentaciji in retoriki;*

- *organizacija javnih razprav in okroglih miz;*
- *organizacija regionalnih, nacionalnih in mednarodnih debatnih turnirjev;*
- *organizacija mednarodnih debatnih izmenjav;*
- *priprave in udeležba debaterjev/-k na debatnih tekmovanjih v tujini;*
- *organizacija zimskih in poletnih izobraževalnih programov za mlade – debatne šole, debatne akademije;*
- *razvijanje debatnih tehnik kot aktivnih metod poučevanja v šoli;*
- *založniška dejavnost;*
- *priprava in vodenje različnih nacionalnih in mednarodnih projektov, ki spodbujajo aktivno državljanstvo mladih;*
- *svetovanje, pomoč in izobraževanje debatnim programom v različnih državah po vsem svetu (Finska, Irak, Italija, Makedonija, Ruanda, Qatar, Venezuela ...)*«.

Debata razvija kritično mišljenje, argumentacijske sposobnosti, večšine javnega nastopanja in je odlična metoda za pridobivanje znanja ter uči, kako najti rešitve za različne probleme sodobne družbe. Pri sodelovanju v debatnem klubu se mladi usposablajo tudi za timsko delo (Povzeto po Skrt, 2014).

Debata nedvomno vodi k informacijski pismenosti posameznika, saj razvija sposobnosti aktivnega raziskovanja, selekcioniranja, analizo in vrednotenje raznolikih informacij. V prvi vrsti pa je debata komunikacijski dogodek in služi kot metoda za prenos idej in argumentov ter spodbuja participacijo v današnji civilizaciji.

Debatni klub kot izbirni predmet

Med mentorji slovenskih osnovnošolskih debatnih klubov se je pred leti porodila ideja o debatnem klubu kot izbirnem predmetu. V letošnjem letu so pripravili še učni načrt, ki čaka na odobritev/potrditev s strani Ministrstva za izobraževanje in šport.

Lahko pa učenci, ki se odločijo, da bodo delovali v debatnem klubu, svoja znanja nadgradijo tudi z izbiro predmeta informacijsko opismenjevanje. Učenec si ta izbirni predmet lahko izbere v 9. razredu, saj predstavlja poglobljanje

Za in proti (ZIP) je bil ustanovljen leta 1998 in združuje več kot 50 debatnih klubov.

INFORMACIJSKO OPISMENJEVANJE (INO) - 1 ura/teden

Izbirni predmet INO je namenjen učencem 9. razreda z namenom olajšanja prehoda iz osnovne v srednjo šolo.

Učenci bodo LAHKO razvijali:

- ☞ Spretnosti za vseživljenjsko in samostojno učenje.
- ☞ Sposobnosti za branje, pisanje, poslušanje, govor in raziskovanje.
- ☞ Strategije za vrednotenje in ustvarjalno rabo ter predstavitev informacij.

IZDELEK: SEMINARSKA NALOGA po standardih ISO, ki veljajo tudi za izdelavo seminarских nalog v srednjih šolah.

- ☞ Razvijanje debatnih tehnik, sposobnost kritične distance in spreminjanje osebnih stališč.

UDELEŽBA NA DEBATNI DELAVNICI ALI TEKMI.

- ☞ Razumevanje spreminjanja znanja in tehnologije ter kritična raba medijev.

UDELEŽBA NA RAZNIH NATEČAJIH UPORABE IKT.

- ☞ Poznavanje kriterijev kritičnega vrednotenja in pomena avtorskih pravic.

Slika: Kritično razmišljanje

Vir: Spletna svetovalnica za starše. Dostopno na URL: <http://www.nezasvojen.si/vzgoja/nosečnost/spodbujanje-kriticnega-mislenja/>
Uporabljeno: 2012-02-28

Slika 1: Poster za pridobivanje učencev za izbirni predmet informacijsko opismenjevanje (Vir: lasten.)

in nadgradnjo ciljev ter vsebin knjižničnega informacijskega znanja, ki se izvaja v vseh razredih osnovne šole kot medpredmetna povezava.

Cilji predmeta informacijsko opismenjevanje so (povzeto po Sušec, 2001):

- razvijanje spretnosti za vseživljenjsko učenje in samostojno učenje,
- razvijanje sposobnosti za različno branje, za učinkovito reševanje problemov,
- razvijanje spretnosti, da znajo učenci opredeliti iskalne strategije,
- razumejo spreminjanje znanja in tehnologije ter kritično rabijo medije,
- poznajo bibliografske vire in razvijajo uporabo knjižnice tudi za kakovostno preživljanje prostega časa,
- pogovori o knjigah, knjižničnih zbirkah, tematske razstave gradiva,
- obiski drugih knjižnic: splošne, specialne, nacionalne knjižnice,
- učenec ne izkazuje svojega znanja le verbalno, ampak zlasti z različno samostojno narejenimi izdelki, npr. poročila, risbe, plakati, miselni vzorci, seminarske naloge, raziskovalne naloge, bibliografije.

*Zdenka Sušec (2001, str. 7) ugotavlja: »Učenci se tako učijo reševati probleme na vseh ravneh, od zavedanja problema do analiziranja informacijske potrebe, oblikovanja vprašanj, prek določitve lokacije informacij, uporabe, komuniciranja in vrednotenja. Izvajanje izbirnega predmeta se zato lahko prenese iz šolske knjižnice v druge specializirane informacijske in bibliotekarske centre s specializiranimi zbirkami podatkov, muzeje in arhive. Zaradi interdisciplinarne povezanosti s specializiranimi institucijami in zaradi poglobljenega pristopa so vsebine informacijskega opismenjevanja nepogrešljive pri raziskovalnem delu učencev, kjer je proces reševanja informacijskega problema odvisen od natančnosti postavitve iskalne zahteve v specialno izbranih zbirkah podatkov. *Informacijsko opismenjevanje zajema vse elemente informacijske pismenosti s poudarkom na uporabi specializiranih podatkovnih zbirk in z njihovo pomočjo dosegljivih informacij. Informacijska pismenost je sposobnost pridobiti, vrednotiti in uporabiti informacije iz različnih virov. Je razširjen koncept tradicionalne**

pismenosti, ker se veže na uporabo kateregakoli sistema znakov in vključuje razumevanje ter ustvarjalno rabo informacij, posredovanih tudi s sodobno tehnologijo, sodobnimi računalniškimi in komunikacijskimi viri.«

Izvajanje ur KIZ-a poteka v knjižnici in računalniški učilnici. Namenjen je temu, da se učenci naučijo samostojno iskati informacije iz časopisov, knjig, enciklopedij in z interneta ter nato te informacije smiselno uporabijo – tako se učijo procesa iskanja informacij, ki je vseživljenjska spretnost.

Učni sklopi pri izbirnem predmetu informacijsko opismenjevanje so: knjižnica kot informacijsko središče; periodika kot vir informacij; zbirke podatkov; lokacije informacij; informacijski viri pri projektnem in raziskovalnem delu (povzeto po Sušec, 2001). Ravno ta zadnji sklop je mogoče uporabiti za delo v debatnem klubu.

Informacijska pismenost je torej izraz za skuppek kompetenc oz. zmožnosti, ki posamezniku omogočajo prepoznati, kdaj informacije potrebuje, jih je sposoben poiskati – ve, kje jih iskati, jih kritično ovrednotiti ter jih učinkovito in pravilno uporabiti.

Debatni klub kot interesna dejavnost

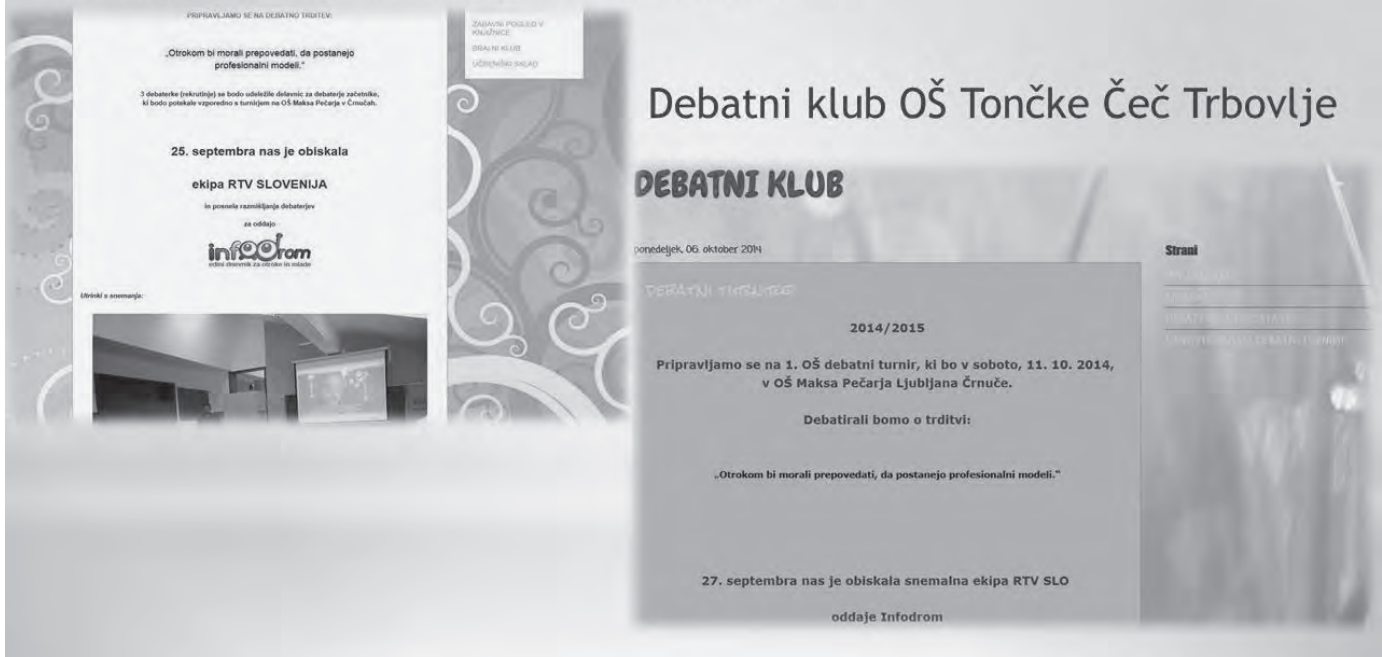
V večini primerov deluje debatni klub v osnovnih šolah kot interesna dejavnost (pogovorno »krožek«), kar je v praksi težje izvedljivo kot izbirni predmet, ki je v urniku. Interesne dejavnosti se namreč izvajajo po pouku in je precej težko najti termin, ki bi ustrezal vsem učencem debaterjem, ki prihajajo iz različnih razredov in oddelkov.

Debatni klub in delo z nadarjenimi učenci

Kjer šole vodijo poseben program za delo z identificiranimi nadarjenimi učenci (kar pomeni, da učitelji usmerjeno izvajajo dodatne dejavnosti za nadarjene učence), je tudi debatni klub lahko priložnost za nadgradnjo znanja teh učencev. V debatnem klubu lahko nadarjeni učenci, sicer velikokrat individualisti, pridobijo večšine timskega delovanja in ekipne odgovornosti. Navajajo se na kritično mišljenje, ki je kompleksen proces znotraj

SPLETNA DNEVNIKA: Debatni klub JZ OŠ Marjana Nemca Radeče

Slika 2: Javna promocija interesne dejavnosti debatni klub s spletnima dnevnikoma

posameznikove bralne pismenosti in vključuje (povzeto po Skrt, 2014):

- prepoznavanje mnenja drugih ljudi,
- vrednotenje dokazov,
- uteževanje argumentov,
- sposobnost brati med vrsticami,
- povzemanje teme,
- izpeljavo zaključkov,
- predstavitev svojega stališča.

OSNOVNOŠOLSKI DEBATNI TURNIRJI

Da se posamezni učenec umesti in se pomeri v svojih debaterskih sposobnostih z vrstniki, ZIP organizira debatne turnirje.

V slovenskem prostoru deluje približno 50 debatnih ekip v 20–25 debatnih klubih (en debatni klub na osnovno šolo).

Med šolskim letom, od oktobra do aprila, se na osnovni šoli ravni odvije šest debatnih turnirjev, od teh je en mednarodni (poteka v angleščini) in zadnji državni turnir, na kate-

rem lahko sodelujejo že uveljavljene debatne ekipe (z vsaj dvema nastopoma na predhodnih turnirjih v tekočem šolskem letu).

Debatni turnirji potekajo ob sobotah – ves dan v treh debatnih krogih, tako se vsaka ekipa najprej pomeri z naključnimi nasprotniki (tako za kot proti) ob določeni debatni trditvi – zanjo izvedo najmanj mesec pred turnirjem. Tretja tekma je “impromptu” – debatna trditev je znana na debatnem turnirju, eno uro pred debato, vsaka ekipa se pripravlja sama, brez pomoči mentorjev ali drugih ekip ali uporabe mobilnih naprav ter dostopanjem do svetovnega spleta. Po navadi so debatne trditve zanimive in pomembne za mlade v družbi. Trditev mora biti ubesedena tako, da omogoča argumente tako za kot proti, biti mora jasna in preprosta. Odvisno od trditve se lahko debatira o vrednotah, dejstvih ali najpogosteje o različnih politikah oz. strategijah. Debatna trditev mora biti vedno uravnotežena tako, da omogoča argumente za in proti. Ena stran tako predstavi argumente, ki trditev zagovar-

jajo, druga stran pa predstavlja argumente, ki trditev zavračajo ali/in zavračajo argumente zagovorniške strani. Vsaka stran predstavlja različne poglede, drugačne argumente in izhaja iz različnih predpostavk iz raziskovanj po različnih informacijskih virih.

Za debatiranje na osnovnošolski ravni se uporablja debatni format, ki je poimenovan po Karlu Popperju – znanstveniku in filozofu, ki je dokazoval, »... da bistvo znanstvene metode ni v tem, da bi za posamezno hipotezo neizpodbitno dokazali, da je resnična, ampak da poskušamo najti čim več dejanskih pojavov v naravi, ki bi hipotezo ovrgli. Več takšnih preizkusov prestane neka hipoteza, bolj ji lahko zaupamo.« (Dolenc, 2007)

Potek osnovnošolskega debatnega »dvoboja« ekip se v posameznih segmentih ujema z omenjeno Popperjevo dogmo. Struktura posameznega govora določenega govornika v ekipi je jasno začrtana tako za zagovorniško kot za nasprotno stran.

Zavračanje argumentov nasprotne strani, vzpostavitev tako imenovane točke spora, je jedro debate in brez tega bistva ne moremo govoriti o debati. Debaterji morajo zelo natančno analizirati argumente nasprotne strani:

- poiščejo napake v sklepanju,
- predstavljajo drugačne podpore, podatke ...,
- uporabljajo vse možne tehnike argumentacije in logike.

Skupina, ki trditev zagovarja, mora pripraviti argumente ZA, torej trditev potrjujejo. Pri oblikovanju govorov se struktura razlikuje pri trditvah vrednot in dejstev od trditev politik.

Vsaka ekipa mora ne samo zavriniti argumente nasprotne strani, ampak tudi popraviti škodo, ki jo je nasprotna ekipa storila z zavračanjem argumentov. To se stori tako, da zavrne zavračanje nasprotne ekipe, še dodatno razširi svoje argumente in predstavi nove dokaze v podkrepitev argumentov.

Argumente zagovorniške skupine predstavi prvi govorec in teh argumentov se morata držati tako drugi kot tretji govorec. Seveda pa so novi dokazi, podpore zaželeni skozi vso debato.

Pomembno je, da učenci, ko raziskujejo določeno tematiko – področje, ki se dotika debatne trditve, o kateri bodo debatirali na debatnem turnirju, kritično presodijo določen informacijski vir ter se določenega problema lotijo objektivno.

KRITIČNA PRESOJA INFORMACIJSKIH VIROV

Dejstvo je, da so informacije dosegljive na različnih mestih in v različnih oblikah in kot take dostopne v nefiltrirani obliki. Upravičeno se torej pojavljajo dvomi o njihovi verodostojnosti in zanesljivosti. V debatnem klubu v šolski knjižnici posvečamo posebno pozornost prav verodostojnosti informacijskih virov, ki jih učenci na debatnih turnirjih oblikujejo kot podpore izoblikovanemu argumentom.

Ko učenci izvedo določeno debatno trditev, sledi raziskovanje v debatni trditvi postavljene problemske situacije.

Prvo, kar učenci storijo, je, da v spletni brskalnik vtipkajo ključne besede, nato pa začnejo prebirati najdene informacijske vire, ki jih selekcionirajo glede na relevantnost in takoj nato na njim razumljive in tiste, ki to niso. Naslednji korak je iskanje gradiva v knjižnici – tako v knjigah in revijah kot tudi v različnih drugih podatkovnih bazah.

V skladu z avtorskim pravom je nujno tudi navajanje avtorstva in da debaterji znajo citirati – navesti vir, kjer so črpali podatke, našli določeno teorijo, statistiko, raziskavo ... – enako, kot morajo to storiti, kadar navajajo vire za govorne nastope ali pisne seminarske naloge.

Raziskovanje informacijskih virov in priprava argumentov ter podpornega gradiva – vrednotenje informacij zahteva nekaj spretnosti:

- kritično razmišljanje,
- sposobnost hitrega pregledovanja vsebin,
- sposobnost ločevanja nepomembnih informacij,
- obvladovanje osnov digitalne/računalniške pismenosti,
- poglobljeno preučevanje informacij ter občutek za presojanje.

Zavračanje argumentov nasprotne strani, vzpostavitev tako imenovane točke spora, je jedro debate in brez tega bistva ne moremo govoriti o debati.

Smernice za vrednotenje spletnih strani

Veščine iskanja informacij na spletnih straneh okrepimo veliko laže, če upoštevamo nekatere osnove za vrednotenje določene spletne strani. V ta namen so bile med učnim procesom (izvajanje ur KIZ-a) in ob upoštevanju dostopnih nasvetov oblikovane preproste smernice s kratkimi in jasnimi navodili, ki lahko učencu pomagajo pri raziskovanju:

KREDIBILNOST: preverite URL-naslov (avtorstvo – avtor/urednik je navadno omenjen med `http://` in prvim `/`; s tem se informirate o identiteti strežnika in avtorju spletne strani), pozornost na domene `.com`, `.net`, `.org`, `gov.si`, `.edu`, `.eu`.

AKTUALNOST: časovna veljavnost (datumi) – preverite zadnje objave na spletni strani. Večina spletnih strani prikazuje zadnje posodobitve na dnu strani.

KAKOVOST VSEBINE:

- Viri informacij – dokumentirani (poseben razdelek v meniju, opombe, povezave). Če naletite na povezave, preverite, ali delujejo in ali so za vas veljavne/ustrezne/relevantne.
- Organizacija informacij – tukaj bodite še posebej pazljivi na logično strukturo besedila.
- Uporaba pravil slovnice in pravopisa, brez pravopisnih napak – to je bolj ali manj samoumevno.
- Grafična oblika in multimedija – bodite pazljivi, da vizualna podoba ustreza vsebini spletnega mesta.

MNENJA DRUGIH UPORABNIKOV:

- Povezave na spletni strani – preverite spletne strani (mnenja in teža komentarjev o spletni strani).
- Imeniki – priporočljiva je umeščenost spletnih strani v specializiranih imenikih.
- Avtor – preverite tudi informacije o avtorju. Vnesite njegovo/njeno ime v Googlov iskalnik in preverite identiteto ter mnenja drugih.

Še zadnje misli pred odločitvijo za določeno spletno stran: obravnavajte spletno besedilo tako, kot obravnavate tiskano besedilo. Pri kritiki ne bodite preblagi in ne prezahtevni.

Preverite namen spletne strani oz. avtorja – obveščanje, navajanje podatkov, pojasnjevanje, prepričevanje, prodaja, širitev informacij, razkrivanje. Preglejte značaj besedila – ta je lahko duhovit, ironičen, grozljiv, satiričen ... Značaj besedila je lahko tudi sumljiv – lahko manipulira z bralcem na podzavestni ravni.

Tovrstne veščine učenci pridobijo z izkušnjami. V fazi raziskovanja se mora pojaviti utemeljen dvom, saj spletna stran lahko:

- vsebuje netočne podatke, brez dokazov;
- vsebuje prikazana dejstva, ki podpirajo le avtorjeve argumente;
- temelji na napačnih predpostavkah, osebnih stališčih ali stereotipih;
- vsebuje prestare podatke;
- zajema dela avtorjev – nestrokovnjakov (Povzeto po Petrič, 2008).

EMPATIČNI, SUBJEKTIVNI ZAKLJUČEK S SAMOREFLEKSIVNO MISLIJO

Po dostopnih podatkih (do šolskega leta 2013/2014) šolski knjižničarji niso sodelovali na debatnih turnirjih, zato podatkov o delovanju debatnih klubov v slovenskih šolskih knjižnicah nisem zasledila, razen dveh, kjer sem sama mentorica: na OŠ Tončke Čeč Trbovlje in JZ OŠ Marjana Nemca Radeče.

Osebnostno mi je bil debatni klub v prvi vrsti nov izziv, poučevanje na drugačen način in v tem še globlje zaznavam pomen vseživljenjskega učenja.

V treh letih delovanja debatnih klubov na obeh šolah ves čas obnavljam in nadgrajujem lastno znanje ter tako doživljam samoaktualizacijo, kar je po Maslowovi hierarhiji potreb najtežje doseči.

Osebni entuziazem skušam prenašati na debaterke in debaterje ter z vsebinami dodajati vrednost tradicionalnim vrednotam, ki jih nekateri v današnji civilizaciji pojmujejo kot preživete ali zastarele. To je tudi razlog, da o svojem delovanju objavljam prispevke, sodelujem na razpravah, konferencah in kongresih na vseh razpoložljivih nivojih. ●

Viri

- Bajda, U. (2014). Debata in informacijska pismenost ali Debatni klub v šolski knjižnici. Konferenca o debati v debatnem klubu, pri pouku, aktivnem državljanstvu in vzgoji za demokracijo (14. junij 2014, Celje) Projekt „Misli in govoriti boljši svet“, program Mladi v akciji. (V tisku.)
- Bajda, U. (2014). Raba informacijske komunikacijske tehnologije pri debatnem klubu v šolski knjižnici. Mednarodna multikonferenca Informacijska družba (17; 2014; Ljubljana). Vzgoja in izobraževanje v informacijski družbi [Elektronski vir]: zbornik referatov = Education in information society : conference proceedings / 17. mednarodna multikonferenca Informacijska družba – IS 2014, 10. oktober 2014 = 17th International Multiconference Information Society – IS 2014, 10th October 2014, Ljubljana, Slovenia. Str. 24–31.
- Dolenc, B. (2007). Kako je filozof pomagal znanstveniku do Nobelove nagrade. Pridobljeno 16. 10. 2014 s spletne strani: <http://www.kvarkadabra.net/article.php/Eccles-in-Poppe>.
- Petrič, K. (2008). Informacijska pismenost. (Sestavek nastal 2000, obnovitev strani 2008). Pridobljeno 26. 6. 2014 s spletne strani: <http://udleksikon.beepworld.de/informacijskapismeno.htm>.
- Skr, B. in Zavod Za in proti (2014). Pridobljeno 26. 6. 2014 s spletne strani: <http://www.zainproti.com/web/>.
- Sušec, Z. (2001). Učni načrt. Izbirni predmet: program osnovnošolskega izobraževanja. Informacijsko opismenjevanje. Ljubljana: Ministrstvo za šolstvo, znanost in šport, Zavod RS za šolstvo. 16 str.

URŠA BAJDA, šolska knjižničarka na dveh osnovnih šolah: OŠ Tončke Čeč Trbovlje in JZ OŠ Marjana Nemca Radeče.
Naslov: OŠ Tončke Čeč Trbovlje, Keršičeva cesta 50, 1420 Trbovlje; JZ OŠ Marjana Nemca Radeče, Šolska pot 5, 1433 Radeče
E-naslov: ursa.bajda@guest.arnes.si

Decembrski čas v šolski knjižnici OŠ Prule

December in the School Library of Prule Primary School

Gregor Škrlič

Izveček

Namen prispevka je predstaviti pouk in dejavnosti, ki na šoli potekajo skladno z letnim delovnim načrtom v mesecu decembru. Prispevek prikazuje posamezne dogodke in dneve, ki so bili načrtovani in izvedeni ob koncu leta 2014. S slikovnim gradivom pa je prikazano posamezno obdobje oziroma dejavnost.

Ključne besede:

šolska knjižnica, pouk, dejavnosti, prazniki

UDK 027.8

Key words:

school library, lessons, activities, holidays

Abstract

The purpose of the paper is to present lessons and activities that are being implemented at the school in the month of December in accordance with the annual work plan. The paper presents individual events and days that were planned and carried out at the end of 2014. Pictorial material is used to present an individual period or activity.

UVOD

Prispevek predstavlja dogodke in potek načrtovanega pouka v mesecu decembru, ki jih v knjižnici in na šoli organiziramo vsako šolsko leto (glede na letni delovni načrt). Vsako šolsko leto je decembra načrtovanih veliko dejavnosti, ki so povezane z letnim časom, prazniki, mednarodnimi in nacionalnimi projekti ter z nekaterimi avtorji (Prešeren, Milčinski, Grafenauer, Linhart).

DECEMBRSKO DOGAJANJE

Po ogledu 30. slovenskega knjižnega sejma novembra, ki so ga učenci obiskali v okviru kulturnega dne, so v knjižnici pripravili razstavo svojih izdelkov o sejmu. Zapisali so svoje vtise, izdelali zanimive logotipe in vabila za naslednji sejem. Temu so sledile priprave na veseli december. Za zadnji mesec je bilo načrtovanih precej posebnih in prazničnih dejavnosti (tudi tiste, predpisane s Pravilnikom o šolskem koledarju za osnovne šole, Ur. l. RS, št. 81/06).

Veliko vlogo pri urejanju in pripravi knjižnice so imeli udeleženci obeh knjižničarskih krožkov, ki so v okviru krožka izdelovali novoletne okraske in darila, s katerimi so polepšali knjižnico. Zimske pravljice ter literarni junaki so krasili vitrine pred knjižnico in napovedovali mesec prazničnih pravljic, sladkih dobrot in dobrih mož. V knjižnici so učenci okrasili jelko z lastnoročno izdelanimi visečimi knjižnimi kazali, dodali so igrače ter pisane zgoščenke. Navdušeni nad svojo unikatno okrašeno jelko in drugim okrasjem so v knjižnico na ogled povabili svoje sošolce in sorodnike.

Slika 1: Praznična vitrina in okrašena smreka (Foto: G. Škrli)

S tem so pričarali pravljичno vzdušje vsem učencem, ki so v okviru KIZ (knjižničnega informacijskega znanja) prišli v knjižnico k pouku (več o tem v nadaljevanju).

Svoja vrata je 2. 12. 2014 odprl že tradicionalni Miklavžev sejem, kjer so učenci ob pomoči svojih učiteljic pripravili obsežen izbor različnih daril, ki so jih izdelovali novembra. Razpoloženje na sejmu je bilo živahno in posebej slovesno.

3. decembra 2014, ko v Sloveniji obeležujemo Ta veseli dan kulture, smo pri knjižničarskem

krožku uro namenili ogledu pomembnih prvih knjig v slovenskem jeziku (ki jih hranimo v šolski knjižnici). Za ogled so potrebovali bele bombažne rokavice, potrpljenje ter red, da so lahko pazljivo delali z zgodovinsko pomembnim gradivom (Brižinski spomeniki, Dalmatinska Biblija, Slava vojvodine Kranjske, Katekizem, Otročja biblija ...). Nekateri so prvič od blizu videli prve zapise, staro pisavo, podlago, lesene platnice, zlate črke ter se naučili veliko o zaščiti gradiva ter sebe (zakaj uporabiti rokavice, kakšne so nevarnosti, kaj se lahko zgodi ...). Učenci so ob tem spoznali nevarnosti, ki prežijo nanje, ob razlagi pa so tudi navdušeno opisovali, kaj se zgodi, če primejo star pergament z mastnimi rokami ipd. Z veseljem in veliko spoštovanja so spremljali razlago ter se z uporabo rokavic dotikali gradiva in se čudili zlatim črkam.

Slika 3: Rokovanje z zgodovinsko pomembnim gradivom (Foto: G. Škrli)

Tudi pouk KIZ v knjižnici je bil praznično obarvan. Nekaj razredov se je udeležilo novoletnega interaktivnega kviza ali ogleda pra-

Slika 2: Ponudba izdelkov na sejmu (Foto: G. Škrli)

znične risanke, spet drugi so doživeli praznično obarvano pravljico, vsi pa so lahko reševali posebno uganko meseca decembra.

Vsak december v knjižnici izvedemo pouk KIZ, ki je praznično obarvan. Tudi tokrat so bili prvošolci navdušeni nad izborom praznične pravljice. Poslušali so jo z zaprtimi očmi in ležali na blazinah. Knjižničar jo je pripovedoval s spremljavo na inštrumentih. Po pogovoru in ugibanju, za katere inštrumente gre, so postvarjali o prebranem. Drugošolci so si ogledali praznično risanko, ki so jo po ogledu pokumentirali ter primerjali z današnjim življenjem ter praznovanjem praznikov pri nas. Tretje- in četrtošolci pa so se udeležili interaktivnega kviza na i-tabli, kjer je bilo treba sodelovalno razrešiti nekaj težkih ugank in nalog ter tako priti do nagrade.

Knjižnica se je v popoldanskem času spremenila v družabni prostor, kjer so učenci igrali namizne družabne igre ter izdelovali okraske in voščilnice. Tako rekoč vsak dan po pouku je bila knjižnica polno zasedena, saj so mladi ustvarjalci izdelovali čudovite izdelke, malo starejši pa so čas posvetili igranju namiznih družabnih iger (Brainbox, Sagaland, Alias, Fibber, Moja Slovenija idr.).

Kot somentor mednarodnega projekta v okviru eTwinning sem sodelujoče učence spodbudil, da so pripravili razstavo daril in voščilnic, ki so jih prejeli od sovrstnikov iz Poljske in Slovaške.

Decembra 2014 je preminil slovenski jezikoslovec Jože Toporišič, zato so učenci na

Slika 5: Razstava Jože Toporišič (Foto: G. Škrli)

knjižnih policah poiskali njegova dela, v obliki miselnega vzorca na plakat zapisali pomembnejše podatke in z razstavo obeležili njegovo življenje ter tako vse na šoli opomnili na njegove pomembne prispevke za slovenski jezik

Proti koncu meseca na šolskem gledališkem odru vsako leto oživijo pravljичni liki, ki jim dajo življenje naši gledališčniki. Tudi letos so pod vodstvom mentoric za sošolce, starše in sosednjo šolo pripravili izvrstne uprizoritve.

Leto se je bilo 24. decembra 2014 sklenilo s proslavo ob dnevu samostojnosti in enotnosti, ki je bila posvečena stoti obletnici rojstva vrhunskega slovenskega umetnika Franeta Milčinskega - Ježka. Slovenski državni himni, ki so jo zapeli trije šolski pevski zbori, je sledil ravnatelj nagovor. Nato se je dogajanje premestilo daleč v globino vesolja, kjer sta se srečala komet Repatec in zvezdica Zaspanka, osrednja lika Ježkove radijske pravljice Zvezdica Zaspanka. Komet Repatec je povabil zvezdico Zaspanko na potovanje po vesolju. Z obiskom štirih planetov sta spoznala in predstavila umetnika in dela, ki se navezujejo na nekatera izbrana področja njegovega ustvarjanja: besedila za otroke, reklame, popevke in poezijo.

SKLEP

Vsakič ob iztekanju leta se strokovni delavci na šoli povezujemo in v sodelovanju z učenci ter starši izpeljemo veliko dejavnosti. V prispevku je bilo opisanih le nekaj dejavnosti, ki jih izvajamo vsako šolsko leto. Ob tem je resnično pomembno, da mentorji sodelujemo med se-

Slika 4: Razstava projekta eTwinning - izbrane voščilnice ter darila iz tujine (Foto: G. Škrli)

Slika 6: Proslava ob dnevu samostojnosti in enotnosti (Foto: G. Škrli)

boj, da ima vodstvo posluh za dodatne aktivnosti in akcije, ki obogatijo pouk ter utrdijo medvrstniško sodelovanje. Upoštevajoč vtise učencev, ki so bili ob koncu vsake dejavnosti več kot pozitivni in nad pričakovanji, lahko zapišem, da so se z vsako dejavnostjo naučili kaj novega. Ob posameznih evalvacijah (izvedene so v okviru posameznih aktivov) ugotavljamo, da sta zelo pomembna podajanje izkušenj in

znanj ter medsebojno sodelovanje med mentorji (učitelji, knjižničar) in vodstvom.

Ob obisku decembrske knjižnice ob izposoji učenci povedo, kako je čisto drugače obiskati in doživeti pouk ter knjižnico v prazničnem decembru. Radi sodelujejo pri aktivnostih, prazničnih nagradnih ugankah in drugih dejavnostih, ki potekajo proti koncu koledarskega leta, najraje pa imajo praznične pravljice in risanke. ●

GREGOR ŠKRLJ, univ. dipl. bibl., je zaposlen kot knjižničar na Osnovni šoli Prule v Ljubljani.
 Naslov: Osnovna šola Prule, Prule 13, 1000 Ljubljana
 E-pošta: gregor.skrli@guest.arnes.si

Branje – čudovito doživetje!

Reading – A Wonderful Experience!

Izvleček

Šolske knjižničarke aktiva Zgornjega Posočja se že vrsto let srečujemo v aktivu, ki smo ga ustanovile spomladi leta 2009 z namenom, da bi medsebojno sodelovale in si izmenjavale primere dobre prakse. Redno se srečujemo knjižničarke iz osnovnih šol v Bovcu, Kobari-du, Tolminu in na Mostu na Soči. V začetku vsakega šolskega leta skupno načrtujemo dejavnosti, s katerimi na šolah obeležujemo za knjižnice pomembne dogodke, kot so oktober, mednarodni mesec šolskih knjižnic in mednarodni dan knjig za otroke – 2. april. Že pred leti smo se dogovorile, da naj bo rdeča nit dogajanj medgeneracijsko branje in da bomo k organizaciji dogodkov pritegnile čim več svojih sodelavcev. Na vseh šolah starejši učenci berejo mlajšim in oboji to doživljajo kot nekaj posebnega. Vse dejavnosti organiziramo z namenom, da učencem približamo branje kot čudovito doživetje.

Martina Kozorog Kenda
Zorka Paulina
Denise Šuler Rutar
Slavica Della Bianca

Ključne besede:

šolska knjižnica, branje, aktiv, izmenjava primerov dobre prakse, motivacija za branje, medgeneracijsko branje

UDK 028.5

Abstract

For many years now, the school librarians of the Zgornje Posočje Working Group have been meeting in the working group that we established in the spring of 2009 in order to collaborate with one another and exchange examples of good practice. We, the librarians from the primary schools in Bovec, Kobari-d, Tolmin and Most na Soči, have regular meetings. In the beginning of each school year, we plan activities together with which the schools will commemorate events that are important for libraries, such as October, the International School Library Month, and the International Children's Book Day on 2nd April. We agreed a few years ago that the common thread of the events would be intergenerational reading and that we would convince as many of our co-workers as possible to help to organise the events. At all of the aforementioned schools the older students read to the younger ones, and for both the experience is something special. All of the activities are organised for the purpose of demonstrating to students that reading is a wonderful experience.

Key words:

school library, reading, working group, exchange of examples of good practice, motivation for reading, intergenerational reading

Oktobra, v mednarodnem mesecu šolskih knjižnic, smo po šolah izvajali že nekaj ustaljenih dejavnosti za spodbujanje branja. Na vsaki šoli je to potekalo malo drugače glede na to, koliko strokovnih delavcev in učencev smo uspeli pridobiti k sodelovanju. Ker je bila letošnja (2015) tema meseca šolskih knjižnic v šolskem letu 2015/2016 Šolske knjižnice so zakon!, smo na vseh šolah spodbudile dejavnosti, ki bi zajele čim večje število uporabnikov šolske knjižnice. Sodelavce smo povabile k sodelovanju tako, da je vsak, ki je želel, napisal kratko mnenje o knjigi, ki jo je prebral med poletnim dopustom. To smo predstavili učencem, saj jih zelo zanima, kaj učitelji počnemo v prostem času. Učitelje smo zaprosile, da tudi učence s svojim zgledom spodbudijo, naj napišejo kratko oceno knjig, ki so jih prebrali med počitnicami. Tako učenci kot učitelji so se odzvali v nepričakovano velikem številu in to dejavnost ocenili kot dobro motivacijo za branje. Na to kaže tudi dejstvo, da so bile priporočene knjige pogosteje izposojane.

Na vseh šolah se je vabilu k projektu Šolske knjižnice so zakon! odzvalo precej strokovnih delavcev. Njihova mnenja o knjigah in priporočila za branje smo objavili v skupnih prostorih posameznih stavb, tudi podružničnih. Kmalu zatem smo v sodelovanju z mentoricami Bralne značke prejeli še ocene knjig učencev ter jih prav tako javno objavili v obliki plakatov ali priporočilnih seznamov.

Poleg te oblike, za katero smo se skupno dogovorile na aktivu in jo ponudile sodelavcem, smo mesec šolskih knjižnic obogatile še z drugimi dejavnostmi, ki smo jih po šolah organizirale vsaka po svoje.

OSNOVNA ŠOLA SIMONA GREGORČIČA KOBARID

Knjižnice nas bogatijo smo na kobariški šoli naslovili kulturni dan za učence 4. in 5. razreda. Učni cilj tega kulturnega dneva je bil spoznati podobnosti in razlike postavitve gradiva za mladino v različnih tipih knjižnic. Učenci so obiskali splošno, potujočo in šolsko knjižnico. Med knjižnimi policami se že dobro znajdejo in znajo poiskati želeno knjigo.

Slika 1: Knjige že znamo poiskati sami. (Martina Kozorog Kenda)

Prvošolce smo povabili na prvi obisk v šolsko knjižnico. V začetku prve ure rednih tedenskih obiskov so svojo člansko izkaznico poslikali z motivom najljubšega literarnega junaka. Po kratki predstavitvi pravil vedenja so dobili knjižno darilo Ostržek bere za bralno značko.

Medgeneracijsko branje je najljubša redna praksa spodbujanja branja na kobariški šoli. Devetošolki sta z veseljem brali drugošolcem, zanje pripravili knjižno uganko (priloga 1) in izžrebali dva srečna dobitnika knjižne nagrade. Drugošolci, ki pridno stopajo po naporni poti

Sliki 2 in 3: Radi poslušamo pravljice in navdušeno rešujemo knjižne uganke. (Damjana Nanut)

Bralne spodbude smo si delili tudi zaposleni na šoli med sabo. Predstavili smo knjige, ki smo jih učitelji brali poleti. Nastal je seznam dobrih knjig 2015.

do samostojnih bralcev, so jima z veseljem pozorno prisluhnili.

Razstavo likovnih izdelkov v šolski knjižnici so pripravili tretješolci. Slikanica Polenček odpre muzej jih je spodbudila k opazovanju podrobnosti predmetov iz vsakodnevnega življenja, uporabnih in tistih drobnih zakladov, ki so zakladi samo v otroških očeh.

Bralne spodbude smo si delili tudi zaposleni na šoli med sabo. Predstavili smo knjige, ki smo jih učitelji brali poleti. Nastal je seznam dobrih knjig 2015 (priloga 2). Prvega smo izdelali že pred tremi leti. Kot primer dobre prakse ga je objavila splošna knjižnica Kobarid in ob tem pripravila knjižno razstavo ter tako spodbujala branje odraslih v Kobaridu.

Oktober 2015 je kot mesec šolskih knjižnic pri učencih in učiteljih obudil zavedanje, da nas branje vsestransko bogati in oblikuje ter da so šolske knjižnice res zakon!

OSNOVNA ŠOLA DUŠANA MUNIHA MOST NA SOČI

Na mostarski šoli smo v sodelovanju z mentoricami šolskega parlamenta v šolski knjižnici poiskali gradivo, ki je vezano na letošnjo temo Pasti odraščanja. Starejši učenci, člani šolskega parlamenta, so v tednu otroka brali mlajšim učencem. V šolski knjižnici pa so pripravili razstavo knjig z letošnjo tematiko, ker želijo vrstnike spodbuditi k branju in pogovoru o aktualni problematiki.

Razredne učiteljice so vsako jutro učencem brale izbrano knjigo. Ob branju so najmlajši

Slika 4: Devetošolci pa res znajo brati. (Zorka Paulina)

otroci imeli pri sebi svojo najljubšo plišasto igračo. Ob koncu so v šolski knjižnici pripravili razstavo plišastih igrač, o katerih so tudi kaj zapisali. Otrokom je bilo jutranje branje zelo všeč in so pozorno poslušali.

Šestošolcem so zadnji teden v oktobru devetošolci po eno šolsko uro na dan brali mladinski roman Bela kava in Posipanec. Po zaključenem branju sta razredničarki in socialna pedagoginja izvedli tudi delavnico, vezano na tematiko knjige, člani videokrožka pa so posneli dokumentarno oddajo za šolsko televizijo.

OSNOVNA ŠOLA FRANCETA BEVKA TOLMIN

V tolminski šoli smo v 3. razredu v nadaljevanjih brali knjigo Anica in Jakob avtorice Dese Muck. Učencem je knjigo začela brati šolska knjižničarka, nato so del vsebine poslušali z zgoščenke, sami pa so napisali svoj zaključek, odgovarjali na vprašanja in tudi risali.

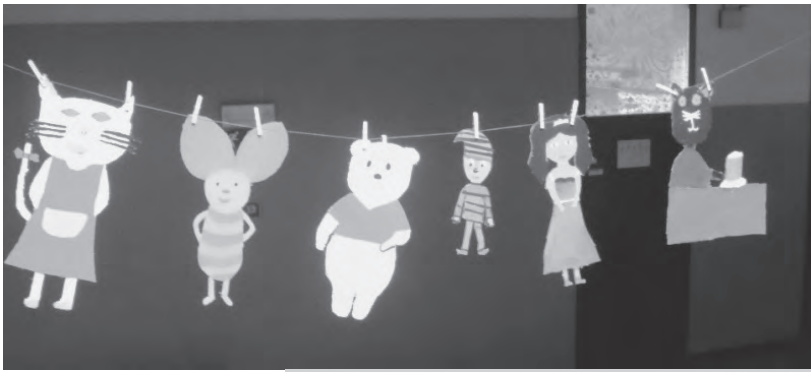
Slika 5: Po poslušanju radi poustvarjamo. (Vanja Krapež)

Pri ustvarjalnem krožku so učenci izdelovali logotip za šolsko knjižnico in kazalke, ki jih bodo učenci centralne šole podarili učencem iz podružnične šole za izobraževanje in usposabljanje otrok s posebnimi potrebami.

V 5. razredu so pisali spis Moja sanjska knjižnica, v drugem pa risali knjižne junake. Pred šolsko knjižnico smo uredili razstavo ilustracij, ki so jih na temo knjižnih junakov narisali učenci 2. razreda.

Na posebnem listu v knjižnici so učitelji zapisovali seznam njihovih najljubših knjig.

Oktobrsko uganko meseca so prebirala dekleta iz 9. razreda (priloga 3).

Slika 6: Naši najljubši knjižni junaki. (Denise Šuler Rutar)

OSNOVNA ŠOLA BOVEC

Na bovški šoli so mnenja o prebranih knjigah zapisovali in ilustrirali učenci ter jih predstavili na izvornih plakatih v hodniku pred šolsko knjižnico.

Slika 7: Plakati na šolskem hodniku (Slavica Della Bianca)

MEDGENERACIJSKO BRANJE – ŠOLSKE KNJIŽNICE NAS BOGATIJO ZA ŽIVLJENJE

Šolske knjižničarke aktiva Gornjega Posočja vsako šolsko leto že konec avgusta načrtujemo dejavnosti, s katerimi bi na šolah obeležili oktober, mednarodni mesec šolskih knjižnic. Rdeča nit dogajanj je vedno medgeneracijsko branje in k organizaciji dogodkov vabimo svoje sodelavce. Veseli nas, da se vsako leto pridruži več kolegov. Na vseh šolah starejši učenci berejo mlajšim in oboji to doživljajo kot nekaj posebnega. Vse dejavnosti organiziramo z

namenom, da bi učencem branje približali kot čudovito doživetje.

V nadaljevanju pišemo o primerih, ki so se na naših šolah pokazali kot dobra praksa medgeneracijskega branja in poustvarjanja.

Na **Osnovni šoli Franceta Bevka Tolmin** četrtošolci po poslušanju zgodbe Kdo je napravil Vidku srajčico izdelujejo pristrčne in izvirne srajčke za Vidka. Petošolci v različnih likovnih tehnikah ustvarjajo umetnije na temo Pike Nogavičke in Franceta Bevka. Vse izdelke razstavijo v avli pred šolsko knjižnico.

Učenke 9. razreda berejo mlajšim učencem različna besedila in vse so prijetno presenečene nad pozornostjo mlajših poslušalcev. V 2. razredu prisluhnejo uganki meseca Dvanajst ujev. Cankarjevo črtico Pehar suhih hrušk spoznajo učenci 5. razreda. Na osnovni šoli s prilagojenim programom pa jim berejo knjigo Vilma in zima.

Učenci 4. in 5. razreda podružnične osnovne šole s prilagojenim programom učencem 5. razreda matične šole izdelajo in podarijo izvirne in lične knjižne kazalke.

Učenci podaljšane bivanja 1. in 2. razreda ustvarjajo likovne izdelke na temo knjižnih junakov. Njihova dela razstavimo v šolski knjižnici.

Na **Osnovni šoli Simona Gregorčiča Kobarid** medgeneracijsko branje začnemo tako, da k branju povabimo enega od bivših učencev, ki učencem prvega triletja prebere svojo najljubšo knjigo iz otroštva. V nadaljevanju učenke 9. razreda berejo izbrano knjigo učencem 4. in 5. razreda. Doslej je bil najboljši odziv na knjigo avtorice Carolin Philipps: Bela kava in Posipanec. Medgeneracijsko branje zaokrožimo s tem, da k branju povabimo pomembno javno osebo.

Razpišemo tudi literarni natečaj *Priporočam vam v branje mojo najljubšo knjigo* in v avli šole postavimo likovno razstavo ekslibrisov, ki jih izdelajo učenci 4. in 5. razreda, ter fotografsko razstavo na temo Dogajanje v šolski knjižnici.

Večkrat postavimo razstavo likovnih izdelkov v splošni knjižnici v Tolminu.

Devetošolci pa so vedno znova ponosni, da lahko berejo mlajšim, in veseli, ker imajo do njih spoštljiv odnos.

V šolski knjižnici izžrebamo uganko meseca za učence od 1. do 5. razreda.

Ob koncu meseca šolskih knjižnic pripravimo kulturno srečanje v šolski knjižnici.

Na **Osnovni šoli Bovec** v tednu otroka v šolski knjižnici organiziramo medgeneracijsko branje, in sicer tako, da učenci 8. in 9. razreda berejo pravljice učencem iz 1., 2. in 3. razreda. Pred tem razstavimo knjige, ki jih učenci zadnjega vzgojno-izobraževalnega obdobja priporočajo mlajšim, ter knjige, katerih literarni junaki so učencem prvega triletja najljubši.

V času podaljšanega bivanja učenci izdelujejo ilustracije svojih knjižnih junakov, ki jih razstavijo ob omenjenih knjigah.

Po prebranih knjigah pa učenci skupaj s svojimi učiteljicami pri likovnem pouku izdelajo vsak svojo risbico iz vsebine prebranih knjig. Kot zanimivost naj omenimo to, da vsak razred izbere svojo likovno tehniko.

Omenjene ilustracije razstavimo na hodniku in vsi učenci imajo do njih zelo spoštljiv odnos.

Na **Osnovni šoli Dušana Muniha Most na Soči** mednarodni mesec šolskih knjižnic obeležimo v tednu otroka in za 6. razred organiziramo kulturni dan malo drugače kot po navadi. Šestošolci vsak dan od ponedeljka do četrтка prihajajo v šolsko knjižnico, kjer jim devetošolci v nadaljevanjih berejo izbrani mladinski roman. Zadnji dan v tednu en razred šestošolcev ilustrira naslovnico, ki je med branjem ne vidijo, drugi razred šestošolcev pa piše nadaljevanje in zaključek romana, saj so navadno štiri ure premalo, da bi jim ga prebrali v celoti. Eden od primerov takega načina branja in poustvarjanja je roman *Nace gre od doma* avtorja Johna Boyna.

Učenci obeh razredov po poslušanju prebranega tudi predlagajo naslov, saj jim ga ves teden ne razkrijemo.

Vsi udeleženi učenci po zaključenem dogajanju pišejo svoja mnenja o takem načinu branja oziroma poslušanja zgodbe. Učenci to sprejemajo kot darilo iz dveh razlogov. Mnogim je všeč, če jim kdo bere, nekateri pa tudi priznajo, da jim je to všeč, ker jim odpade redni pouk. Devetošolci pa so vedno znova ponosni, da lahko berejo mlajšim, in veseli, ker imajo do njih spoštljiv odnos.

Učitelji na organizacijskem sestanku v šolski knjižnici spregovorimo o takšni organizaciji kulturnega dne. Glede na dobre odzive učencev se vsako leto znova odločimo, da podobne dogodke organiziramo tudi v prihodnje.

Šolske knjižničarke se v okviru aktiva Zgorjnega Posočja po opravljenih načrtovanih dejavnostih ponovno srečamo, poročamo o dogajanjih na šolah, ovrednotimo naše delo in prispevke objavljamo v različnih medijih. Odziv nas vedno pozitivno preseneti in hkrati spodbudi v naših prizadevanjih da bi uporabnikom približale lepoto ob doživljanju besedne umetnosti.

SKLEP

Aktiv vse knjižničarke ocenjujemo kot zelo dobro obliko srečevanja za strokovno izpopolnjevanje in tudi za druženje knjižničark, ki smo na šolah največkrat same in pogosto zaradi narave strokovnega dela manj razumljive.

Smo pa toliko bolj vesele, ko na naših srečanjih dobimo potrditev o dobrem delu, izmenjamo izkušnje in se pogovorimo o izzivih, na katere naletimo pri svojem delu. Tovrstno prakso bomo nadaljevale tudi v prihodnje. ●

MARTINA KOZOROG KENDA je zaposlena kot knjižničarka na Osnovni šoli Simona Gregorčiča Kobarid.
Naslov: Osnovna šola Simona Gregorčiča Kobarid, Gregorčičeva 18 a, 5222 Kobarid
E-naslov: martina.kozorog-kenda@guest.arnes.si

ZORKA PAULINA je zaposlena kot knjižničarka na Osnovni šoli Dušana Muniha Most na Soči.
Naslov: Osnovna šola Dušana Muniha Most na Soči Most na Soči 18 a, 5216 Most na Soči
E-naslov: zorka.pavlin@guest.arnes.si

DENISE ŠULER RUTAR je zaposlena kot knjižničarka na Osnovni šoli Franceta Bevka v Tolminu.
Naslov: Osnovna šola Franceta Bevka v Tolminu, Dijaška ulica 12 b, 5220 Tolmin
E-naslov: denis.suler@guest.arnes.si

SLAVICA DELLA BIANCA je zaposlena kot knjižničarka na Osnovni šoli Bovec.
Naslov: Osnovna šola Bovec, Trg golobarskih žrtev 17, 5230 Bovec
E-naslov: slavica.della-bianca@guest.arnes.si

PRILOGA 1

1. KNJIŽNA UGANKA 2015/2016

IME IN PRIIMEK: _____

RAZRED: _____

Åshild Kanstad Johnsen

POLENČEK ODPRE MUZEJ

1. KJE ŽIVI POLENČEK?

- ☺ V MAJHNI LESENI HIŠICI GLOBOKO V GOZDU.
- ☐ POD GOZDNO KORENINO S ŠKRATOM.
- * NA GRENLANDIJI OPAZUJE SEVERNI SIJ.

2. KJE ŽIVI NJEGOVA BABICA ?

- ♥ V GORAH.
- 🏠 V KOLIBI NA JEZERU.
- V VELIKI HIŠI V MESTU.

3. KAJ POLENČEK RAD POČNE?

- ▲ SE VOZI S KOLESOM.
- NABIRA IN RAZVRŠČA VSE, KAR JE NAŠEL.
- ♪ PREPEVA.

4. KAJ MU SVETUJE BABICA, NAJ NAREDI Z VSEMI STVARMI, ZA KATERE NI VEČ PROSTORA?

- 🕒 NAJ JIH PODARI.
- ☆ NAJ JIH STLAČI POD MIZO.
- ✂ NAJ ODPRE MUZEJ.

5. KAJ NAREDI POLENKO, KO ZAPRE MUZEJ?

- ✓ STVARI FOTOGRAFIRA IN NAREDI ALBUM.
- VSAKEMU OBISKOVALCU PODARI ENO RAZSTAVLJENO ZANIMIVOST.
- ▲ PRODA VSE, KAR JE BILO RAZSTAVLJENO.

NARIŠI PREDMET, KI BI GA BIL POLENČEK VESEL V SVOJI ZBIRKI.

PRILOGA 2

Seznam dobrih knjig 2015 (po priporočilu zaposlenih na OŠ Kobarid)

Avtor	Naslov
Jonasson, J.	Stoletnik, ki je zlezal skozi okno in izginil
Flisar, E.	Začarani Odisej
Jančar, D.	To noč sem jo videl
Haderlap, M.	Angel pozabe
Musso, G.	Dekle s papirja
Coelho, P.	Enajst minut
Hosseini, K.	V gorah odzvanja
Shafak, E.	Štirideset pravil ljubezni
Woodhead, P.	Čarodejka oblakov
Paljk, J.	Očetovstvo malo drugače
Cvetko VAah, K.	Razmerja v ogledalu
Moyes, J.	Ob tebi
Švigelj-Mérat, B.	Noč v Reykjavíku
Abdolah, K.	Hiša ob mošeji

Avtor	Naslov
Shafak, E.	Pankrt iz Istanbula
Malouf, D.	Umišljeno življenje
Zusak, M.	Kradljivka knjig
Viewegh, M.	Biosoproga
Chua, A.	Bojna pesem mame tigrice
Shaffer, M. A. in Barrows A.	Guernseyjsko društvo za književnost in pito iz krompirjevih olupkov
Backman, F.	Mož z imenom Ove
Osho	Knjiga o ženski
Osho	Knjiga o moškem
Prentiss, C.	Modrost Yi Jinga
Bowen, J.	Potepuški maček Bob
Bowen, J.	Bobov svet
Bowen, J.	Bobovo darilo
Forna, A.	Najemnik
Munro, A.	Ubežnica
Allende, I.	Portret v sepiji
Yourcenar, M.	Hadrijanovi spomini
Malouf, D.	Umišljeno življenje
Pregelj, S.	Pod srečno zvezdo
Mazzini, M.	Polni koledarji, prazni dnevi

PRILOGA 3

UGANKA MESECA

MAX VELTHUIJS: ŽABEC IN TUJEC

1. KDO SE JE NEKEGA DNE UTABORIL NA ROBU GOZDA?

- RAČKA ☼ VOLK ✨ PODGANA

2. KAKŠNA JE BILA PODGANA?

- ☼ LENA ● UMAZANA 😊 PRIJAZNA

3. KOLIKO JEZIKOV JE GOVORILA PODGANA?

- ✨ ENEGA ☼ DVA ☆ TRI

4. KAJ JE PODGANI OČITAL PUJSEK?

- DA JE POJEDLA HRANO ✨ DA JE UKRADLA LES ☼ DA SE GRDO OBNAŠA

5. KAJ SE ZGODI S PUJSKOVO HIŠO?

- ☆ PORUŠI SE ✨ ZALIJE JO VODA ● ZAJAME JO POŽAR

6. KDO JE POGASIL OGENJ?

- ☼ RAČKA 😊 PODGANA ☆ ZAJČEK

7. KOGA JE PODGANA REŠILA IZ VODE?

- RAČKO ☼ PUJSKA 😊 ZAJČKA

8. KAM JE PODGANA ODŠLA?

- ☆ V AVSTRALIJO ● V INDIJO ✨ V AMERIKO

9. ALI JE PRAV DA OBSOJAMO NEKOGA, KI GA SPLOH NE POZNAMO?

- ☹ DA 😊 NE

IME IN PRIIMEK:

RAZRED:

Gregor Škrlič

Drugačna Bibliopedagoška šola 2015

Tudi letos, kljub vsesplošnemu pomanjkanju sredstev za nadaljnje izobraževanje pedagoških delavcev v vzgoji in izobraževanju, je svetovalka za knjižnično dejavnost na Zavodu RS za šolstvo organizirala Bibliopedagoško šolo.

Večja letošnja sprememba je bila v sami izvedbi, in sicer je seminar potekal samo dva dni: prva izpeljava v Strunjanu od 19. 3. do 20. 3.

2015 in druga izpeljava v Zrečah od 26. 3. do 27. 3. 2015. Napoved ter program sta bila objavljena v Katalogu programov nadaljnega izobraževanja in usposabljanja strokovnih delavcev v vzgoji in izobraževanju ter v Zavodovem katalogu nadaljnega izobraževanja in usposabljanja za šolsko leto 2014/2015.

Z aktualnimi informacijami je Romana Fekonja naredila uvod v dvodnevni seminar. Besedo je predala dr. Vlasti Zabukovec, ki je predavala o komunikaciji v šolski knjižnici in o stresu. Udeleženci so se poglobljeno seznanili z interakcijo med besedno in nebesedno komunikacijo, razporeditvijo ter delovanjem različnih vrst, kakovostjo in razporeditvijo komunikacije. Zelo uspešna in zanimiva je bila vaja dvojic in dela z eno- ali dvosmerno komu-

nikacijo. Pomembno je bilo tudi spregovoriti o posledicah stresa in o odzivanju na stres. Popoldanski del je bil namenjen spoznavanju oziroma obnavljanju poti knjige do bralca, kjer sta predavatelja Romana Fekonja in Gregor Škrlič spregovorila o dokumentaciji v knjižnici, natančno sta opredelila predpisane in neformalne okvirje ter posamezne listine, ki jih šolski knjižničar izdela ter uporablja pri delu. Udeleženci so po skupinah izdelovali plakate poti knjige do bralca.

Naslednji dan je bil namenjen aktivnim metodam pouka, o čemer je spregovorila dr. Milena Kerndl. Velik poudarek je bil namenjen delavnicam. Udeleženci so se ukvarjali z veččinami kritičnega mišljenja, skupinskim delom, sodelovalnim učenjem ter metodo štirih vogalov. Učili so se pisati tudi činkvine (peterke) na določeno temo, kar je bilo za nekatere uporabna novost.

Popoldanski del je bil še bolj praktične narave, saj je dr. Inge Breznik govorila ter predstavila spodbudno učno okolje. Velik poudarek je bil namenjen vplivom umetniških dejavnosti na razvoj in počutje posameznika. Prikazala je ogromno praktičnih primerov, ki so jih udeleženci sprotno tudi izvajali in preizkušali.

Ob koncu seminarja in izvedeni evalvaciji ter pregledu pričakovanj so udeleženci sporočili, da so se seznanili z nekaterimi novostmi ter dobili obilico namigov pri povezovanju teorije in prakse knjižničarskega dela. Po samem izobraževanju so nekateri že podali povratno informacijo, da so že izvedli nekatere primere, za katere so izvedeli na izobraževanju. ●

Dvodnevno sodelovanje udeležencev na seminarju (Foto: R. Fekonja)

Urša Bajda

27. Pomladna šola šolskih knjižničarjev Republike Hrvaške

Fotografije: Romana Fekonja

Od 15. do 18. aprila 2015 je v kongresnem delu hotela Zora v Primoštenu potekal državni strokovni zbor 27. Pomladne šole šolskih knjižničarjev RH, ki ga vsako leto organizira njihova *Agencija za odgoj i obrazovanje*. Letošnja tematika je bila **Vloga medijev pri poučevanju in učenju v šolski knjižnici**.

Slovenijo smo zastopale Romana Fekonja, svetovalka za šolske knjižnice na Zavodu RS za šolstvo, Mirjam Klavž Dolinar, predsednica Sekcije za šolske knjižnice v ZBDS, Nataša Kuštrin Tušek, predsednica slovenskega Društva šolskih knjižničarjev, in Urša Bajda, članica izvršnega odbora Sekcije za šolske knjižnice pri ZBDS.

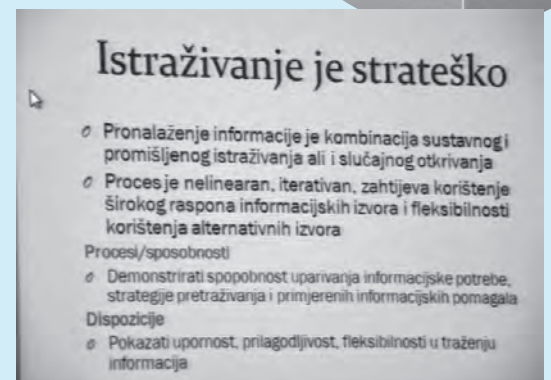
Program se je začel z otvoritveno slovesnostjo, ki so jo skupaj z učitelji pripravili učenci osnovne šole v Primoštenu. Sledil je prijeten

pozdravni nagovor ravnateljca OŠ Primošten Nedjeljka Marinova. Vse udeležence sta nagovorili še direktorica Agencije za šolstvo Jadranka Žarković-Pečenković, Suzana Hitrec pa je predstavila celotno reformo učnega načrta vzgoje in izobraževanja v hrvaških šolskih knjižnicah. Ob tej priložnosti so bili vsi udeleženci pozvani k sodelovanju. Prav tako so prosili svetovalko za šolske knjižnice Romano Fekonja, da predstavi slovenski kurikulum za šolske knjižnice.

Naslednji dan je bil izjemno aktiven. Naslovili so ga *Medijska pismenost za napredek pri učenju in poučevanje v šolski knjižnici*.

V plenarnem delu so se najprej zvrstila predavanja:

- Mihaela Banek Zorica: Šolski knjižničar v medijskem okolju
- Korina Udine: Tehnologija in učenje v šolskih knjižnicah
- Jasminka Štajcer: Pomen medijske vzgoje za preprečevanje zasvojenosti mladih

- Nada Zgrabljic Rotar: Kaj so mediji in zakaj jih (ne) maramo?!
- Daniel Labaš: Mediji v izobraževanju. Mediji in nasilje skozi pregled „Otroci v medijih“

Po odmoru za kosilo so sledile praktične delavnice v povezavi z vsebinami, ki so vsebovale medijsko pismenost.

1. Prenos programov (Audacity, Gimp, Windows Movie Maker) / Teoretična izhodišča in praktično delo (B. Krnjajic in A. Tufekčič)
2. Oglaševanje v kontekstu medijske pismenosti (Diana Dorkič in Marija Orkič)
3. On-line učenje v šolski knjižnici (Ružica Rebrović-Habek in Dario Jurić)
4. Digitalna obdelava naslovov s pomočjo orodij Web 2.0 (Dejana Kurtović)
5. Medijska pismenost z vidika kritičnega mišljenja in osebnih izkušenj (Ivana Ostrički)
6. Razvijanje veščin medijske pismenosti v primerih oglaševanja (Draženka Stančić in Robert Posavec)
7. Pornografija duha – manipulacija : kritičen odnos, zdrav razum (Ivica Nikić in Hrvoje Mesić)
8. Ponton pod maskami (Ksenija Kesegi Krstin in Alta Pavin Banović)
9. Od fotografije do YouTube – ustvarjanje vizualnih medijskih sporočil (Adela Granić)

Po večerji je sledila skupščina Hrvaškega združenja šolskih knjižničarjev s slovesno podelitvijo nagrad *Višnja Šeta 2015*.

V petek, 17. 4. 2015, je imela v plenarnem delu

predavanje Draženka Stančić, ki je predstavila obletnico šole kot priložnost za njeno promocijo v medijih in vsem drugim javnostim.

Nato je sledilo prvo predavanje slovenske udeleženke (avtorice tega zapisa). Predstavila sem **Medijsko pismenost kot del informacijske pismenosti v debatnem klubu v šolski knjižnici**. Predavanje sem popestrila s sodelovanjem udeležencev/poslušalcev.

Po odmoru za kosilo so se v dveh delih ponovile delavnice prejšnjega dne, tako se je vsak lahko v dveh dneh udeležil vsaj štirih različnih delavnic.

Na koncu je sledila dvodnevna evalvacija posameznih delavnic.

V soboto so se zvrstili številni primeri dobrih praks tako v osnovnošolskih kot v srednješolskih knjižnicah:

- Pomen videodružine v medijskem izobraževanju osnovnošolcev (Anita Tufekčič)
- Izobraževalne slikanice kot izhodišče medijske pismenosti (Karmen Delač-Petković)
- Domače branje v sodobnih medijih (Ana Sudarević in Matija Dreven)
- Pisma pisatelju Luki Paljetku (Đurđa Ivković-Macut)
- Dokumentarna filma „Školske kronike“ in „Škola u srcu Zagorja“ (Davor Žažar)
- V iskanju temelja hrvaške pismenosti (Marija Čelan-Mijić)
- Šolski dnevi Žirke Nemirke (Ljiljana Radovečki)
- Medijska pismenost, integrirana v knjižnični vsakdan (Marija Povrženić)
- Knjižničar – voditelj Comenuis projekta „Souvenirs for Europe“ (Adela Granić)

Predsednica Sekcije za šolske knjižnice v ZBDS Mirjan Klavž Dolinar je skupaj s šolsko

knjižničarko iz Siska Mirjano Čubaković osnovala projekt **Branje ne pozna meja**, in obe sta v prispevku predstavili odlično mednarodno sodelovanje.

Naslov njenega prispevka je bil **Razvoj produktivnega nivoja medijske pismenosti s pomočjo meddržavnega projekta**.

- 1914 – leto velikih izgub (Zdenka Venus Miklič)
 - Josip Juraj Strossmayer in njegov čas (Zdenka Venus Miklič)
 - »I dok je srca, bit će Kroatije!« (Mira Matan)
 - Muzejski portal (Danko Dujmović)
- S sklepnimi nagovori organizatorice se je tako uspešno končala tudi letošnja pomladna šola na Hrvaškem. Polne zanimivih vtisov, novih spoznanj ter znanstev in želja po sodelovanju smo se vrnile v Slovenijo. ●

Marija Andrejčič

Andersenov večer v Osnovni šoli Dolenjske Toplice

V OŠ Dolenjske Toplice že nekaj let organiziramo Andersenov večer, prvi aprilski petek 2015 smo ga izvedli že četrtič in s tem počastili svetovni dan otroške in mladinske književnosti ter rojstni dan največjega danskega pravljicarja Hansa Christiana Andersena, ki je nekoč dejal, da je življenje največja pravljica. Letos smo ga v celoti posvetili branju, saj sta naša šola in Občina Dolenjske Toplice vključeni v projekt Rastoča knjiga. Izvedli smo ga medgeneracijsko, kar pomeni, da so v njem sodelovali učenci, starši, stari starši in zaposleni, ki so se prostovoljno prijaviли in ki imajo radi knjige in branje. Udeležilo se ga je približno 70 učencev od 1. do 6. razreda in 30 njihovih staršev.

Lani, na tretjem Andersenovem večeru, smo k udeležbi povabili vse učence šole. Delavnice

smo izvajali učitelji in knjižničarka iz Krajevne knjižnice Dolenjske Toplice. Učenci in učitelji smo se prijaviли prostovoljno, kar še bolj dokazuje, kako radi imamo lepo slovensko in prevodno knjigo. Ta večer je bil namenjen vsem, ki nas družijo veselje do lepe knjige, ki nas nikoli ne pusti same in neprizadete, skratka knjiga je najboljša prijateljica, ki nas nikoli ne razočara. Za ta večer se prijaviло 50 učencev, na sklepni del pa smo prvič povabili tudi starše. Seveda smo se na ta večer pripravljali že mnogo prej, saj je bilo treba prebrati nekaj knjig ter poiskati biografske podatke na spletu ali v enciklopedijah.

Sam finalni večer – prvi petek v aprilu 2015 – pa je potekal v obliki delavnic, in sicer: lutkovne delavnice na temo Palčice, Andersenove ustvarjalnice in Andersenove pravljичne urice,

vse na književna besedila Hansa Christiana Andersena.

Gost sklepne prireditve lanskega tretjega Andersenovega večera je bil dr. Janez Gabrijelčič – idejni vodja Rastoče knjige. Ob tej priložnosti smo izdali tudi zbornik Abecede mojstrstva in odličnosti, ki smo ga na tem večeru tudi predstavili v elektronski obliki. V jedilnici je učiteljica likovne umetnosti predhodno pripravila razstavo dreves, ki so jih izdelali učenci predmetne stopnje v okviru kulturnega dne Ta nori šolski dan v decembru 2014 in se nanaša na našo prednostno nalogo Živim zdravo – živim z naravo. Ravnateljica je nalogo na tudi predstavila zaključnem delu Andersenovega večera. Učiteljica geografije je predhodno v jedilnici razstavila izdelke učencev v sklopu projekta Rastoča knjiga iz šolskega leta 2014/2015.

Pri tem je sodeloval tudi akademski slikar Jože Kumer iz Dolenjskih Toplic, ki je tudi že predhodno na hodniku ob knjižnici postavil razstavo svojih ilustracij iz knjig novomeške pisateljice Ivanke Mestnik.

Na hodniku ob knjižnici smo postavili še odprto knjižnico, iz katere so si lahko obiskovalci sami izposojali gradivo, ga prebrali in vrnili.

Na podlagi zelo dobrih odzivov v preteklem šolskem letu smo se tudi v šolskem letu 2015/2016 odločili izvesti že četrti Andersenov večer.

Učenci so lahko izbirali med naslednjimi dejavnostmi: branje ob svečah, branje na ležalnikih, branje v spalnih vrečah ter večerno in nočno branje. Največ učencev se je prijavilo za

dejavnosti branje ob svečah, branje v spalnih vrečah in branje na ležalnikih.

Najprej smo se zbrali v jedilnici, kjer sta nas pozdravili ravnateljica šole in vrtca Maja Bobnar in organizatorica Andersenovega večera Marija Andrejčič, ki nas je tudi razdelila v skupine in predstavila sodelujoče učiteljice: Greto Košmrl, Marijo Murn, Almo Ivekovič, Katjo Bučar, Petro Lukman in Marijo Andrejčič. Te so vodile kar šest skupin s po približno šestnajstimi udeleženci. Odšli smo v učilnice razredne in predmetne stopnji ter v šolsko knjižnico. Najprej smo jim prebrale Poslanico ob 2. aprilu 2016, mednarodnem dnevu knjig za otroke, ki jo je pripravila Brazilska sekcija IBBY, Nekoč je ..., nato smo se pogovarjali o branju: kdaj učenci berejo, kdo jim bere, kaj berejo ... Nekaj smo povedali tudi o Hansu Christianu Andersenu, pregledali smo knjige in druga gradiva, ki so jih učenci prinesli od doma, smo nekaj slikopisov, knjig brez besedil, informativnih knjig, biografij, plakatov, vabil, nato pa smo seveda brali Andersenove pravljice. Brali so učenci, učiteljice, vključili pa so se tudi starši. O prebranem smo se seveda tudi pogovarjali, nekateri so si ogledali Andersenovo risanko ali celo zaigrali nekaj njegovih igrice.

Staršem in otrokom je večer prehitro minil, bili so zelo navdušeni in si podobnih srečanj želijo večkrat ne leto. Odrasle udeležence smo povabile tudi k sodelovanju pri bralni znački za odrasle in ponudili smo jim knjige iz odprte knjižnice. Čisto na koncu gre zahvala še staršem, ki so dogodek fotografirali, in našim kuharicam, ki so za vse udeležence pripravile čaj in drobno pecivo. ●

Romana Fekonja

Strokovna ekskurzija po Mariboru

Sekcija za šolske knjižnice pri Zvezi bibliotekarskih društev Slovenije je v soboto, 30. 5. 2015, organizirala strokovno ekskurzijo po

Mariboru. Za organizacijo in za pester program je poskrbela predsednica Sekcije Mirjam Klavž Dolinar. Povabilu pa sta se odzvali tudi

gostji s Hrvaške Biserka Šušnjić, višja svetovalka za šolske knjižničarje na Agenciji za odgoj i obrazovanje, in Danica Pelko, predsednica Knjižničarskega društva Krapinsko-zagorske županije.

Udeleženci smo se zbrali v šolski knjižnici na Prvi gimnaziji Maribor, kjer nam je knjižnico predstavila in razkazala Metka Kostanjevec. Knjižnica je bila pred kratkim obnovljena in ponuja zanimive rešitve v prostoru stare stavbe, kot so npr. podesti, pod katerimi se „skrivajo“ izvlečne police, ki služijo kot skladišče za gradivo, ki je manj uporabljano, visoke police in dostop do njih po premični lestvi (za gradivo, ki je bolj redko v uporabi), prostorna čitalnica z oblazinjenimi klopmi ob strani, računalniška mesta v nišah ob oknih ...

V knjižnici na Prvi gimnaziji nas je pričakal tudi Tone Partljič, letošnji dobitnik Prešernove nagrade, ki temeljito pozna zgodovino Maribora; to nam je predstavil zelo zanimivo in slikovito.

Po pozdravu ravnatelja Prve gimnazije Maribor Hermana Pušnika in po uvodnih besedah v sami knjižnici nas je Tone Partljič povabil na literarni potep po mestu.

Pot nas je vodila do Grajskega trga,

mimo Vetrinjskega dvora, kjer smo se ustavili za kratek čas, po Vetrinjski ulici do Narodnega doma, naprej do nekdanje Velike kavarne in do starega mostu. Partljič je zgodovino tega mariborskega mostu opisal v knjigi Sebastijan in most, na samem sprehodu pa je dodal še kakšno pikantno podrobnost in zanimivost. Skozi njegovo pripovedovanje smo se zlahka preselili v čas gradnje mostu in takratnega življenja v Mariboru. Naša naslednja postaja je bilo Slovensko narodno gledališče v Mariboru, ki je tako rekoč drugi dom našega vodiča po mestu. V stari dvorani smo prisluhnili zanimivim pripovedim in anekdotam in čas je minil neverjetno hitro, zgodb in pripovedi pa ni zmanjkalo.

V Domoznanskem oddelku Univerzitetne knjižnice Maribor nas je sprejela dr. Vlasta Stavbar in ogledali smo si Maistrovo knjižnico, ki je res biser za vse ljubitelje knjig in knjižnic. General Rudolf Maister ni bil le general in pesnik, ampak tudi velik ljubitelj slovenske besede in knjig. Njegova ljubezen do zbiranja knjig je zrasla v veliko zasebno knjižnico s skorajda 6000 enotami gradiva. Dr. Stavbarjeva nam je predstavila zgodovino Maistrove knjižnice; v njej je gradivo, ki so ga potomci generala Maistra podarili Univerzitetni knjižnici Maribor. Ob temeljitem pregledu in popisu gradiva so našli dragocene in redke izdaje in zdaj ta zbirka predstavlja bogato zapuščino generala Maistra. Več o sami Maistrovi knjižnici najdete na povezavi: <http://www.ukm.um.si/maistrova-knjiznica>.

Poleg same zbirke v Maistrovi knjižnici pa smo imeli priložnost videti tudi nekatere druge redke tiske iz domoznanske zbirke Univerzitetne knjižnice Maribor.

Naše druženje, strokovno ekskurzijo in sprehod po Mariboru smo sklenili na Lentu z ogledom Hiše Stare trte in seveda ob eni največjih znamenitosti Maribora in tudi Slovenije, sami več kot 400 let stari trti. Polni prijetnih vtisov smo sklenili, da bi bilo dobro podobno druženje še kdaj ponoviti. ●

Jelka Kosi

Knjižnični klub Dotik knjige

S ČUDOVITIMI LETEČIMI KNJIGAMI IN PRAVLJIČNIMI ŠKATLICAMI V SVET DOMIŠLJIJE

Šolsko leto 2014/2015 je bilo v knjižničnem klubu Gimnazije Ptuj Dotik knjige v znamenju pravljic. Na naših srečanjih v začetku leta smo se odločili, da bomo leto posvetili pravljicam in pravljicarstvu. Poučili in urili smo se v glasnem branju, primernem za branje pravljic otrokom v predšolskem obdobju. Poudarek je bil na doživljalnem branju, takšnem, ki majhnim otrokom pričara dogajanje v pravljici čim bolj živo. Po bralnih vajah in pogovoru o verbalnem in neverbalnem komuniciranju z majhnimi otroki smo naredili izbor pravljic. Nabor so sestavljale pravljice, ki so dijakinjam ostale v najlepšem spominu iz njihovega otroštva ali pa navdušujejo njihove bratce in sestrice še danes. Pred prvim obiskom otrok iz vrtca smo v knjižnico Gimnazije Ptuj povabili vzgojiteljico ptujskega vrtca Danijelo Močnik. Vzgojiteljica je dijakinje seznanila s pravili uspešnega komuniciranja s skupino in s posameznim otrokom. Spoznali smo, koliko pozornosti so zmožni otroci v tej starosti, kaj jih navdušuje ali utegne zanimati

in podobno. Izbrane so bile enote vrtca, urnik obiskov in določene dvojice dijakinj, ki so enkrat tedensko izvajale enourno aktivnost, ki smo jo poimenovali Dan za pravljico. Dijakinje so otrokom prebirale pravljice in se ob ustvarjalnih igrh z njimi pogovarjale o prebranem. Otroke so najbolj navduševale knjige Enci benci na kamenci, Mavrična ribica in Mačja preja. Zaključek celoletne dejavnosti pa je bil na svetovni dan knjige ter avtorskih in sorodnih pravic, 23. aprila. Otroke Vrtca Ptuj smo povabili na Gimnazijo Ptuj – obiskalo nas je 180 otrok v spremstvu njihovih vzgojiteljic – in izvedli dan za pravljico. Članice knjižničnega kluba Špela Horvat, Rebeka Visenjak, Maruša Kocbek, Eva Petek, Klara Hazdovac, Barbara Fedlin, Vanesa Rojko, Nina Kozoderc, Eva Petrovič so otrokom pripravile pravljичno urico. V kulturni dvorani naše šole smo si ogledali z oskarjem nagrajeni animirani film o ljubezni do knjig z naslovom Čudovite leteče knjige gospoda Morrisa Lessmora. Po ogledu smo se pogovarjali o filmu in prebrali istoimensko slikanico ter jo primerjali s filmom. Sledil je ogled šolske knjižnice, kjer jim je svet domišljije pričarala tudi fotografska razstava Pravljične škatlice. Otroci so si jo z zanimanjem ogledali in se z vprašanji in s komentarji vključevali v predstavitev avtoric razstave Špela Horvat in Rebeke Visenjak. Razstava je bila prečudovita pravljica o pravljicah. Avtorici sta jo oblikovali kot zgodbo v šestih sklopih s po tremi vrhunskimi umetniškimi fotografijami. Začela se je s fotografijami beroče deklice. Deklica je zelo rada prebirala pravljice in se v njih tako zelo vživela, da so jo te popeljale v svoj čarobni svet. Začaral jo je svet domišljije. Sledili so štirje sklopi po tri fotografije, ki so upodabljale deklico kot pravljичne like, v katerih je neizmerno uživala. Prepoznamo jo kot Pepelko, Mary Poppins, Alico v Čudežni deželi in Trnuljčico. Fotografska pravljica ima srečen konec. Na zadnjih treh fotografijah se deklica srečna vrne s pravljичnih potovanj in zavzeto

prebira nove in nove pravljice. Motivi iz pravljic so bili izbrani tako premišljeno, da so tudi naši najmlajši obiskovalci, stari komaj tri leta, z navdušenjem takoj prepoznali pravljico, upodobljeno v treh prizorih. Fotografska

tehnika, izbor svetlobe, kostumov, dogajalnega prostora, atributov in pomembnih detajlov, ki smo jih lahko občudovali, so nas mamili v brezčasen pravljичni svet. Fotografije so bile uokvirjene s škatlicami, ki so kar vabile, da jih odpremo in pogledamo

vanje. Postavitev razstave je bila tridimenzionalna,

kar je okrepilo občutek potovanja skozi labirint pravljic in poudarjalo njihovo skrivnostnost. Razstava je vabila k ogledu, sočasno pa nagovarjala k branju upodobljenih zgodb. Po ogledu knjižnice in razstave, ki je otroke

navdušila, jih je ravnateljica Gimnazije Ptuj Melani

Centrih popeljala po šoli in jih povabila v učilnice, kjer so jih naši dijaki in profesorji toplo sprejeli. Po skupaj preživeti uri so nas naši obiskovalci vidno navdušeni zapustili z željo po ponovnem druženju. Ta dan je bil res poseben dan. Dejavnost je bila vključena v nacionalni projekt Noč knjige. Dogajanje je s kamero zabeležila naša talentirana snemalka in montažerka Katarina Tement, ki smo jo povabili k sodelovanju. Nastal je dragocen spomin na nepozabno srečanje. Film si lahko ogledate na spletni strani šolske knjižnice Gimnazije Ptuj.

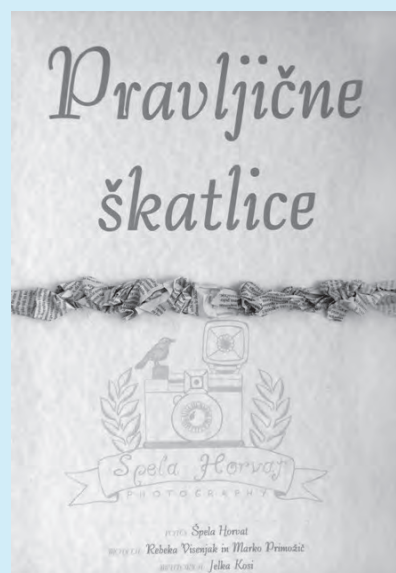

PRAVLJIČNE ŠKATLICE NAZANILE MESEC KNJIGE

Slovenija je ena redkih držav, ki praznovanju knjige posveča ves mesec. Drugega aprila tako mi kot tudi drugi narodi sveta slavijo mednarodni dan knjige za otroke. Mednarodna zveza mladinske književnosti (IBBY) ga je izbrala, ker se je na ta dan rodil Hans Christian Andersen. Ta je s svojim ustvarjanjem veliko prispeval k razvoju otroške knjige. Slovensko knjigo posebej počastimo 20. aprila, 23. april pa je Unesco leta 1996 razglasil za mednarodni dan knjig in avtorskih pravic.

Pravljice so skrivnostne, čarobne, zabavne, predvsem pa pravljичne. So zakladnica ljudske modrosti, njihovi junaki so hudomušni, bistri, nagajivi, iznajdljivi ... Kako pa si jih predstavljamo v knjižničnem klubu Dotik knjige, smo si lahko ogledali na fotografski razstavi PRAVLJIČNE ŠKATLICE v knjižnici Gimnazije Ptuj v šolskem letu 2013/2014.

Fotografinja Špela Horvat s svojimi dovršenimi fotografijami riše pravljичni svet na svojevrsten način. Motivi so izbrani premišljeno, z neizmernim občutkom za detajle, ki na nevsiljiv način sugerirajo povezavo z deli besedila izbranih pravljic. V objektiv je ujeta čarobnost prehajanja iz resničnega v pravljичni svet in ponovno nazaj, na simbolni ravni pa s tem upodablja smisel branja in doživljanje prebranega nasploh. Pravljичne junake sta upodobila Rebeka Visenjak in Marko Primožič, s čarobno

nitjo pa je ustvarjanje Pravljičnih škatlic povezala knjižničarka Jelka Kosi.

Pravljično vzdušje ob otvoritvi razstave so ustvarile dijakinje Eva Petrovič, Iva Kampl, Urška Vršič in Mirjana Gabrovec s prebiranjem odlomkov iz upodobljenih pravljic.

Razstava pa je bila tudi spodbuda vsem bralcem naše knjižnice, da preberejo kaj lepega in se o prebranem pogovarjajo z ljudmi, ki jim veliko pomenijo. ●

Nekaj utrinkov z odprtja razstave:

Rebeka Visenjak in Špela Horvat, avtorici razstave

Metka Kostanjevec

Opera quæ extant omnia

DRAGOCENA IZDAJA PLATONOVIH DEL V KNJIŽNICI PRVE GIMNAZIJE MARIBOR

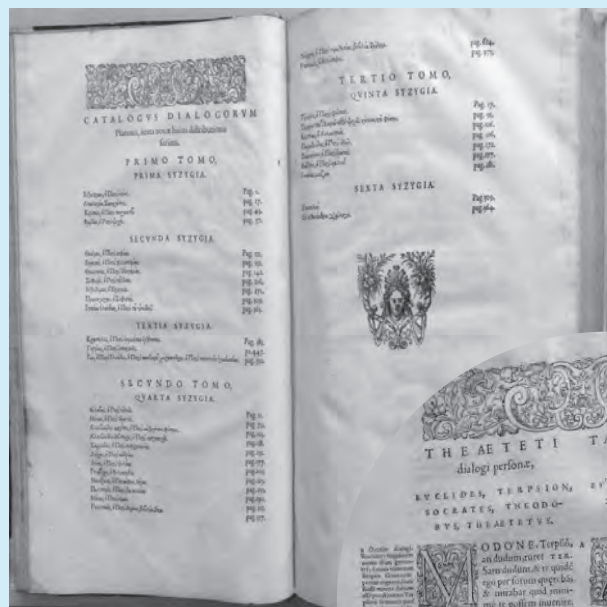
24. septembra 2015 je v šolski knjižnici Prve gimnazije Maribor potekala slovesna prireditev ob predstavitvi prve popolne izdaje Platonovih del *Opera quæ extant omnia*, izdanih v treh knjigah leta 1578. Ob tej priložnosti, ko je bila velika čitalnica zasledena do zadnjega kotička, smo bili zbrani deležni zanimive zgodbe profesorja Borisa Hajdinjaka o poti, ki so jo knjige naredile od Ženeve, kjer so bile natisnjene, do naše knjižnice v Mariboru. Z navdu-

Slika 1: Opera quæ extant omnia (Lastni vir)

šenjem pa smo nato prisluhnila še predavanju priznanega slovenskega filozofa, dr. Mladena Dolarja, o pomenu Platonove filozofije nekoč in danes.

Omenjene Platonove knjige – izjemna zapuščina nekdanjega profesorja Karla Tribnika, ki jo je Prvi gimnaziji Maribor podarili njegov vnuk, Gorazd Tribnik – so grški izvirnik in latinski prevod. Prevajalec je bil francoski pastor in humanist Jean de Serres, natisnil pa jih je leta 1578 v Ženevi francoski tiskar in klasični filolog Henri Estienne. Kot hugenota sta bila takrat oba begunca, zato sta delo posvetila angleški kraljici Elizabeti I. Tudor, ki je kot odločna protestantka podpirala hugenote. Za to izdajo je značilna t. i. *Stephanusova paginacija*, ki je še danes splošno veljavna kot standardni sistem navajanja Platonovih besedil. ●

Slika 2: Opera quæ extant omnia (Lastni vir)

Metka Kostanjevec

Z branjem v koraku s časom

OKROGLA MIZA ŠOLSКИH KNJIŽNIČARJEV O (OBVEZNE) BRANJU KNJIŽEVNOSTI V ŠOLAH

Sekcija za šolske knjižnice Hrvaškega knjižničarskega društva je v sodelovanju z Mestno knjižnico Ivana Gorana Kovačiča iz Karlovca 5. oktobra lani izpeljala že 6. okroglo mizo šolskih knjižnic, tokrat z naslovom »Uh, ta lektira: čitajmo da (p)ostanemo suvremeni«.

Nanjo sva bili kot predavateljici vabljeni tudi predstavnica Sekcije za šolske knjižnice pri ZBDS **Mirjam Klavž Dolinar** in **Metka Kostanjevec** na pobudo Zavoda RS za šolstvo kot predstavnica srednješolskih knjižničarjev.

Uvodnemu pozdravu in kratkemu kulturno-umetniškemu programu je najprej sledil

plenarni del, v katerem smo s predavanji nastopili vabljeni predavatelji. **Dr. Diana Zalar** s Katedre za hrvaški jezik, književnost, scensko in medijsko kulturo (UF Zagreb) je spregovorila o smiselnosti šolskega domačega branja danes, znani hrvaški novinar in literarni kritik **dr. Danko Plevnik** pa je predstavil svoje razmišljanje o tem, da je treba šolsko (domače) branje razumeti kot priložnost za vzgojo in kultiviranje mladih bralcev v vseživljenjske bralce, ne pa kot dogmatično prisilo vzgojno-izobraževalnega programa. Kolegica **Mirjam Klavž Dolinar** je nato predstavila prispevek o obravnavi domačega branja v slovenskih osnovnih šolah, nazadnje pa sem sama spregovorila še o branju književnosti v slovenskih srednjih šolah. Popoldanski del programa je bil namenjen predstavitvi primerov dobre prakse. Kolegica s hrvaških osnovnih in srednjih šol

so pojasnile dejstva in izzive, s katerimi se vsakodnevno srečujejo, ter podale zanimive ideje, kako mladim bralcem tudi s pomočjo ne-literarnih besedil približati branje književnosti in jih prepričati o smiselnosti in daljnosežni koristnosti tovrstnega branja.

Izhodišče okrogle mize, ki se je (nepresenetljivo) potrdilo tudi v končnem skupnem spoznanju, je bilo, da branje književnosti mladim danes le še redko predstavlja veselje in željo po odkrivanju literarnih svetov, vse bolj pa ga občutijo kot prisilo in nujno zlo za pridobitev ocene pri pouku maternega jezika. Branje le redki dojemajo kot odličen pristop za razvijanje kritičnega mišljenja, kot eno ključnih kompetenc, ki posamezniku omogoča vseživljenjsko aktivno odzivanje na probleme in izzive vsakdana. Strinjali smo se, da smo prav

knjižničarji (in učitelji) tisti, ki lahko bistveno prispevamo k odnosu mladih do (leposlovnih) knjig in branja. Naša naloga je, da učence in dijake seznanimo z najrazličnejšimi vrstami in oblikami besedil, da nenehno izzivamo njihovo (bralno) radovednost in spodbujamo razvoj njihove kritične odzivnosti na prebrana književna dela. Seveda smo pri tem delno omejeni z različnimi obveznimi in priporočilnimi bralnimi seznammi. A saj tudi knjižničarji potrebujemo izziv, da lahko postajamo boljši in suverenejši, mar ne? Zato bodimo v koraku s časom in poskrbimo za čim večjo elastičnost znotraj danih okvirjev. Našim mladim bralcem lahko nedvomno z raznovrstnim naborom tako literarnih kot neliterarnih del in s sodobnejšimi motivacijskimi pristopi preprečimo tudi najmanjšo možnost bralne neizbire – danes in v prihodnosti. ●

Metka Kostanjevec

10 let Bralnega kluba profesorjev Prve gimnazije Maribor

V začetku koledarskega leta smo na Prvi gimnaziji Maribor praznovali pomembno obletnico. 17. januarja je namreč minilo natanko 10 let, odkar se je v Veliki kavarni na Grajskem trgu prvič sestal Bralni klub profesorjev PGM. Prišlo je pet profesorjev, naša prva knjižna izbranka pa je bila knjiga Mitcha Alboma *Mordrost starega učitelja*.

Kratka statistika desetih let delovanja:

73 srečanj,
18 udeležencev,
5 različnih lokacij,
66 iskrivih peres,
73 deljenih knjižnih usod,
19.008 prebranih strani.

Vse to je le del bogastva, ki ga prinaša sodelovanje v bralnem klubu. Z gotovostjo lahko

trdim, da omogoča tudi razvoj prav vseh ključnih kompetenc. Največja vrednost tovrstnega bralskega druženja pa je nedvomno družno vstopanje v čarni literarni svet, nenehno izpraševanje in deljenje misli o prebranem. Ker branje je, kot pravi Bina Štampe Žmavc, prav res eno samo potovanje. Zato, dragi moji sobralci, napnimo jadra in zaplujemo skupaj v novo desetletje bralskih doživetij!

Ob tej priložnosti se iskreno zahvaljujem Društvu Bralna značka Slovenije, ki je naše desetletno bralno udejstvovanje nagradilo s podarjenimi knjigami. ●

Bibliopedagoška šola 2016

Letošnja Bibliopedagoška šola 2016 je bila izpeljana v dveh izvedbah. Prva v Strunjanu od 10. 3. do 11. 3. in druga v Zrečah od 17. 3. do 18. 3. 2016. Uvod v dvodnevno izobraževanje in pregled novosti je pripravila Romana Fekonja. Nato je besedo predala dr. Poloni Vilar, ki je izvedla seminar in delavnico z naslovom Informacijska pismenost, kaj to je in kako se prepleta s knjižnico ter knjižničarjem, nato pa so udeleženci izvedli praktične naloge. Naslednje predavanje Kaj v šolstvu mora biti javno in kaj je varovan osebni podatek, je izvedla Mojca Prelesnik in šolskim knjižničarjem predstavila pasti ter vidike, ki jih vidi kot informacijska pooblaščenka (varovanje osebnih podatkov uporabnikov knjižnice, posredovanje seznamov izposojenega gradiva razrednikom ...). Popoldanski del je popestrila dr. Tanja Merčun, ki je predstavila Funkcionalne zahteve za bibliografske zapise (FZBZ), razložila, kaj je FZBZ, zakaj je pomemben in kakšna je vizija kataloga prihodnosti ter kaj vse to pomeni za šolske knjižnice. Nato se je prvi dan sklenil s predavanjem Vesne Radovanovič in predstavitvijo Metod za spodbujanje branja.

Petek je bil namenjen delavnicam. Mag. Leonida Novak je začela z delavnico Postavljanje vprašanj in drugim sklopom Taksonomija/diferenciacija. Udeležencem je podala iztočnice za definiranje in oblikovanje različnih vrst vprašanj, ki spodbujajo poglobljeno razmišljanje, podala ideje, kako se odzivati na odgovore ter

vprašanja učencev in kako vse to vključiti pri knjižničarskem delu in branju. Za konec pa je Romana Fekonja izvedla delavnico Poučevanje informacijske pismenosti – izvajanje KIZ, kjer so se udeleženci postavili v vlogo sodobnih učencev ter razmišljali o drugačnem okolju, učenju, vedenju v povezavi s šolsko knjižnico. Seminar se je sklenil s končno evalvacijo in pogovorom o aktualnih temah (obvezni izvod šolskih publikacij, nov Zakon o knjižničarstvu in prehod na COBISS, učbeniški sklad in formativno spremljanje). ●

Fotografije Romana Fekonja

Gregor Škrlj

Kulturi bazar 2016

Tudi letos je bil v Cankarjevem domu v Ljubljani, 31. 3. 2016, organiziran Kulturi bazar. Za to so poskrbeli: Ministrstvo za izobraževanje, znanost in šport, Zavod RS za šolstvo, Ministrstvo za kulturo, Ministrstvo za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano, Slovenska nacionalna komisija za Unesco, Ministrstvo za zdravje ter mnoge kulturne ustanove iz vse Slovenije. Namen bazarja je bil širiti novice o kulturni ponudbi v Sloveniji. Posebnost bazarja je vnaprejšnja e-prijava, ki služi tudi kot vstopnica na posamezni dogodek po programu (pred vsakim vstopom v dvorano posameznik prejme žig in ob koncu dneva s svojo izpolnjeno prijavo pridobi potrdilo). Vstopnine ni bilo. Program¹ je bil izjemno bogat in razgiban. Za vsakega se je našlo predavanje, gledališka igra, delavnica, dogodek, ki je podal kakšno idejo, novost za razvoj in delo. Tematika tokratnega bazarja je bila pismenost.

Sam sem se prijavil na naslednje dogodke:

1. Učitelji in učenci, povabljeni k branju, ki so ga izvedle Luana Malec (glavna urednica) in Polonca Kavčič (namestnica glavne urednice portala Dobreknjige.si) ter Božena Kolman Finžgar (direktorica Knjižnice An-

tona Tomaža Linhartaradovljica). Namen predavanja je bil ponuditi pedagoškim delavcem vire in orodja za izbiro kakovostnega branja. Predstavili so portal Dobreknjige.si in primer dobre izkušnje sodelovanja med Knjižnico Antona Tomaža Linhartaradovljica in Osnovno šolo Antona Janše Radovljica.

2. S knjižnico v razred in vzgojni proces je bil strokovni pogovor, ki ga je vodila mag. Breda Podbrežnik Vukmir (direktorica Knjižnice Franceta Balantiča Kamnik). Sodelovali so: dr. Miha Kovač (Oddelek za bibliotekarstvo, informacijsko znanost in knjigarstvo na Filozofski fakulteti UL), mag. Savina Zwitter (bibliotekarka na Gimnaziji Bežigrad), Maja Logar (vodja službe za mlade bralce v Mariborski knjižnici) in Agica Kovše (pravljničarka, višja mladinska knjižničarka v Mariborski knjižnici)
3. Medgeneracijsko branje je projekt, s katerim želijo povezati skupine mladih bralcev tretjega triletja osnovnih, srednjih šol in študentov ter odrasle bralce v istem kraju. Predstavili sta ga dr. Dragica Haramija in mag. Tilka Jamnik (Društvo Bralna značka Slovenije – ZPMS).
4. Petdeset odtenkov pismenosti je bilo zastavljeno kot okrogla miza, kjer so sodelovali

1 Program: http://www.kulturnibazar.si/data/upload/KB_16_program_zadnja%285%29.pdf

Fotografije prikazujejo dogodke in razstavne eksponate na bazarju. (Foto: G. Škrli)

mag. Lenart J. Kučič (novinar in kolumnist Sobotne priloge Dela), dr. Mitja Reichenberg (Visoka šola za umetnost UNG), Špela Šinigoj (Filozofska fakulteta UL) in dr. Igor Škamperle (Filozofska fakulteta UL). Spraševala in izzivala jih je dr. Veronika Rot Gabrovec (Filozofska fakulteta UL)

5. Razvoj bralne pismenosti s perspektive nove nacionalne strategije (predavanje dr. Pečjakove je odpadlo).
6. Novela Zakona o knjižničarstvu in šolske knjižnice – spremembe, ki jih prinaša nov Zakon o knjižničarstvu so predstavljali Romana Fekonja (Zavod Republike Slovenije za šolstvo), Bronka Straus in Janez Čač (Ministrstvo za izobraževanje, znanost in šport).

Ogledal sem si vsa predverja, kjer so imeli razstavljavci svoje eksponate. Najbolj me je pritegnila postavitve Javne agencije za knjigo Republike Slovenije, ki je prikazovala Pot knjige od avtorja do bralca (prikaz procesa nastanka knjige) s publikacijo, ki sta jo ustvarila David Krančan in Žiga Gombač.

Zelo pomembno je bilo tudi dejstvo, da smo se na bazarju srečali kolegi in si izmenjali izkušnje, nasvete ter ideje o svojem delu. Če se bazarja še niste udeležili, si preberite razloge² za udeležbo. ●

² Razlogi za udeležbo: <http://www.kulturnibazar.si/o-bazarju/razlogi-za-udelezbo/>.

Marija Andrejčič

Rastoča knjiga Dolenjske Toplice

Rojstni dan slovenske Rastoče knjige je 1. januar 2001. Od takrat imamo Slovenci v Župančičevi jami za Bežigradom v Ljubljani postavljene Združene rastoče knjige Evrope. Rojstni dan topliške Rastoče knjige pa je 20. november 2012. Projekt se ne izvaja le v šolskem in vrtče-

vskem prostoru, ampak v vsej občini Dolenjske Toplice.

V projekt smo se vključili na pobudo idejnega očeta slovenske Rastoče knjige dr. Janeza Gabrijelčiča iz Novega mesta, ki je večkrat prišel v šolo in k županu ter prepričal župana, ravna-

teljico in mene, da se spleča vključiti vanj. Projekt tako izvajamo že tri leta, na Dolenjskem pa ga dlje izvaja le Osnovna šola Brusnice.

Dr. Janez Gabrijelčič nas je najprej povabil na strokovno ekskurzijo Po poti Rastoče knjige Slovenije. To je bilo oktobra 2012, ko smo obiskali združene rastoče knjige v Ljubljani, rastočo knjigo Stična, Trebnje in rastočo knjigo Osnovne šole Šentrupert. Udeležili se je niso le učenci in strokovni delavci šole, ampak so bili z nami tudi predstavniki lokalne skupnosti.

Rastoče knjige imamo v Dolenjskih Toplicah na štirih lokacijah, in sicer: v Kulturno-kongresnem centru je centralna, potem pa še v šoli, v krajevni knjižnici in v Zdravilišču. Zelo pomembno je namreč dejstvo, da niso knjige dostopne le v središču občine, ampak so blizu tudi ljudem zunaj Dolenjskih Toplic, kar je nekakšna posebnost pri postavitvah rastočih knjig v Sloveniji.

Nekatere rastoče knjige zunaj Dolenjskih Toplic – imamo jih kar 11 – so kar samostojne knjižnice: v Soteski in v Občicah. Poleg teh dveh podružnic pa se nahajajo še v: Kočevskih

Poljanah, Loški vasi, Meniški vasi, Podhosti, Podturnu, na Selih in na Sušicah, letos pa sta se pridružili še na Podstenicah v Čebelarškem domu Čebelarskega društva Straža – Dolenjske Toplice in na Pogorelcu v Polharskem domu. Že tri leta uradno stopamo po poti rastoče knjige, mojstrstva, odličnosti in etike.

Naj navedem le še nekaj dejavnosti, ki jih izvajamo v sklopu projekta Rastoča knjiga: januarja se sestane lokalni tim rastoče knjige in oblikuje letni delovni načrt za tekoče koledarsko leto. V šoli imamo oblikovan še ožji tim rastoče knjige in tim učencev od 1. do 9. razreda, s katerimi se sestanemo 2- do 3-krat letno in jim predstavimo delo. Ob slovenskem kulturnem prazniku smo odprli šolsko bukvarno z zibelko branja, marca smo v Kulturno-kongresnem centru poslušali dve predavanji, in sicer Kočevar ima samo eno domovino Jakoba Müllerja in Pogoji za uspešno reševanje težav – kaj nas pri tem ovira in kako jih razrešimo? Marjana Ogorevca, aprila izvedemo Andersenov večer za učence in s tem počastimo svetovni dan mladinske književnosti v spomin na največjega danskega pravljicarja Hansa Christiana Andersena, maja sta se ravnateljica šole in župan Občine Dolenjske Toplice udeležila nadgradnje slovenske rastoče knjige v Ljubljani, junija sem se udeležila nadgradnje novomeške rastoče knjige. Mimogrede naj spomnim, da je Novo mesto rojstno mesto slovenske Rastoče knjige, saj tam živi njen idejni oče dr. Janez Gabrijelčič. V tem času smo že dvakrat nadgradili vse podružnične rastoče knjige z zbornikom, ki je izšel ob 40-letnici šole, in z Abecedo mojstrstva, odličnosti in etike, junija smo gostili Bralni krožek upokoencev iz Novega mesta pod vodstvom mentorice Marjane Štern, prav tako je bila junija v Kulturno-kongresnem centru ob izidu predstavljena obsežna monografija Dolenjske Toplice v odsevu časa ob 800. obletnici prve omembe Dolenjskih Toplic. Julija smo postavili dve novi postavitvi rastoče knjige, in sicer v Čebelarškem domu na Podstenicah in v Polharskem domu na Pogorelcu, smo za naš občinski praznik pa smo občinsko rastočo knjigo nadgradili z monografijo Dolenjske Toplice v odsevu časa, ki je bila letos tudi osrednja točka našega programa ob praznovanju tretje obletnice topliške rastoče knjige.

Na hodniku ob šolski knjižnici je razstavljal ilustracije iz literarnih del Ivanke Mestnik v Dolenjskih Toplicah slikar Jože Kumer, septembra pa smo gostili bibliobus z Nodijem za otroke vrtca in učence prvega triletja osnovne šole. Izvajamo projekt Rastemo s knjigo, ki ga bomo letos nadgradili z obiskom avtorja podarjene knjige, Novomeščana Damjana Šinigoja, in z oblikovalcema filmčka Denise in Alenom Čatovičem. Vsako leto izvedemo bralnice tako za učence kakor tudi za strokovne delavce, oktobra smo se vključili v medgeneracijsko branje. Prvo delavnico smo že izvedli z magistrico Tilko Jamnik. Izvajamo bralno značko za odrasle, za varovance vrtca Mavrične ribice in za učence Župančičevo bralno značko, ki je naša najpomembnejša bralna značka. Postavili smo odprto knjižnico, dr. Janez Gabrijelčič je predstavil projekt članom sveta staršev in 1. oktobra ob mednarodnem dnevu starejših tudi upokojujencem, ob lanskem dnevu zlatih knjig smo v Kulturno-kongresnem centru predstavili zadnjo knjigo Zgodbe iz prve roke zdaj žal že pokojnega topliškega literarnega ustvarjalca Slavka Klančičarja. Vsako leto ob obletnici projekta pripravimo prireditev za učence v šoli in za odrasle v

kraju. To sezono izvajamo literarne večere v krajevni knjižnici. Vsak mesec bomo povabili drugega gosta. Aprila, ob slovenskem dnevu knjige, smo prvič izvedli topliško bralno noč, prav tako pa smo se 23. aprila prvič pridružili evropski bralni noči. V sodelovanju s Knjižnico Mirana Jarca izvajamo projekta Mega kviz in Naj knjiga ter obeležujemo vse državne praznike. Za leto 2017 pripravljamo likovne predloge učencev za koledar, ki ga bo izdala Občina Dolenjske Toplice.

PRAZNOVANJE TRETJE OBLETNICE RASTOČE KNJIGE DOLENJSKE TOPLICE

20. november je praznik slovenskih splošnih knjižnic, v Dolenjskih Toplicah pa praznik Rastoče knjige. Že tri leta izvajamo ta projekt in v ta namen smo pripravili več prireditev, tako za učence kakor tudi za krajane. V šoli smo tretjo obletnico praznovali že dan prej. V telovadnici smo na jutranji prireditvi gostili zdaj že topliškega slikarja Petra Škerla, ki je bil že pred tem gost bralnic v prvem razredu, ko sta skupaj z mag. Tilko Jamnik učencem predstavila knjigo Ostržek bere za bralno značko. To knjigo so letos prejeli za darilo vsi slovenski prvošolci in njihovi učitelji. Na naši šoli smo jo uvrstili v obvezno šolsko branje. Na sami prireditvi pa je slikar narisal Ostržka, ki bere za bralno značko, in močvirnika iz knjige Močvirniki. Obe sliki bosta uokvirjeni nadgradili šolsko rastočo knjigo.

V Dolenjskih Toplicah pa je bila prireditev že v sredo, 18. novembra. Slavnostna govornica je bila ravnateljica Narodne in univerzitetne knjižnice iz Ljubljane Martina Rozman Salobir, ki je v svoj govor namenila Topličanom in rastoči knjigi. Žal je bilo v veliki dvorani Kongresno-kulturnega centra takrat malo obiskovalcev. Po prireditvi je sledila še simbolna nadgradnja topliške rastoče knjige, saj so njen kip, deklico Topličanko, v predverju KKC-ja simbolično dvignili za dva centimetra: ravnateljica NUK-a Martina Rozman Salobir, župan Jože Muhič, idejni oče rastoče knjige dr. Janez Gabrijelčič, oče šolskih rastočih knjig Jože Zupan in soavtor knjige Dolenjske Toplice v odsevu časa Marko Pršina.

Naj navedemo nekaj stvari, ki jih delamo v sklopu projekta Rastoča knjiga: v šoli beremo periodični tisk, nadgrajujemo lanski zbornik Abeceda mojstrstva, odličnosti in etike, pripravljamo naslovnice za koledar za leto 2017, ki ga bo izdala Občina Dolenjske Toplice, v začetku aprila smo spet izvedli Andersenov večer, v kraju pa izvajamo projekt Medgeneracijsko branje, v krajevni knjižnici literarne večere z izbranimi gosti, bralno značko za odrasle, 20. aprila, na slovenski dan knjige, smo

izvedli topliško bralno noč, 23. aprila, na svetovni dan knjige, pa smo se pridružili evropski bralni noči v Novem mestu itd.

Z ravnateljico Majo Bobnar sva se 19. novembra udeležili prvega strokovnega posveta ob 15-letnici projekta Rastoča knjiga v Sloveniji, ki je bil v dvorani Državnega sveta v Ljubljani. Tam sem predstavila naš projekt Rastoča knjiga, ki je s podružnicami res neka posebnost rastočih knjig v slovenskem prostoru. ●

Božena Kolman Finžgar

Noč z Andersenom 2016

Tako, za nami je enajsta »Noč z Andersenom«. Začela se je v petek, 1. 4. 2016, ob 19.00, končala pa s predstavitvijo v soboto, 2. 4. 2016, ob 9.00. Pridružili smo se 1631 knjižnicam in šolam na Češkem, Slovaškem, Poljskem, Hrvaškem, v Avstraliji, Grčiji, Španiji, Švici, Novi Zelandiji, Avstraliji, ZDA, Keniji in drugod po svetu. In v tej noči je po svetu bedelo kar 95.000 otrok in odraslih. Podatki, ki še niso dokončni, so z domače spletne strani s same noči, saj končnega poročila še ni.

Noč smo preživel v knjižnici in imeli smo se odlično. Vse »dokaze«, kaj smo počeli, kako lepo je bilo, smo vestno beležili – posneli smo veliko fotografij, samo dogajanje pa predstavili s t. i. »showom«.

Sodelovalo je 12 otrok in sedem knjižničarjev, pridružili so se nam tudi gostje. Otroci so stari 12, 13, 14 in 15 let, kar pomeni, da so učenci tretjega triletja, dva izmed njih sta učenca Osnovne šole Antona Janše, ki je šola za otroke s posebnimi potrebami. Virozica gripozica nam je ponagajala že pred samim začetkom: v posteljo je položila nekaj udeležencev. Doma so iz različnih krajev občin Radovljica, Bled, Bohinj in Gorje, ena pa je iz občine Žirovnica, obiskuje pa knjižnico v Begunjah. Učiteljica iz

Osnovne šole Antona Janša je bila z nami že sedmič, učitelj drugič in to, ali bosta z nami naslednje leto, ni vprašanje, ampak tradicija. Pridružila sta se nam tudi manekenka Eva Vidic in maneken ter pisatelj Luka Poklukar, pri branju posalnice pa še Katja in Lindomar Koblar Sales. Vso noč sta bila z nami tudi novinarka RTV Slovenija Tanja Mojzer in snemalec Samo Finžgar.

Dogajalo se je veliko. Najprej smo poskušali ugotoviti, kdo je kdo. Ker vse počnemo malce drugače, smo se tudi spoznavali tako. Najprej smo izpolnili vprašalnik in poskušali ugotoviti, kdo je tisti, ki ga je izpolnil. Nadvse zanimivi so bili odgovori na vprašanja: od doma ne grem brez ..., obožujem ..., znam ..., rad(a) bi bil(a) ..., moj gost na večerji bi bil ... Peter Prevc je bil najbolj zaželen gost, ne bi pa se branili niti princa na belem konju! In kaj vse smo hoteli postati: celo morska deklica. Vsaj temu se je želja takoj izpolnila, saj smo se slikali kot morske deklice. In tudi narisati se je bilo treba. Če nikakor ni šlo, je barva las razblinila vse dvome. Tako smo se spoznali.

Udeleženci smo nato predlagali svoje superknjige. In res ima vsak svojo in naši bralni okusi so zelo različni.

Ker je to »Noč z Andersenom«, smo se priključili branju zgodb ob rojstnem dnevu H. C. Andersena in svetovnem dnevu otroške literature »Nekoč je ...«. Letošnjo poslanico je pripravila Brazilska sekcija IBBY in govori o deklici Luisi, ki prvič pride v knjižnico in si lahko sposodi le eno knjigo ... Katja in Lindomar Koblar Sales, slovensko-brazilski par, sta bila naša gosta in sta nam o Braziliji povedala marsikaj zanimivega, pokazala čudovite fotografije; zlasti ob slikah dolgih peščenih plaž smo globoko zavzdihnili. Kar sapa pa nam je zaprlo, ko sta govorila o brazilskih knjižnicah: v šolah jih ni, splošne pa so posejane precej na redko, predvsem so v mestih, in to v bogatejših delih. Dostopnost je torej slaba, knjige pa so tudi drage. Lica so se nam razjasnila, ko smo si ogledali nekaj knjig, ki sta jih prinesla s sabo, še bolj pa, ko nam je Lindomar prebral pesem Moja ulica v portugalščini in povedal, o čem govori: o deklici, ki razmišlja, kaj vse bi lahko bilo na njeni ulici. Pogledali smo še brazilске knjige, zlasti pravljice, prevedene v slovenščino: tudi teh je kar nekaj. Nismo jih brali, jih pa bomo. Tako kot bomo prebrali Prigode Grdinice in njenih prijateljev: prva velika avantura avtorja Luka Poklukarja. Kako ponosni smo, da je bil z nami in nam je povedal, kako jo je pisal in za koga (za nečakinjo). Zlasti pa smo našpičili ušesa, ko nam je pripovedoval o Grdinici, ki ni lepa, je pa dobra in lahko izpolni željo, če jo s palcem gladiš po trebuščku in če si zaslužiš, da ti izpolni željo ... In komaj čakamo, da napiše še kakšno pravljico, saj jih, kot je dejal, še veliko nosi v svoji glavi.

Letos mineva 180 let, odkar je H. C. Andersen napisal pravljico Mala morska deklica. Tokrat nismo brali, ampak smo si ogledali film. Poskušali smo pričarati še vzdušje kinodvorane: imeli smo kokakolo in pico (namesto kokic), torej filmski večer z večerjo.

To je bila uvertura k »ustvarjalnemu« dosežku: Eva in Luka sta nam povedala, kako je, če si manekenka ali maneken: o hoji, tudi v čevljih, ki so za nekaj števil premajhni, in čevljih s strašno visokimi petami, o friziranju, preoblačenju, zanimivih kreacijah, hoji na modni pisti ... Same zanimive stvari. In vse to smo s

pridom uporabili: vsak si je iz kosov blaga, trakov, nakita ... ustvaril svojo kreacijo. Kreacije so bile odlične, kreativna imena zanje pa tudi: Rambo v ženski preobleki, Tema z rdečimi štikli, Zadnja gorjanska moda, Ujeta roparja, Zelena čarovnica ... Hoja v visokih petah ni bila problem, zlasti za fante ne (se spleča pogledati fotografije na naši domači strani!), huje je bilo s prevelikimi ali premajhnimi čevlji z visokimi petami. Smo pa poželi veliko smeha, odobravanja in aplavza, ko smo, sicer brez rdeče preproge, zjutraj na zaključni prireditvi izvedli modno revijo.

Karaoke so bile nekaj posebnega: peli smo znane pesmi znanih avtorjev in prepevali bi še in še ... Tudi ustvarjali smo: porisali smo majice, reševali smo nagradno križanko (hvala gospodu Marjanu Staretu, ki jo je sestavil prav za to priložnost). Celo na sprehod po Radovljici smo šli. In se ustavili na čudovitem zajtrku, ki so nam ga pripravili v Gostilni Lectar. In noč je bliskovito minevala. Komaj smo utegnili pripraviti razstavo (na ogled je do konca meseca) in vse potrebno za sprejem gostov, kajti v soboto zjutraj (2. 4. 2016 ob 9.00) smo predstavili »Noč z Andersenom« obiskovalcem.

In ponosni smo, da nas vsako leto »Noč z Andersenom« prebedi malo več, ne le v Evropi, pač pa tudi po svetu in predvsem doma. V Sloveniji smo tokrat bedeli v Knjižnici Antona Tomaža Linhartaradovljica že enajstič, osmič v Knjižnici Toneta Seliškarja Trbovlje in OŠ Rinža Kočevje, šestič v OŠ prof. dr. Josipa Plemlja Bled; čertič v OŠ Toneta Čuferja na Jesenicah in OŠ Stara Cerkev in drugič, vsaj kar mi vemo, v Knjižnici Rogaška Slatina, Knjižnice Pavla Golie Trebnje, OŠ Frana Saleškega Finžgarja, OŠ Prežihovega Voranca Jesenice in OŠ Ivana Babiča - Jagra, Merezige, prvič pa v OŠ Staneta Žagarja Lipnica.

Da smo se res imeli odlično, tako otroci kot mi, dokazuje tudi naša odločitev: »Noč z Andersenom« leta 2017 v naši knjižnici bo! Dvanajstič! In upamo, da še kje. Pa odlično je, ker že vemo, kdaj bo: 31. 3. 2017.

Še več pa naši domači strani: www.rad.sik.si. ●

Gregor Škrlič

Likovna delavnica v okviru projekta Naša mala knjižnica

V okviru projekta Naša mala knjižnica je bila 31. 5. 2016 v Mestni hiši Mestne občine Ljubljana v organizaciji KUD Sodobnost organizirana likovna delavnica s priznanim litovskim umetnikom Kęstutisom Kasparavičiusom. Za sodelovanje so bili izbrani razredi iz treh ljub-

ljanskih osnovnih šol (Osnovna šola Poljane, Osnovna šola dr. Vita Kraigherja in Osnovna šola Prule), ki sodelujejo v projektu NMK.

Navzoče je najprej pozdravil župan Zoran Jankovič, nato pa sta nas nagovorila Jana Bauer in umetnik Kęstutis Kasparavičius. Učencem

sta razložila in podala navodila za izdelovanje največje žirafe na svetu, ki bo merila kar 11 metrov.

Po prvotnih navodilih je avtor začel z risanjem žirafe prav tam pred učenci, ki so ga navdušeno spremljali. Začel je pri nogah in čevljih. Ko je risanje nadaljeval proti vratu in višje, so učenci pri nogah začeli z barvanjem. Vsi so se razvrstili okrog in okrog ter soustvarjali velikanko.

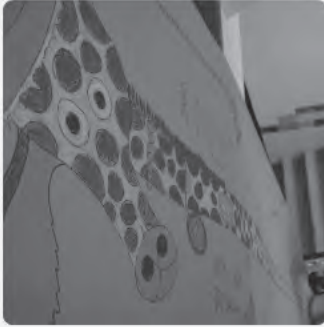
Ob koncu barvanja je umetnik želel žirafu velikanko poimenovati. Vsi skupaj so se odločili, da jo poimenujejo Ljubljanska dolginka Žana. Vsi sodelujoči so se na izdelek tudi podpisali. Nato so umetnino za kratek čas izobesili nad atrijem Mestne hiše, kjer so se vsi fotografirali.

Vsakemu sodelujočemu učencu je založba podarila tudi avtorjevo knjigo, v katero se jim je za spomin Kasparavičius tudi podpisal.

In za konec je založba v dogovoru z avtorjem pripravila še zadnje presenečenje. Svetovno rekorderko so podarili učencem iz Osnovne šole Prule.

Dolginka Žana od takrat naprej krasi našo osnovno šolo, natančneje glavno stopnišče v

starem delu šole. Vsi so jo sprejeli z navdušenjem, postala je središče sprehajanja po stopnicah in glavna atrakcija za sebkke. ●

Marija Andrejčič

Prva Topliška bralna noč

Tudi april 2016 je v Sloveniji minil v znamenju knjige, še posebno zadnji teden v tem mesecu. V Dolenjskih Toplicah smo izvedli kar nekaj dejavnosti; v šoli smo izvedli 4. Andersenov večer, otrokom vrtca in prvošolcem smo podelili predšolsko bralno značko Mavrično ribico, učencem smo podelili zaslužena bralna priznanja za to šolsko leto, v občini pa smo v okviru projekta *Rastoča knjiga* izvedli *Topliško bralno noč*, ki je bila z vsebino tako zanimiva, da je bila uvrščena tudi v Evropsko bralno noč in v posebno knjigo, ki bo izšla ob tej priložnosti na državni ravni. Z evropsko bralno nočjo letos obeležujemo 400. obletnico smrti kar dveh velikanov evropske literature

– Cervantesa in Shakespearja. Miguel je pisal o času propada viteštva in viteških vrednot, Will je svojemu Hamletu v usta položil pereče vprašanje o prevzemanju odgovornosti in aktivne vloge v družbi. V obeh primerih gre za eksistencialno vprašanje: biti ali ne biti. Naša Topliška noč je bila 20. aprila, ko Slo-

venci praznujemo svoj – slovenski dan knjige. Izvedli smo pohod po ulicah Dolenjskih Toplic in si ogledovali pomembnejše stavbe ter brali odlomke iz literarnih del pomembnejših ljudi, ki so živeli ali živijo v Dolenjskih Toplicah in tako prispevajo svoj del k topliški kulturi in rastoči knjigi. Približno trideset nas je spoznalo kar veliko novega, česar doslej nismo vedeli o našem lepem kraju, čeprav vsak dan hodimo po Toplicah. Pri Konvalinkovi hiši se je nam je pridružila tudi avtorica Topliškega dnevnika Maša Marguč in veliko povedala o prvem revmatologu iz Dolenjskih Toplic. Njegovo ime seveda presega topliške in dolenske meje, saj je bil priznan in ugleden slovenski in evropski revmatolog svojega časa. Ob tej priložnosti se za pomoč pri organizaciji in izvedbi zahvaljujem udeleženkam Medgeneracijskega branja, ki je potekalo v tem šolskem letu, in vsem, ki ste kakor koli pomagali pri pripravi in izvedbi noči. Organizatorici sta bili šolska in krajevna knjižnica Dolenjske Toplice. Svoj delež pa so na koncu prispevale tudi članice Društva podeželskih žena, za kar se jim tudi lepo zahvaljujem. Upam, da bo Topliška bralna noč postala vsakoletna prireditev ob slovenskem dnevu knjige. ●

Marija Andrejčič

Nadgradnja državne in novomeške rastoče knjige

V najlepšem mesecu leta se v naši ljubi Sloveniji dogaja marsikaj. Dogajanja se več ali manj selijo na prosto, saj se tudi za te priložnosti ponuja narava. Na prostem se zbiramo tudi ljubitelji knjig. Obiskujemo knjižnice pod krošnjami, bralni krožki se selijo na prosto, beremo tudi v parkih rastočih knjig ...

Konec maja 2016 je bila nadgradnja državne rastoče knjige v Ljubljani v Župančičevi jami med Navjem in Železno cesto za Bežigradom, kjer se nahaja Deklica z rastočo knjigo. Za

to slovesnost so poseben program pripravili učenci OŠ Stična na Dolenjskem z mentorico učiteljico Urško Petek. Slavnostni govornik je bil mag. Mitja Bervar, predsednik Državnega sveta Republike Slovenije, ki se je s svojim govorom dotaknil prav vsakega beročega Slovenca. Nekaj lepih besed o knjigi in branju je povedal tudi idejni oče rastoče knjige dr. Janez Gabrijelčič, častni meščan rojstnega mesta slovenske rastoče knjige. Kulturni dogodek ob 12. obletnici Deklice z rastočo knjigo in razkritju

njenega devetega lista je popestril verz Saše Vegri : »Še vedno iz večnih bokov zdrave zemlje«. Simbolno sta ga odkrila dr. Janez Gabrijelečič in dr. Boštjan Žekš, predsednik društva Rastoča knjiga Slovenije. Ob tej priložnosti so odkrili tudi kip znamenitemu azerbajdžanskemu poetu iz 12. stoletja, Nizamiju Ganjaviju.

Predzadnji majski dan pa smo odkrili že tretji list novomeške rastoče knjige v parku Rastoče

knjige. Prireditev smo združili s 40-letnico delovanja pokrajinskega Slavističnega društva Dolenjske in Bele krajine, ki ga trenutno vodi dr. Jožica Jožef Beg, profesorica slovenščine na Šolskem centru v Novem mestu. Ob tej priložnosti so izdali zbornik Muzi v poklon, v katerem so zbrali prispevke osnovnošolcev, srednješolcev in odraslih na temo Le ti me navdihuješ ob 200. obletnici rojstva Julije Primic, Prešernove največje in neuslišane ljubezni, ki je svoja zadnja leta življenja preživela v Novem mestu – rojstnem mestu rastoče knjige. Zelo lep govor je imela ob tej priložnosti tudi dr. Boža Krakar Vogel, predsednica Slavističnega društva Slovenije. V njem ni mogla mimo zaskrbljenosti za naš slovenski jezik, ki mu žal tudi Slovenci ne namenjamo toliko pozornosti, kot si je zasluži.

V nadaljevanju programa smo se posvetili še novemu tretjemu listu novomeške rastoče knjige. Slavnostni govornik je bil dr. Boštjan Žekš, ki je skupaj z dr. Janezom Gabrijelečičem in ravnateljem Knjižnice Mirana Jarca Novo mesto odkril nov list novomeške Rastoče knjige v parku rastoče knjige s Prešernovimi verzmi. Prireditev je bila 30. maja, prav na rojstni dan Julije Primic, tako da smo združili tri dogodke ob nadgradnji rastoče knjige. ●

Tadeja Česen Šink

Sončnica na rami

Nagrada sončnica na rami je šla letos v roke šolski knjižničarki Marti Grkman Replusk

Nagrada sončnica na rami, nagrada za spodbujanje veselja do branja je nagrada za pedagoške delavce, knjižničarje in vse tiste, ki se ukvarjajo s spodbujanjem branja med otroki in najstniki. Nagrado razpisuje Kulturno umetniško društvo Sodobnost, z njo pa želi nagraditi trud in prizadevnost na področju spodbujanja veselja do branja, spodbujanja branja med otroki

in najstniki in ozaveščanja splošne javnosti o pomembnosti branja kakovostne literature.

Kandidate za nagrado so lahko predlagale ustanove, ki delujejo na področju šolstva in izobraževanja, knjižnice ter posamezniki ali kolektivi, ki vsakodnevno spremljajo delo predlagane kandidatke oziroma kandidata. Vsak član žirije je lahko podal po en predlog.

Kriteriji za nagrado so bili izvirnost na področju spodbujanja veselja do branja ter inovativnost programa, ki ga kandidat/-ka izvaja, število otrok in mladostnikov, ki sodelujejo v programu za spodbujanje veselja do branja, ki ga izvaja predlagani/-a kandidat/-ka (pri tem se upošteva odstotek sodelujočih otrok glede na velikost ustanove, v kateri kandidat/-ka deluje), in objave o izvajanju in rezultatih programa na spletni strani šole, v šolskem glasilu in v drugih medijih.

Nagrada sončnica na rami, nagrada za spodbujanje veselja do branja 2016 je bila podeljena pod okriljem projekta Naša mala knjižnica, ki ga je podpirala Evropska komisija ter pod častnim pokroviteljstvom predsednika Republike Slovenije Boruta Pahorja.

Žirija v sestavi dr. Milena Mileva Blažič (predsednica) in članici Jana Bauer ter dr. Marijanca Ajša Vižintin je izbrala tri nominirance, med njimi pa je šla nagrada v roke šolski knjižničarki Marti Grkman Repolusk, ki je zaposlena na OŠ Toma Brejca v Kamniku. Nagrajenko je na natečaj prijavila Knjižnica Franceta Balantiča Kamnik, s katero že več let uspešno sodeluje.

V utemeljitvi nagrade so zapisali: *Marta Grkman Repolusk je zaposlena kot knjižničarka na Osnovni šoli Toma Brejca v Kamniku. Na razpis jo je prijavila kamniška knjižnica Franceta Balantiča, kajti val navdušenja nad branjem, ki se širi iz šolske knjižnice, pljuska tudi v njihovo ustanovo. Številni izvirni, samosvoji, kakovostni, premišljeni zasnovani projekti v šolsko knjižnico, predvsem pa k branju dobre literature privabljajo ne le učence, pač pa tudi učitelje in starše. Branje na OŠ Toma Brejca postaja način življenja. Repertoar dogodkov, ki jih vodi Marta Grkman Repolusk, pa ni zasnovan le na inovativnosti in širini, temveč je premišljen tudi po strokovni plati glede na ciljne skupine, motivacijske in doživljajske elemente, s smernicami za spodbujanje bralne pismenosti. K branju usmerjena vzgoja se začne že med prvošolci ter traja celotno devetletko. Branje je najbolj problematično v tretji triadi, takrat dosega največji upad, toda tudi ta trend je mogoče obrniti z zanimivimi dogodki, ki so skrbno*

domišljeni po vsebinski, pedagoški in estetski plati. Ob pomoči učencev iz knjižničarskega krožka Marta Grkman Repolusk organizira tudi Pripovedovalski večer – takrat znani pripovedovalci, varuhi dobrih zgodb, podarijo svojo zgodbo. Večer je namenjen zaposlenim na šoli in staršem v spodbudo, da delijo zgodbe naprej. Učenci na OŠ Toma Brejca rastejo s knjigami, udeležujejo se mnogih natečajev in so na njih tudi uspešni, knjižnica je zanje prostor topline, varnosti in zavetja. Nagrajenka nam je zaupala, da je vse to mogoče tudi zaradi moralne in finančne podpore vodstva šole. To je v današnjih časih, ko na nekaterih šolah za več let zmanjka denarja za šolsko knjižnico, še toliko bolj pohvalno. Ob bogati beri dejavnosti, so zapisali v kamniški knjižnici Franceta Balantiča, Marta Grkman Repolusk bogati še lokalno skupnost. Skupaj s knjižnico predlagateljico je pripravila otroške delavnice, predstavitev knjig, skupaj z drugimi društvi sodeluje na Dnevih narodnih noš, Kamfestu, Srednjeveških dnevih. S svojo prepoznavnostjo je postala zagovornik branja in vzor za življenje za knjigo in ob knjigi.

Slavnostna podelitev nagrade je bila v sredo, 18. maja 2016, v dvorani knjižnice Otona Župančiča v Ljubljani. Podelitve se je udeležil tudi veleposlanik Kraljevine Nizozemske v Sloveniji, E. F. M. Twaalfhoven. Veleposlaništvo Kraljevine Nizozemske v Sloveniji je namreč prispevalo finančno nagrado. Kulturni program je bil posvečen nizozemski književnosti, predvsem pisateljici Annie M. G. Schmidt, »kraljici otroške književnosti«, ki jo je predstavila prevajalka Mateja Seliškar Kenda, avtoričino kultno delo *Lukec in Lučka* pa je interpretirala igralka Katja Povše, avtorica Pripovednega gledališča gospodične Bazilike.

Nagrajenki iskreno čestitamo.

Naj omenimo še to, da so nagrajenko na podelitvi spremljali tudi učenci šolskega Bralnega kluba. Vsi so bili navdušeni nad tem, da je njihova knjižničarka prejela nagrado. Svoja mnenja ob dogodku so strnili v naslednje misli:

»Včerajšnji dan je bil razigran, čeprav nismo bili presenečeni nad zmago, saj niti za trenutek nismo podvomili o njej. Kdor bere, živi

1000 življenj, kdor pa ne, pa eno samo. In knjižničarka nam je odprla oči in zdaj živimo preko 1000 življenj!» Taja Štefanič

»Z malo nervoznim, a prijetnim občutkom smo se odpravili v Ljubljano, saj smo bili, kot vedno, spremstvo naše knjižničarke. S tem, ko je dobila glavno nagrado, je povzročila res glasen in nadvse navdušen aplavz članov Bral-

nega kluba, ki vedno jasno in glasno pokaže svoja čustva. Pot nazaj pa je bila seveda polna pozitivne energije in veselja. Skratka, bilo je res nepozabno.« Eva Metelko

»Včeraj je bilo zakon. Spet sem uživala z odlično družbo Bralnega kluba. Kljub temu da sem že ves čas »vedela«, da bo knjižničarka Marta zmagala, sem ob čakanju na razglasitev težko sedela pri miru. Čutila in slišala sem bitje srca, poleg svojega sem skoraj slišala tudi Evinega, ki je sedela poleg mene. Zahvaljujem se knjižničarki, ker nas je vzela s seboj, članom Bralnega kluba, ker lahko uživam v njihovi družbi, in staršem, ker mi kljub pozni uri pustijo svobodne roke.« Tjaša Nemanič

Opomba: Povzeto po spletni strani KUD Sodobnost in spletni strani OŠ Toma Brejca Kamnik. ●

Fotografija: Blaž Bergant

Romana Fekonja

Sodoben pouk (književnosti) in razlike med učenci – dr. Milena Kerndl

Kerndl, Milena (2016). Sodoben pouk (književnosti) in razlike med učenci. Murska Sobota: BoMa.

Na področju izobraževanja se v zadnjih letih dogajajo veliki premiki. Učitelji opažajo, kako pomemben je dobro organiziran pouk in predvsem priprava pred samim procesom poučevanja. Tradicionalne oblike poučevanja niso več dovolj, niso več učinkovite, učenci morajo biti med učenjem aktivni. Niso več pasivni poslušalci, ampak se veliko več naučijo, ko so aktivno vključeni v proces poučevanja in učenja. Takšne ugotovitve prinašajo tudi nova teoretična dognanja in spoznanja strokovnjakov. Naloga učiteljev je, da sledijo novostim na teoretičnem področju in potem skušajo ta teoretična spoznanja prenesti v svojo vsakodnevno prakso, v razred, v svoje delo z učenci.

Sodobni čas pred učitelja postavlja nove naloge in s pojavom novih medijev in uveljavljanja IKT-ja pri pouku je postalo učiteljevo delo v sodobni šoli zahtevnejše, večji izziv. Razlog za to so tudi večje razlike med učenci – inkluzija učencev s posebnimi potrebami, socialna razslojenost, multikulturalnost, nižanje učne in bralne motivacije. Poleg tega naj bi učitelj upošteval tudi nova spoznanja in pojmovanja na področju znanja, poučevanja in učenja. Ta pa narekujejo večjo vlogo in aktivnost učenca v vseh fazah pouka. Glede na naštetu in vizijo vseživljenjskega učenja se mora učitelj stalno spopolnjevati, reflektirati in evalvirati svoje delo, mora biti razmišljujoči praktik. V stalni profesionalni razvoj učitelja sodi tudi razvijanje novih kompetenc.

Avtorica dr. Milena Kerndl v knjigi z naslovom Sodoben pouk (književnosti) in razlike med učenci izpostavlja, kakšna naj bo šola za

21. stoletje, kakšno naj bi bilo učenje, kakšno znanje naj bi dala šola učencem, predstavi različne teorije učenja, vlogo učenca in učitelja v povezavi z različnim pojmovanjem znanja, izpostavi razlike med tradicionalnim in sodobnim poukom, predstavi, kakšno je spodbudno/ učinkovito učno okolje in zakaj je pomembno učiteljevo raziskovanje lastne prakse.

Med drugim v knjigi opisuje:

- razlike med učenci vse populacije (zaznavni, spoznavni, učni stil) in tiste, ki še posebej vplivajo na pouk slovenščine (jezikovni in bralni razvoj, motivacija za branje literature, interes za branje, odnos do branja, literarnoreceptijski razvoj in pomen poznavanja horizonta pričakovanja),
- sodobne metode/strategije učenja in poučevanja za podporo diferenciaciji in individualizaciji, razdeljene na splošne didaktične metode (sodelovalno učenje, projektno učno delo, igra vlog, šest klobukov, poučevanje z IKT) in literarnoreceptijske (poleg metode šolske interpretacije še: metoda preverjanja prvega zaznavanja in razumevanja ključnih besedilnih signalov, metoda fokusiranja, metoda razvijanja zmožnosti domišljjskočutne predstave, metoda poustvarjalnega branja, integracijska metoda, metoda grafičnega ponazarjanja besedila, metoda tematskega pristopa, produktivne književnodidaktične metode; problemski pouk, diskusija),
- elemente formativnega spremljanja učenca pri pouku književnosti,
- obrazec sprotne priprave na pouk književnosti z vnesenimi elementi za diferencirano

oz. individualizirano obravnavo in formativno spremljanje,

- učno podporno gradivo: kombinacija formativnega spremljanja dosežkov učencev in portfolia.

V sodobni šoli se vse bolj poudarjajo načela individualizacije, diferenciacije in personalizacije, šola naj bi se odzivala na potrebe vseh učencev in poučevanje naj bo organizirano tako, da vsakega učenca pripeljemo do zastavljenega cilja. To je zahtevna naloga za učitelje, v pomoč in podporo so jim sodobne metode oziroma strategije učenja in poučevanja. Med njimi veliko učiteljev (in knjižničarjev) že pozna in pri svojem delu uporablja sodelovalno delo, projektno učno delo, igro vlog, šest klobukov, poučevanje z uporabo IKT-ja, osnovne ter izpeljane in prilagojene bralne učne strategije. Že nekaj let si svojo pot v izobraževanje utira tudi formativno spremljanje, ali v celoti ali pa samo s posameznimi elemen-

ti. Tudi slednje avtorica v svoji knjigi predstavi sistematično in s konkretnimi primeri.

Primeri in konkretizacije v knjigi so na primeru poučevanja književnosti, vendar lahko veliko primerov učitelji prenesejo in prilagodijo poučevanju svojega predmeta oz. področja. V drugem delu knjige so rezultati empirične raziskave, ki kažejo, kako se diferenciacija/individualizacija in elementi formativnega spremljanja odražajo v praksi pri pouku književnosti v heterogenih učnih skupinah tretjega vzgojno-izobraževalnega obdobja.

Šolski knjižničarji lahko v knjigi najdemo veliko idej za izvajanje ur knjižničnih knjižničnega informacijskega znanja, kar je še posebej dobrodošlo in uporabno. Opisane so številne metode in oblike poučevanja, ki jih lahko vsi učitelji in knjižničarji prenesejo v svojo prakso. Tako bosta pouk in učenje zanimivejša in bolj ,po meri' posameznega učenca. ●

Romana Fekonja

Zgodovina knjige skozi knjige

Cave, Roderick, Ayad, Sara (2015). Zgodovina knjige skozi knjige. Ljubljana: UMco.

S pojavom e-knjige in e-medijev smo bili priča revoluciji, ki še poteka. Prvi pojavi pa so sprožili ugibanja in vprašanja, kakšna bo usoda klasične knjige. Čas bo pokazal svoje. V knjigi Zgodovina knjige skozi knjige je lep prikazan razvoj nosilca besede. Ne moremo reči knjige, saj pod pojmom knjiga pojmuje mo po SSKJ ,večje število trdno sešitih tiskanih listov'. Vemo pa, da prva pisana (oz. risana) beseda ni na listih, ampak kar na skalah v jamah, kasneje na kakšni drugi podlagi, ki je bila pri roki in se je ohranila do danes. Medij oziroma nosilec, s katerim je človeštvo prena-

šalo svoje znanje oziroma vsebine, se je ves čas spreminjal.

Knjiga Zgodovina knjige skozi knjige prinaša zgodbo o 5000 letih knjižne zgodovine skozi 100 prelomnih knjig. Lahko so prelomne zaradi medija, na katerem se nahajajo, lahko pa tudi zaradi vsebine, koncepta ali izvedbe.

Avtorja Roderick Cave in Sara Ayad sta strokovnjaka s področja zgodovine knjige. Cave se ukvarja predvsem z zgodovino tiska, Ayadova pa z raziskovanjem in urejanjem slikovnega

gradiva za umetnostne ustanove, založnike in posameznike.

Avtorja nas v knjigi vodita od zapisov v jamah in grobnicah do prvih zapisov na papirusih, od egiptovskih zvitkov do prvih kodeksov v rimskih časih; od ročno zapisanih knjižnih umetnin do iznajdbe različnih premikajočih se pomagal in tiskarskega stroja in, na koncu, od tiskane knjige pa vse do njene digitalne in elektronske različice ter bralnika in še naprej.

O samem izboru sta avtorja v predgovoru zapisala, da je bilo njuno načelo pri izbiranju, da predstavita knjige z vseh celin razen Antarktike. Knjige, ki ponazarjajo velikansko paleto formatov in slogov, od knjig iz vozlanih vrvic (kipujev) in knjig, pisanih na kost, lubje ali palmove liste, do bolj znanih glinenih tablic, papirusovih zvitkov in pergamenta ali papirja. Prepričana sta, da (še) ni konec obdobja tiskane knjige. Gotovo je,

da bo prihajalo napredka, ki bo včasih zelo drugačen (in boljši) od založništva e-knjig. A celo v 21. stoletju nekateri ustvarjajo nove oblike pisanih ali tiskanih knjig s postopki, ki se zdijo namenoma usmerjeni v preteklost ali samovoljni in se sploh ne zmenijo za digitalizacijo. Tradicionalna knjiga bo nastajala še zelo dolgo.

Bogato ilustrirana monografija nam predstavi različne tipe medijev, s pomočjo katerih so ljudje v zadnjih petih tisočletjih zapisovali besedila. Poleg tega nam na konkretnih knjigah pokaže tudi to, kako so se razvijale različne književne vsebine in kako so sčasoma zaobjele vso širino človekovih idej, ki jih je ta uspel spraviti med platnice.

Zanimiv in bogat pregled razvoja knjige in nosilcev pisane oziroma tiskane besede. Knjiga prinaša drugačne poglede, kot smo jih vajeni, in v svoj nabor vključi tudi manj znana besedila in knjige. ●

Tadeja Česen Šink

Strategije motiviranja za branje

Sarto, Montserrat (2015). Strategije motiviranja za branje. Medvode: Melinc.

Septembra 2015 je pri založbi Malinc izšla knjiga avtorice Montserrat Sarto z naslovom Strategije motiviranja za branje ter podnaslovom Z izkušnjami slovenskih motivatorok in motivatorjev branja. Predgovor k slovenski izdaji je napisala Barbara Pregelj, recenzentki pa sta mag. Tilka Jamnik in mag. Damjana Šubic. Pri uporabi strategij je sodelovalo veliko slovenskih motivatorok in motivatorjev branja. Drugače povedano, gre za knjigo bralnomotivacijskih strategij Montserrat Sarto s slovenskim komentarjem.

Avtorica knjige, njeno polno ime je Maria Montserrat Sarto Canet (1919–2009), je bila bibliotekarka, ustanoviteljica in urednica revij za otroke, poznavalka mladinske književnosti, prevajalka in velja za pionirko motiviranja za branje v Španiji. Leta 1958 je skupaj s Carmen Olivares v Madridu odprla prvo knjigarno Talentum, ki je bila specializirana za mladinsko književnost. V njej so posebno pozornost namenjali kakovostnim mladinskim delom in vzgoji bralcev. Z izvajanjem delavnic motiviranja za branje je avtorica lahko preučevala potrebe mladih bralcev na področju branja

in preizkušala različne bralne strategije, ki jih je tudi zapisala. Njenemu delu in razmišljanju se je pridružilo vse več sodelavcev, ki so se poimenovali »Motivatorji iz Talentuma«. Leta 1984 je pri založbi SM kot rezultat raziskovanja, izvajanja delavnic in bogatih izkušenj izšla tudi prva monografija Sartojeve o motiviranju za branje z naslovom Motiviranje za branje, ki bo otrokom pomagalo, da postanejo bralci. Bogate izkušnje so avtorico pripeljale do povezovanja z institucijami, do vodenja seminarjev za motiviranje za branje in do sodelovanja

pri pripravi prve in druge izdaje španskega nacionalnega načrta za spodbujanje branja, ki je potekalo pod okriljem Ministrstva za izobraževanje in kulturo. Vse to pa je pripeljalo do nove, razširjene izdaje bralnomotivacijskih strategij z naslovom Nove strategije motiviranja za branje. Ta knjiga jo je popeljala v svet. Njene strategije so postopoma sprejele države Latinske Amerike, projekt Živim v Evropi jih je predstavil učiteljem iz Nemčije, Italije in Belgije, sledili pa so prevodi knjige v italijanščino, japonsščino in korejščino. Leta 2004 je avtorica za dosežke na področju motiviranja za branje prejela nagrado Alfonza Modrega, ki jo podeljuje špansko Ministrstvo za šolstvo in kulturo.

Slovenska izdaja bralnomotivacijskih strategij Montserrat Sarto je pripravljena po posodobljeni izdaji iz leta 2009. V njej je predstavljenih 75 strategij, ki so razdeljene glede na starost udeležencev, zahtevnost izvedbe in literarno vrsto. Pri uporabi je zelo pomembna vloga motivatorjev in motivatorok branja, ki

poznajo svoje bralce, zato znajo izbrati pravo strategijo, ki bralcem približa različna besedila. Strategije so razvrščene od lažjih k težjim. Deloma je izdaja knjige prilagojena tudi slovenskemu okolju in slovenski pedagoški praksi. Strategije so bile preizkušene na vseh starostnih skupinah bralcev, od vrtca, šol in univerz do knjižnic in jezikovnih tečajev. Strategije so bile uporabljene v projektu motiviranja za branje LEO, LEO, ki ga pripravlja založba Malinc. Uporabljene so bile tudi v mednarodnem projektu izobraževanja promotorjev branja LDV, ki je potekal v Sloveniji in Baskiji, pri pripravi na pisanje maturitetnega eseja iz španske književnosti in med drugim tudi pri predavanjih iz literarne interpretacije na Univerzi v Novi Gorici. Strategije je torej v praksi uporabilo že več kot 5000 udeležencev, evalviralo pa več kot 250 motivatorjev in mentorjev branja z več kot 50 različnih ustanov.

Kako so predstavljene posamezne strategije? Lahko bi rekli, da preprosto, nazorno, predvsem pa praktično uporabno. Najprej je zapisano, komu je strategija namenjena. Sledijo kratki zapisi z napotki o najprimernejšem številu sodelujočih, o tem, kakšen naj bo motivator, o ciljih strategije, o pripomočkih in času, potrebnem za njeno izvedbo, o prednostih in pasteh, o navodilih za izvedbo, o analizi le-te, ob koncu vsake strategije pa so dodani napotki in izkušnje slovenskih motivatorok in motivatorjev. Vsi ti napotki so označeni z zanimivimi znaki oziroma legendo.

Pred nami je torej knjiga s praktičnimi opisi strategij s področja motiviranja za branje, ki prinaša veliko različnih idej za vse starostne stopnje. Dodano vrednost pa knjigi prinašajo opisane izkušnje slovenskih motivatorok in motivatorjev branja. ●

Magda Stražišar

Priročnik Animirajmo!

Brezplačna publikacija v elektronski obliki je objavljena v Digitalni bralnici Zavoda RS za šolstvo. Dostopno na <http://www.zrss.si/zalozba/digitalna-bralnica/podrobno?publikacija=127>.

Konec marca 2016 je pri založbi Zavoda RS za šolstvo izšel e-priročnik *Animirajmo!*

Animirani film v vrtcu in šoli. Avtorji, domači filmski strokovnjaki in filmski ustvarjalci, so priročnik zasnovali tudi na pobudo pedagogov, ki so opozarjali na nujno potrebno izobraževanje za samostojno delovanje na področju animiranega filma. Animirani film se namreč vse pogosteje uporablja

ne le kot umetniški izdelek, ampak tudi kot didaktični pripomoček. Zato je priročnik, ki prinaša smernice za usposobitev posameznika za samostojno ukvarjanje s filmom, namenjen predvsem strokovnim delavcem v vzgoji in izobraževanju – vzgojiteljem, učiteljem, profesorjem, mentorjem, izvajalcem obšolskih in zunajšolskih dejavnosti – pa tudi izvajalcem neformalnih izobraževanj in delavnic animiranega filma.

Priročnik seznanja strokovne delavce najprej z animiranim filmom kot umetniško zvrstjo. Bralec sledi razvoju animiranega filma na Slovenskem, spozna osnove filmske govorice in njene zakonitosti ter posamezne značilnosti animiranega filma. Avtorji bralcem predstavijo, kako v predšolskem in osnovnošolskem programu različne tehnike animiranega filma pokrivajo likovna področja, zaradi izjemne razlagalne vrednosti pa lahko animirani film

univerzalno pojasnjuje tudi zahtevnejše koncepte in vsebine na najrazličnejših področjih ter medpredmetno povezuje. Animirani film je primeren tudi za obravnavo v srednji šoli, na primer pri sociologiji, filozofiji, psihologiji itn. Dijaki lahko pri ustvarjanju animiranega filma povezujejo različna predmetna področja – od pisanja scenarija (slovenščina) do zasnove likov in ozadja (likovna umetnost), realizacije (likovna umetnost in računalništvo) in zvočnega opremljanja (glasba), pri tem pa razvijajo timsko delo.

Učitelj lahko animirani film kot didaktični pripomoček uporabi pri določenih vsebinah svojega predmeta, lahko pa izkoristi možnost medpredmetnega povezovanja in sodeluje s kolegi drugih predmetov. Ena od možnosti obravnave je tudi vključitev filma v dan dejavnosti v osnovni šoli (kulturni, naravoslovni, tehniški), v srednji šoli je obravnavo filma mogoče vključiti v projektne dneve v sklopu obveznih izbirnih vsebin ali pa v obliki krožka.

Animirani film je torej uporaben didaktični pripomoček pri vseh šolskih

predmetih in izven-
šolskih dejavnostih,
saj lahko posamezne
segmente animira-
nega filma (npr.
tematiko, obli-
ko, izrazna
sredstva)
učitelji
obravnavajo
pri različnih
predmetih.

Animirani filmi

v osnovni šoli pa so
lahko tudi samo del učne

ure slovenščine ali tujega

jezika, zgodovine, geografije, naravoslovja,
predmetov, povezanih s posameznikom in
družbo itn. Številni animirani filmi so nastali
na podlagi literarnih predlog in lahko spodbu-
dijo pogovore, v katerih učenci oziroma dijaki
primerjajo medije. Delavnice animiranega
filma pa so zaradi svoje priljubljenosti in hkrati
zaradi potenciala ustvarjalnosti zelo primerne
za posebno ponudbo za nadarjene učence, ki
jo običajno pripravljajo svetovalni delavci.

Delavnice, predstavljene v priročniku, vklju-
čujejo različne pedagoške pristope, na primer
praktično delo, problemski pristop, študijo
primerov, zasnovo zgodbe, pripravo zgodbori-
sa, ustvarjanje posameznih filmskih elementov
(ozadje, liki, montaža ...). Predstavljene so
različne tehnike, pri vsaki delavnici je za lažje
načrtovanje dela naveden čas izvedbe.

Delavnice utrjujejo znanja, ki so jih učenci in
dijaki pridobili na drugih področjih ali pri po-

sameznih predmetih, poljubno jih povežemo
tudi z drugimi predmeti in področji (krosku-
rikularno oziroma medpredmetno povezo-
vanje). Označene so s težavnostnimi stopnjami,
tako da jih lahko izvaja tudi pedagog, ki je pri
animiranem filmu še začetnik, ter s starostno
stopnjo otrok. V posebnem poglavju so izpo-
stavljeni še smernice za pogovor ob izbranih
animiranih filmih.

Avtorji so si prizadevali vzpostaviti tudi stro-
kovno izrazoslovje in tako so mnogim izrazom
premišljeno poiskali slovenske ustreznice. Pri-
ročniku je na koncu dodan slovarček z jedrna-
timi opisi ključnega filmskega izrazoslovja.

Pedagogi oziroma mentorji bodo v priročniku
našli še spletna mesta, na katerih so dostopna
reprezentativna dela slovenskih organizacij in
javnih zavodov, ki se
ukvarjajo z animi-
ranim filmom,
organizacijo
delavnic ipd.,
ter predstavitev
organizacij, ki
izvajajo filmsko-
vzgojne programe
na področju ani-
miranega filma, in
festivalov, na katerih
animirane filme pred-
vajajo. ●

10 STROKOVNIH REVIJ ZRSŠ

Revije s tradicijo in ugledom na področju vzgoje in izobraževanje v celotni piramidi slovenskega šolstva - od vrtca do visoke šole oz. univerze

Že vrsto let
sopotnice slovenskim
učiteljem in drugim
pedagoškim
delavcem.

Foto: Shutterstock

Formativno spremljanje v podporo učenju

Priročnik za učitelje in strokovne delavce

2016, ISBN 987-061-03-0347-3, format A4
12,40 €

Ada Holcar Brunauer, Cvetka Bizjak, Marjeta Borstner, Janja Cotič Pajntar, Vineta Eržen, Mihaela Kerin, Natalija Komljanc, Saša Kregar, Urška Margan, Leonida Novak, Zora Rutar Ilc, Sonja Zajc, Nives Zore

Priročnik obsega 7 zvezkov, zbranih v mapi.

Priročnik združuje strokovna, znanstvenoraziskovalna in osebna spoznanja avtorjev – svetovalcev ter učiteljev praktikov, ki že vrsto let učinkovito uvajajo formativno spremljanje v svoje delo.

Vsak zvezek priročnika vsebuje:

- **teoretični del**, ki izpostavlja nekaj bistvenih značilnosti posameznega elementa formativnega spremljanja,
- **orodje za refleksijo**, ki vodi učitelja v razmislek, kako uspešen je pri uvajanju formativnega spremljanja v svojo prakso, in
- **formativno spremljanje v praksi**, z različnimi primeri, delovnimi listi ipd., ki jih učitelj ob določenih prilagoditvah lahko prenese na svoj predmet oz. področje.

60 let
Zavod
Republike
Slovenije
za šolstvo

Naročanje:

P Zavod RS za šolstvo, Poljanska c. 28, 1000 Ljubljana

T 01 300 51 00 F 01 300 51 99 E zalozba@zrss.si S www.zrss.si

Vabilo

Na letošnjem **Slovenskem knjižnem sejmu**,
ki bo od **23. do 27. novembra 2016** v Cankarjevem domu,
bomo v veliki sprejemni dvorani s ponosom razstavljali novosti in uspešnice
knjižnega in revijalnega snovanja, ki so izšle v založbi Zavoda RS za šolstvo.

V **sredo, 23. novembra**, vas **ob 10. uri** vljudno vabimo v *Debatno kavarno*
z naslovom **Tuji jeziki v 1. vzgojno-izobraževalnem obdobju**, ki jo bo vodila
mag. Lucija Rakovec.

Vabimo na obisk in se veselimo druženja z vami!

IZ ZALOŽBE ZAVODA RS ZA ŠOLSTVO

temeljni priročniki

TAKSONOMIJA ZA UČENJE, POUČEVANJE IN VREDNOTENJE ZNANJA

- Revidirana BLOOMova taksonomija izobraževalnih ciljev.
- Utemeljitev taksonomije, predstavitev taksonomske preglednice in prikaz uporabe taksonomske preglednice v praksi.
- Temeljni priročnik, neprecenljiv vir in orodje za vse, ki se na neposreden ali posreden način ukvarjajo z izobraževanjem.
- Okvir, ki omogoča učiteljem organizirati učne cilje tako, da bodo lahko razumljivi in uresničljivi.

Avtorji: Lorin W. Anderson, David R. Krathwohl idr.
Prevod: Sonja Sentočnik
Cena: 34,50 €

NOVO

Avtorici: Alenka Kompare,
Tanja Rupnik Vec
Cena: 31,90 €

KAKO SPODBUJATI RAZVOJ MIŠLJENJA

Od temeljnih miselnih procesov do argumentiranja

- Namenjeno osnovnošolskim in srednješolskim učiteljem različnih predmetov ter bodočim pedagoškim delavcem.
- Učitelju omogoča spodbujanje in razvoj kritičnega mišljenja, **ponuja eksplicitne poučevalne pristope, miselne izzive in naloge za razvoj kritičnega mišljenja** na različnih stopnjah izobraževanja od osnovne do srednje šole.
- Podaja različna deklarativna in proceduralna znanja s področja kritičnega mišljenja.
- Namenjeno tudi vsem, ki jih zanima področje kritičnega mišljenja in spodbujanje razvoja kritičnega misleca.

BRALNE UČNE STRATEGIJE

- Prenovljena in z novjšimi spoznanji dopolnjena izdaja s področja učenja.
- **Najpomembnejši in najbolj celovit pripomoček za razvijanje bralne pismenosti** in tudi zmožnosti samoregulacije učenja iz pisnih virov pri nas.
- Namenjeno pedagoškim delavcem v najširšem smislu: učiteljem na vseh stopnjah izobraževanja, študentom vseh pedagoških smeri in šolskim svetovalnim delavcem pri strokovni pomoči učencem z učnimi težavami.

PONATIS
2015

Avtorici: Sonja Pečjak,
Ana Gradišar
Cena: 35,00 €

Naročanje

60 let
Zavod
Republike
Slovenije
za šolstvo

Naročanje:

po pošti (Zavod RS za šolstvo, Poljanska c. 28, 1000 Ljubljana),
faksu (01/3005-199), elektronski pošti (zalozba@zrss.si)
ali na spletni strani (<http://www.zrss.si>).